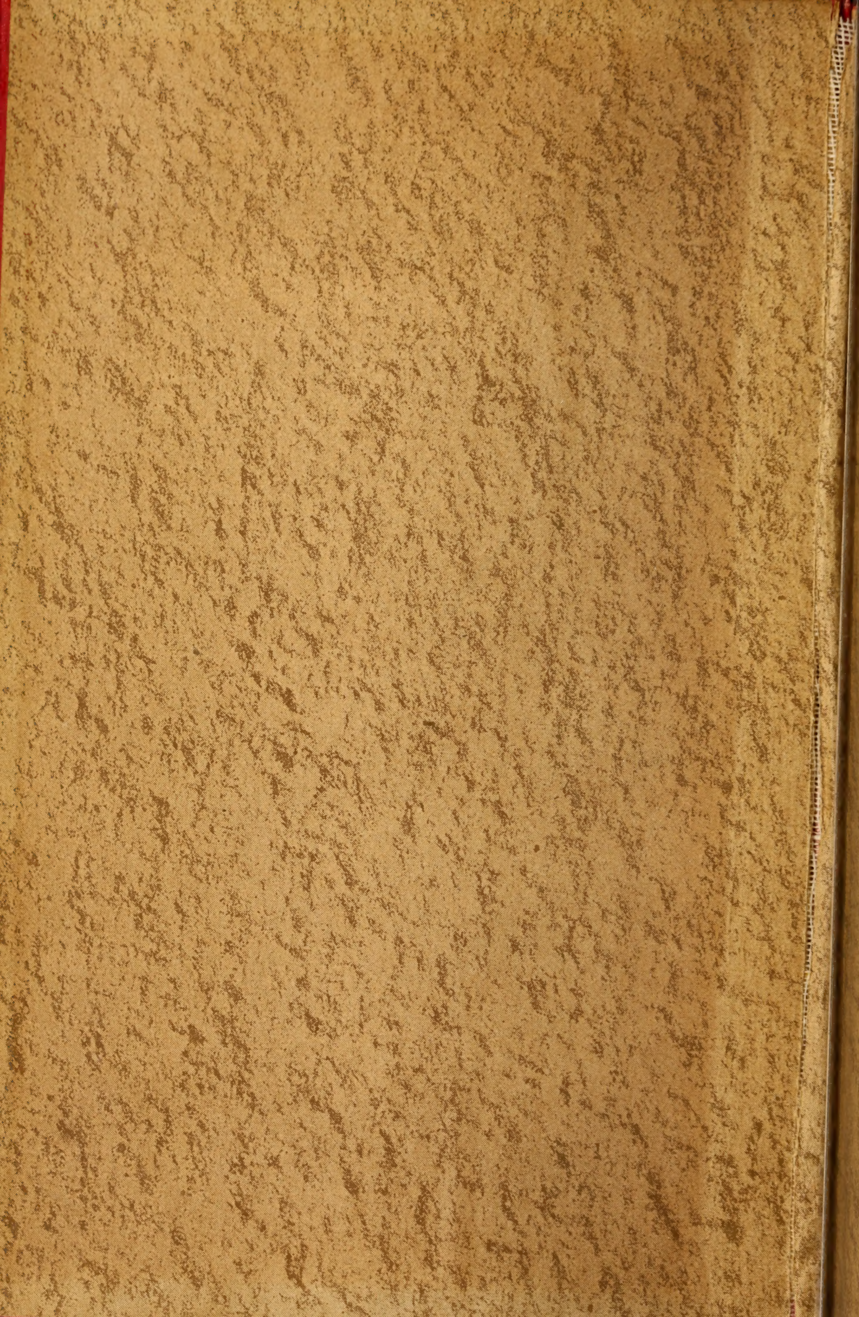
August Strindberg

SAMLADE SKRIFTER

AV

AUGUST STRINDBERG

TRETTIOTREDJE DELEN

KASPERS FET-TISDAG
PÅSK
MIDSOMMAR

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

KASPERS FET-TISDAG
PÅSK
MIDSOMMAR

AV

AUGUST STRINDBERG

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

STOCKHOLM
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1919

KASPERS FET-TISDAG

FASTLAGSSPEL

PERSONER.

Direktören.
Frun.
Kasper.
Mexikanaren.
Officern.
Fordringsägaren.
Döden.
Frestaren.
Kaspers hustru.
Lipperl. } Kaspers söner.
Tadädl. }
En polis.

SCENERI.

Tyska kyrkogården i Stockholm. I fonden till vänster port; i fonden till höger nedre delen av kyrkan. Till höger port; framför: benhuset. Till vänster gravkor. Mitt på scenen ett träd; under detsamma en lång grön bänk. Framme på scenen två gravstenar, liggande. Under den ena är teaterns fallucka.

DIREKTÖREN in från höger, bärande under ena armen en lång trälåda som han ställer på gravsten till vänster; i handen bär han ett par stövlar som han ställer bredvid.

FRUN in från fondporten, bärande två katsar, den ena med ägg, den andra med semlor; under armen ett stort fettisdagsris med gula, röda och blå fjädrar, samt tryckta karamellvers.

De sammanstöta mitt på scenen, låtsas att de icke sett varandra, och uppge ett anskri.

FRUN fnoskigt.

Mina ägg!

DIREKTÖREN.

Är det du?

FRUN.

Ja, det är din fru.

DIREKTÖREN.

Vart ska du hän?

FRUN.

Jag ska gå till Munkbron; och du?

DIREKTÖREN.

Det är sista fettisdagen i dag och således är det dymmelveckan. Snart är det första maj, och därför har jag varit hos pantlånarn och tagit ut sujetterna — de ligga där i lådan. Nu ska jag gå till målarn och köpa mål, för jag ska måla dom till första maj. Har du reda på't nu?

FRUN.

Nu har jag reda på't!

DIREKTÖREN.

Men, efter som våra vägar sammanstötte här, så anhåller jag, att du sätter dig ner och ser efter sujetterna, medan jag går till målarn.

FRUN.

Det ska jag visst göra, kära man.

DIREKTÖREN.

Du är alldeles för medgörlig för att vara uppriktig, men jag skall sätta dig på prov. Nu går jag, men när klockspelet börjar pingla, är jag här igen! Ajös!

FRUN.

Ajösen!

DIREKTÖREN ut genom fondporten.

FRUN

smyger efter för att se om han gick riktigt.

DIREKTÖREN

störtar in igen från fonden och sammanstöter med frun.

FRUN.

Åj, mina ägg!

DIREKTÖREN.

Ser du nu, hur pålitlig du är! Det är en hustru. Och nu när säsongen ska öppnas och sujetterna ska ha nya kläder. Kvinna! tänk på vad du gör! Ha vi svultit och frusit i vinter, ha vi, eller ha vi inte?

FRUN.

Jo, snälla du, vi ha... allt vad du vill? — Jag ska inte göra så mer!

DIREKTÖREN.

Ajös!

Ut genom fonden och så till höger.

FRUN

smyger sakta efter för att spana; blir stående i fondporten.

DIREKTÖREN

störtar in från högra porten, smyger fram bakom Frun och tar henne om halsen med båda händerna.

FRUN.

Aj!

DIREKTÖREN.

Kvinna, tänk på din hädanfärd, för nu stryper jag dig!

FRUN.

Nåd, jag ska aldrig göra så mer!

DIREKTÖREN.

Håll ord! min fru! Ajös! Ut genom fonden.

FRUN

sätter sig på bänken och somnar.

DIREKTÖREN

kryper ner från trädet och sätter sig gränsle över hennes axlar.

FRUN.

Oj, oj, oj!

DIREKTÖREN.

Lever du? Vak upp! vak upp!

FRUN.

Söta snälla, jag ska aldrig göra så mer!

DIREKTÖREN ruskar henne.

Du ska aldrig sova mer! Nej, det ska jag bli man för!... Så! Ajö med dig! Ut genom fonden.

Lådans lock öppnas, och KASPER sticker ut huvet, men kryper strax ner igen.

FRUN

går upp i trädet och försvinner sedan hon lagt ifrån sig katsarne och riset på den andra gravstenen.

Nu ska jag gömma mig så han inte får fatt i mig, den elake mannen! Och när han kommer igen, och tror att jag har gått på krogen, för det är det som han tror, så ska jag säga buh! så blir han så skrämd!

KASPER

upp ur lådan och ristar på sina lemmar.

Ha! nu är det vår igen! Det var skönt att få sträcka på lemmarne efter att ha legat hos pantlånarn i sex månar! Kallt var det, och råttor hade han, utom andra småkräk.

Kliar sig på vänstra vaden med högra foten.

HUSTRUN

sticker upp huvet ur lådan.

Kasper!

KASPER.

Ja, hustru!

HUSTRUN.

Får jag komma opp?

KASPER.

Ja, ni ska få komma upp allesammans och vädra er. Det vill säga inte allesammans! Kom du!

HUSTRUN kravlar sig upp.

Var ä vi nånstans?

KASPER.

Vi ä på Tyska körgårn.

HUSTRUN.

Och där ä körkan som brukar brinna, så tornet ramlar! Nej, den är jag rädd för!

KASPER.

Du är fjoskig! Inte brinner han alltid heller! Men där ha vi Tyska skolan, där våra pojkar gå! Ska jag telefonera efter dom?

HUSTRUN.

Ja, gör det, kära du!

KASPER
går till trädet och låtsas telefonera.

Hallå!... Där är de!... Jo, det är pappa! Och mamma! Vi ä på körgårn!... Jaha! Jaha! Jaha! Genast!... Till Hustrun. De komma straxt! Tänk såna förståndiga barn! och påpassliga! De står vid telefon och väntar på sina gamla föräldrar!

HUSTRUN fnoskigt.

Tror du de stått där hela tiden?

KASPER.

Sen i fjol höstas? Det är mycket sannolikt!

HUSTRUN.

Tänk såna snälla barn! Tänk!

KASPER
märker katsarne och riset.

Vad är det här för slag?... Simlor och ägg! Och ris. Det är hetvägg och fetvägg! Äggen ska du få! Men de har skrivit på dem! De ska vi läsa

sen!... Här är emellertid Tyska körgårn; här vila våra fäders gamla ben!

Sjunger och dansar Tyrolienne.

»O, du mein Vaterland! Mein Oesterreich! Mein Oesterreich!»

HUSTRUN fnoskigt.

Man ska inte dansa på körgårn för då får man skärvan!

KASPER.

Vad är det för slag? Skärvan!

HUSTRUN.

Jo, det är... skärvan! vet ja' ju!

KASPER.

Detta är detta! Det är logiskt! Nå, se där ä pojkarne!

LIPPERL och TADÄDL, klädda som Kasper inrusande från höger ropande hurra! Kasper tar dem i famn.

KASPER.

Lipperl! Tadädl! mina gossar! Å! vad ni har vuxit! Hälsa på mamma nu!

HUSTRUN omfamnar gossarne.

Såna förståndiga gossar jag har! som kan telefonera redan! Får ni lära er det i skolan?

KASPER.

Lipperl! kom hit! Vill du ha hetvägg eller fetvägg?

LIPPERL.

Jag vill ha hetvägg!

KASPER

lägger honom över knät och låtsas basa med riset, sedan sticker han en simla i mun på honom.

Där har du hetvägg!... Och där har du fetvägg!

LIPPERL.

Ä!

KASPER.

Tadädl! Vill du ha fetvägg eller hetvägg?

TADÄDL.

Jag vill ha fetvägg!

KASPER

sticker en simla i mun på honom; lägger honom sedan över knät och låtsas basa honom med riset.

Där har du fetvägg... Och där har du hetvägg! så har ni fått lika mycket, och den dramatiska rättvisan är tillfredsställd!! Sätt er där nu! på bänken!

Det bultar inifrån lådan.

KASPER.

Vem är det som bultar?

MEXIKANAREN inifrån.

Det är Mexikanaren!

KASPER.

Vad vill Mexikanaren i detta kalla landet?

MEXIKANAREN.

Jag vill ha roller!

KASPER tar sin träribba.

Kom härut, du otacksamme och tag de andra sujetterna med!

MEXIKANAREN, OFFICERN och FORDRINGSÄGAREN kliva ut ur lådan och rista sig. Kasper slår igen locket när DÖDEN sticker upp huvet.

KASPER till Döden.

Nej, inte du! Du ska vara där nere hos dig... Vad önska sujetterna?

MEXIKANAREN.

Jag vill ha större roller!

KASPER.

Vad vill Officeren?

OFFICERN.

Jag vill också ha stora roller!

KASPER.

Vad vill Fordringsägaren? Ha större roller förstås!... Hör nu ett visdomens ord av en gammal man! Har ni fått mindre roller, så har ni också fått mindre betalt. Är det inte rättvist?... Håll mun på er!... Mexikanaren är ett andra klassens parti, och jag har aldrig riktigt förstått hans uppgift. Ursprungligen var han ett slags Don Juan och sjöng bariton, men nu är han gammal och remplaceras bättre av Officern, som ska få en ny sabel för att försvara sig.

OFFICERN vresigt.

Mot vem ska jag försvara mig kanske?

KASPER.

Mot Fordringsägaren förstås.

OFFICERN.

Ä!

KASPER.

Vad Fordringsägaren själv angår, kan han ju aldrig bli publikens gunstling, av lätt begripliga skäl.

FORDRINGSÄGAREN.

Vad är det för skäl?

KASPER slår med ribban i handen.

Håll mun på dig!

MEXIKANAREN.

Ja, det här är något sludder, men alltihop kommer av repertoiren, som börjar bli något utsliten!

KASPER.

Vår repertoir är så utsliten, att den börjar bli klassisk, och när vi ha en klassisk repertoir, så behöver vi ingen annan. Inte sant?

FORDRINGSÄGAREN.

Vi fordra nytt!

KASPER.

Vill Fordringsägaren vara god framställa sina fordringar... ja, jag menar inte de där...

FORDRINGSÄGAREN.

Ne' jag förstår! — Jo, vi fordra rönässans, rönässansdramer!

KASPER.

Vad säger han för slag? Jag förstår inte vad han sa! Säg om'et.

FORDRINGSÄGAREN.

Rö-nässans!

KASPER.

Stava!

FORDRINGSÄGAREN.

R, ö.

KASPER.

Rö.

FORDRINGSÄGAREN.

N, ä, s.

KASPER.

Näs! Blir rönäs! Jag förstår! Rönäs-essans! Vill ni ha rönäs-essans får ni gå på bolagskrogen! Men vill ni ha billiga rönäsor ska ni få utav den här.

Slår dem på näsan med ribban.

OFFICERN.

Förstå honom rätt nu! Vi vill ha nytt!

KASPER.

Jaså ni vill ha nytt!... Hur är det Göthe säger: »Wie machen wirs's, das alles frisch und neu, Und mit Bedeutung auch gefällig sei?»

MEXIKANAREN.

Vem är Göthe?

KASPER.

Det är han som har skrivit Göthes Faust.

OFFICERN.

Är det inte Schiller som har skrivit Göthes Faust.

KASPER.

Göthes Faust har väl Göthe skrivit om inte själva fan...

Det bultar ini lådan. Kasper gör ett språng.

Seså, så så, nu rörde den där på sig!

HUSTRUN.

Man ska inte svära på körgårn för då får man fulslag.

FORDRINGSÄGAREN.

Tillåt en närgången fråga?

KASPER.

Jag tillåter inga närgångna frågor!.

FORDRINGSÄGAREN.

En livsfråga då! Äro vi hos pantlånarn ännu eller äro vi uttagna?

KASPER.

Vi är urtagna.

FORDRINGSÄGAREN.

Jag är som bekant lite affärsman... får jag lov att se kvittot.

KASPER.

Det har direktörn.

OFFICERN.

Ha vi varit hos pantlånarn, fy tusan! Jag trodde vi var på upp- och avskrivning.

FORDRINGSÄGAREN.

Offcern! Offcern förstår inte affärer.

OFFICERN.

Jag... affärer?

FORDRINGSÄGAREN.

Jo, dåliga affärer! det förstår han!

OFFICERN.

Ä!

KASPER.

Saken har varit före; gå nu och sätt er på bänken där och sitt stilla! Ni ska sitta alldeles stilla!

DÖDEN vill stiga upp ur lådan. Kasper söker hindra honom; sätter sig på locket, men kastas baklänges.

DÖDEN
upp, darrar i hela kroppen.

Hu, så kallt!

KASPER.

Fryser på körgårn! Här är du ju liksom hemma hos dig!

LIPPERL och TADÄDL.

Hurra för Döden! Leve Döden!

KASPER.

Pojkrackare! Inte skoja med Döden! Allvarligt. Han är inte att leka med, och det är rena allvaret! Till Döden. Vad vill Döden?

DÖDEN.

Jag vill ha påökt!

KASPER
håller sig på ett respektfullt avstånd.

Vill du ha påökt?

DÖDEN.

Ja, det är för mycket att göra för en person!

KASPER.

Vad har Döden att göra?

DÖDEN.

Vilken fråga! Är det inte jag som klipper av alla intriger, som krossar alla förhoppningar — utom Fordringsägarens förstås — som med ett ord, när upplösningen nalkas...

KASPER håller sig för näsan.

Upplösningen nalkas... nalkas inte!

DÖDEN.

... så kommer jag med lian!... I parentes, jag ska be att få en ny lia.

KASPER rädd och allvarlig.

Vad ska du med den?

DÖDEN allvarligt.

För den här räcker inte...

KASPER som förut.

Vad är meningen?

DÖDEN.

Den räcker inte!

KASPER.

Döden ska få en ny. — Men då ska han vara snäll och hålla sig lite i bakgrunden! Ser han inte att han stör sällskapet...

DÖDEN.

Jag brukar det.

KASPER rädd.

Men inte här! Inte här!... Får jag inte lov att visa Döden, vi har ett enskilt rum till höger.

DÖDEN räcker handen.

Giv mig hand, jag ser lite illa...

KASPER drar undan handen.

Tack så mycket, jag kan gå själv... Jag tycker han ser ganska bra ibland, och hittar rätt också när han kommer.

Anvisar dörren till benhuset.

Var så god och stig in! Var så god!

DÖDEN.

Får jag påökt?

KASPER.

Ja, ja, ja! Han får allt vad han vill!

DÖDEN.

Och en ny lia?

KASPER.

Ja, av stål, engelskt stål från Sheffield...

DÖDEN.

Nej, det skall vara från Glasgow...

KASPER.

Glasgow? Vad är det? Var ligger det?

MEXIKANAREN.

Akta dig, Kasper! Han menar någonting.

KASPER.

Ja, jag tror jag minns, det var någonting i Glasgow förra sommaren, men det var så länge sen, och det vill jag inte tänka på!... Vill inte Döden vara så god och stiga in nu?

DÖDEN.

Du har lekt med mig, Kasper, och du tror du har mig i bleckdosan, men din stund kommer också... Är det dina barn som sitta där?

KASPER

ställer sig framför barnen, patetiskt.

Ja, det är det, men du får inte röra dem, inte se på dem! Gå din väg! Jag är också människa, fast jag är en fattig gycklare... kom inte... Du

får inte!... Faller på knä. Jag ber dig så vackert, som kamrat, som en äldre vän, ja du är visst äldre än jag i tjänsten!...

Tar av mössan och torkar ögonen.

Tag mig, mig och min hustru, jag är ett gammalt fä som inte är värd två ruttna lingon... men rör inte vid dem; rör inte vid barnen!

DÖDEN.

Kasper! Kasper! Du har lekt med mig!... Men... — Går åt benhuset. — jag är inte att leka med! Du har satt mig i snusdosan och slagit igen locket; du har bultat mig i huvet; allt detta förlåter jag dig! Men att du håller för näsan när jag nalkas — det förlåter jag... också! För du är ett gammal fä!

In.

KASPER reser sig.

Ä! ä!... Jag tycker inte om den där! Han är snarstucken och förstår inte skämt. Dålig kamrat!

DÖDEN gläntar på dörren.

Kasper! Kasper!

KASPER vettskrämd.

Åhåhåhåhå! Ers nåd!

DÖDEN.

Kasper! In igen.

KASPER.

Fähund!

DÖDEN i dörren.

Kasper! Kasper!

KASPER.

Durchlaucht!... Fähund!...

Det bultar i lådan. FRESTAREN sticker upp huvet.

KASPER
fram till lådan som han slår igen.

Bliv där du är!

OFFICERN.

Publikens gunstling, tror jag!

KASPER.

Det är möjligt, men inte min! Bliv!... Han bara gör ont!

FRESTAREN.

Kasper! Får jag tala vid dig!

KASPER sätter sig på lådan.

Nej, du får inte tala!... Hör inte på'n! Det är bara lögn, allt vad han säger! Hör inte på'n! Kom, sujetter, och hjälp mig. Offcern, drag blankt, Mexikanaren, Fordringsägaren, alla hit och sitt på locket!

De nämnda skynda till och sätta sig på lådans lock, dock så att Frestarens huvud fastnar emellan.

KASPER.

Döden, den har då något gott i sig, men den här är bara ont hela vägen!

MEXIKANAREN.

Publikens gunstling! va'?

OFFICERN.

Får alltid applåderna och blir inropad.

FORDRINGSÄGAREN.

Tills en vacker dag, ja!...

KASPER
slår Frestaren på huvudet.

Vill du gå ner, du!

FRESTAREN.

Ni sitter ju på mitt huvud, hur ska jag kunna gå ner då?

KASPER.

Tiger du! Hör inte på'n! han ljuger! Karolina, gå undan med barnen, så de inte få höra på'n. Han resonnerar bara...

HUSTRUN
kommer fram med riset.

Å, låt mig hållas bara! Till Frestaren. Ser du riset du, det är påskriset! Vet du vad påsk är din fuling? Vet du det?

Slår honom sakta i ansiktet med riset.

Vet du vad som hände om påsken, du Judas med pungen!

Huvet försvinner i lådan.

Se nu blev han generad, den förrädaren!

KASPER låser till lådan.

Det är bra, Karolina. Du förstår dig på'n du!

Reser sig och sträcker på sig.

Håhåjaja! Nu ska vi pusta litet!...

Får se stövlarne som Direktören lämnat.

Vad är det här för slag? Ett par stövlar! Synar dem. Jag har lust att prova dem. Drar på stövlarna. Nysmorda är de!

När han nu reser sig, börjar han på stället språngmarsch.

Haha! Haha! Håll! Håll!

HUSTRUN.

Vad är det, vad är det?

KASPER utan att stanna.

Haha! Se så det går undan!... Halt! — Halt!

OFFICERN ryter.

Halt!

KASPER stannar.

Nu vet jag vad det är.

MEXIKANAREN.

Vad är det då?

KASPER.

Jo, det är ett par automobilstövlar.

FORDRINGSÄGAREN.

Automobil...

KASPER.

Just det! Och nu ska jag bjuda på en liten påskresa!... Alle einsteigen!

Alla ställa upp sig bakom Kasper i följande ordning, hållande varandra i kläderna: Kasper, Hustrun, Mexikanaren, Officern, Fordringsägaren, Libberl, Taddädl.

ALLA.

Ja, resa! Hurra för resa!

HUSTRUN.

Vart ska vi resa då?

KASPER.

Först till Wien, pratern! Sjunger. O du mein Oesterreich, mein Vaterland!... Är det klart?

ALLA.

Klart!

KASPER.

Officern ska bromsa i backarne när vi gå över Böhmerwald; Mexikanaren passar på vid Donau-

bryggan, och Fordringsägaren uppbär avgifterna! Håll i er nu! Vorwärts!

Visslar och härmar lokomotivets pustande.

Tåget travar ut genom fondporten. I detsamma lyftes kyrkdekorationen och man ser en skioptikonbild av Wiener prater. Därpå kommer tåget in från högra kyrkporten.

KASPER.

Stopp!

ALLA.

stanna och tåget upplöses.

KASPER.

Haha! Haha! Nu äro vi framme! Alle aussteigen, Wagenwechsel für Rom! Fahrkarte abgeben! Für Männer rechts, für Frauen links!

Kasper, Hustrun, Lipperl, Taddädl ställa upp sig, sjunga »O du mein Oesterreich» och dansa därtill.

KASPER.

Hier ist mein Vaterland an der schönen blauen Donau!... Alle einsteigen!... Vart ska vi nu fara?

ALLA.

Till Rom!

KASPER.

Till Rom! Gott... Håll i er nu!... Klart?

ALLA.

Klart!

KASPER.

Vorwärts!

Tåget ut som förr och tillbaka. Men Döden sluter sig till tåget. Man ser en fondbild av Rom.

KASPER observerar Döden.

Jaså, du är med! Det är din stad, det här med Katakumbra!

DÖDEN går in i benhuset.

Kasper! Kasper!

KASPER.

Stopp!... Alle aussteigen. Sjunger. Kennst du das Land wo die Citronen glühen?... Hur var det sen då, Mexikanare?

MEXIKANAREN sjunger.

»Kennst du das Land» etc.

KASPER.

Vart ska vi fara nu då?

ALLA.

Till Paris!

KASPER.

Till Paris! gott!

Det bultar inne i lådan.

Seså nu rör den där på sig! Men du får allt stanna hemma du! Vorwärts!

Tåget som förr, man ser en fondbild av Paris.

KASPER.

Se efter barnen Karolina, här är en farlig stad.

Det bultar inne i lådan.

Se så, så, så! Du skulle vilja vara med, du, och grassera här om du fick.

OFFICERN.

Å, släpp lös gäcken!

KASPER.

Nej du!

OFFICERN.

Då går vi opp i stan och surrar!

KASPER.

Nej! nej! Alle einsteigen! Abfahrt!

OFFICERN.

Tror du att man far till Paris, utan att vifta, din gamle gäck!

KASPER.

Gäck! Kallar du mig gäck! Drag! Satisfaction! Vi måste slåss! Sekundanter!

OFFICERN drar leksakssabeln.

Kör! Vi slåss!

De fäkta; Officerns sabel böjer sig.

KASPER fäktar med träribban.

Eins! Zwei! Parera och fall ut!

OFFICERN.

Stopp! Sabeln!

KASPER

kastar ribban och rusar på Officern. De brottas livtag.

Satisfaction! Eins! Zwei, und... Drei!

De boxas.

OFFICERN härmar Kasper.

Satisfaction! Eins! Zwei...

Ger Kasper en box i bannan.

... und Drei!

KASPER.

Donner wetter! noch ein Stock! De sparkas.

OFFICERN.

Eins, Zwei! Drei!

KASPER

börjar springa på stället.

Automobil! Halt! Halt!

OFFICERN.

Halt!

De rusa på varandra och stångas.

Är det fråga om tjurfäktning?

De stångas så att Kasper faller, under det benen fortfara att arbeta.

KASPER skriker.

Polis! Polis! Karolina, hjälp!

HUSTRUN
rusar på Officern och slår honom med äggkatsen.

Här ska du få, du otäcka!

OFFICERN.

Är det fråga om att slåss med äggröra?

Fonden ändras åter till Tyska kyrkans mur. Officern springer och gömmer sig bakom ett träd.

POLIS in.

Vad är det för väsen på körgårn? Vad är ni för sällskap? Till Kasper. Vad heter ni?

KASPER.

Jag heter Kasper.

POLIS skriver upp.

Var är ni hemma?

KASPER.

På Djurgårdsslätten.

POLIS.

Jaså, är det den Kasper?

KASPER självkärt.

Finns det mer än en Kasper?

POLIS.

Nej, han är verkligen unik. Men hur kan gamla människan bära sig åt på det viset... som en pojke?

KASPER.

Kasper blir aldrig gammal! Evigt ung!

POLIS.

Skryt lagom!... Till Mexikanaren. Vad heter sekundanten?

MEXIKANAREN.

Mexikanaren!

POLIS.

Var är han född?

MEXIKANAREN.

I Popvecetepetl — Ixtaccihuatl — Chihuahua.

POLIS.

Det kan jag inte skriva. Till Fordringsägaren. Vad heter herrn?

FORDRINGSÄGAREN.

Fordringsägaren.

POLIS rädd.

Varför heter han Fordringsägaren?

FORDRINGSÄGAREN.

Därför att jag har utestående fordringar.

POLIS.

Har herrn utslag också?

FORDRINGSÄGAREN.

Ja, när jag fick mässlingen, hade jag utslag.

POLIS.

Jaså, herrn är näsvis! Då ska vi knipa hela bandet.

KASPER.

Karolina! Hjälp!

HUSTRUN
går till benhuset och släpper ut Döden.

Kom och hjälp oss.

POLIS.

Vad har ni där för spektakel?

DÖDEN ut.

POLIS.

Vad heter herrn?

DÖDEN räcker handen.

Gissa?

POLIS rädd.

Jo, men jag ska gå hem lite först! Tackar så mycket för upplysningen. Vinkar med handen. Jag ska säga till körkvaktaren, att han har fått främmande... Ajö! Ajö! Ut.

DÖDEN går in igen.

KASPER.

Tack snälla Döden!... Han kommer alltid så bra till upplösningen... Håller sig för näsan.

DÖDEN ut igen.

Kasper! Kasper!

KASPER.

Durchlaucht, Storhertig, Majestät.

DÖDEN.

Fähund! In igen.

Det kastas en näve nötter upp ifrån trädet; när alla skola se efter vad det är, trampa de på nötterna som knastra.

KASPER tar upp en nöt.

Nej, si det växer nötter på körrgårn!

HUSTRUN.

Ja, jag tyckte det var ett hasselträ! Lipperl, du, klättra upp och skaka på trät!

LIPPERL och TADÄDL
försöker skaka på trädet. Det kommer mera nötter ner.

HUSTRUN.

Se, så snälla barn som kan skaka på ett så tjockt träd.

KASPER.

Och så starka sen! Gå och skaka på körrkan ungar, så att klockorna komma ner!

LIPPERL.

Nej si, det sitter en fru i trädet.

KASPER.

Sitter det en fru i trädet?

HUSTRUN.

Ja si, det är Hasselfrun, det!

KASPER.

En fru! Ropar. Officern! Pst! Det sitter en fru i trädet!

OFFICERN
mornar sig och kastar in en enkellorgnett i ögat och tittar upp i trädet.

Ja, min själ!... Men... Skriker. Det är direktörns fru!

Kasper och alla störta till lådan, men den är stängd inifrån.

KASPER.

Direktörns! — Fort in i skrinet! — Öppna då! — Öppna!... Se, så elak han är! Se! Å! Vad ska vi göra?

Klockan slår tolv i tornet och så börjar klockspelet.

Klockan slår tolv! Vi äro förlorade! Låt oss sätta oss på bänken och låtsas om ingenting!

Alla sätta sig i en rad på bänken och förbli alldeles orörliga. Klockspelet fortfar.

FRUN stiger ner ur trädet.

DIREKTÖREN

in från fonden med en låda färgpytsar.

Hallå!

FRUN.

Si nu var jag påpasslig.

DIREKTÖREN.

Den här gången, ja! Men varför har du satt sujetterna där?

FRUN.

Jo, jag satt dom där i solen för att de skulle torka.

DIREKTÖREN.

De skulle väl målas först innan de torkas.

FRUN.

Man kan göra vilket som.

DIREKTÖREN

trampar på nötter som krasa.

Vad är det? Har det haglat?

FRUN.

Nej, det är nötter!

DIREKTÖREN.

Var har de kommit ifrån?

FRUN.

Jo, det var en liten gosse, som skaka på trät.

DIREKTÖREN.

Gå du hem och lägg dig och stå inte här och ljug! Emellertid, efter sujetterna sitter där i solen, så ska jag måla upp dem lite!

Tar en färgpyts och borste och går fram till figurerna på bänken.

Jag tror att Kasper är värst! Det ser ut som han varit i slagsmål.

Penslar på Kaspers ansikte.

Och officern — har fått en bula i pannan! Penslar. ... Men vad är det här! Det fattas två: huvudpersonerna! Var är Döden?

FRUN.

Jag kan inte veta det! Han ligger väl i skrinet!

DIREKTÖREN.

Ja, men här är två för mycket också! Inte har jag sett de här små Kasprarne förr?

FRUN.

Ja minsann! Men det är väl hustruns sak!

DIREKTÖREN.

Det förstår jag inte!

FRUN.

Jo visst! Vi hade ju en liten Foxterrier, minns du inte den där lilla vita! Och hon låg i ett skrin hela

vintern med bomull under. Men när våren kom, så var det ju tio stycken Foxterrier vet ja' ju!

DIREKTÖREN.

Ja, det var ju levande varelser och skapade ting, men de här är ju sujetter!

FRUN funderar.

Ja; ja — — men det är väl detsamma de!

DIREKTÖREN.

Nå... inga detaljer! Jag engagerar de här små också. Respekt för de gamla! Och plats för de unga! Emellertid medan de där sitter och torkar, så går jag över på Gröna Jägarn och fuktar min aska!

Vänder sig med ryggen åt publiken för att gå.

FRUN.

Ja, men du ska inte vända ryggen åt publiken utan säga några vackra ord först.

DIREKTÖREN.

Mycket rätt, ja!...

Vänder sig till publiken.

Alltså, mitt snälla herrskap som sujetterna inte ha torkat tillräckligt...

OFFICERN.

Ha vi inte fått torka?

DIREKTÖREN.

Jag menar att de legat och fuktat...

MEXIKANAREN.

Han har fuktat på Gröna Jägarn!

DIREKTÖREN.

Och för att inte sätta bort...

FORDRINGSÄGAREN.

Han sätter bort allt vad han äger...

DIREKTÖREN.

För att inte sätta bort en dyrbar tid...

OFFICERN.

Är pängar det!

DIREKTÖREN.

Så skall jag be att få säga de snälla herrskaperna...

Tar ett steg framåt och trampar på en nöt som smäller till.

Vad är det jag trampar på?

KASPER.

Rosor är det inte.

DIREKTÖREN.

Jag måtte be herrskaperna vara så välkomna till första maj!

MEXIKANAREN.

Aj!

DIREKTÖREN.

Till Djurgårdsekar...

Fonden förändras till Djurgården.

KASPER.

... susen vänligt över den störste sångarns bild, som Norden bar!

DIREKTÖREN rabblar upp.

Och Kaspers-teatern, vars repertoir fortfarande behåller sin klassiska karaktär och vars kostymer

skola befinna sig i det tidsenligaste skick ett nyingånget sekel har rätt att fordra... Tack så mycket, mitt snälla herrskap!

Alla figurerna ha rest sig; och buga för publiken. Kasper gör sig till såsom om han vore huvudpersonen. Döden sticker fram huvudet och nickar. Nu bultar det i lådan.

DIREKTÖREN.

Sujetterna ska vara tysta! alldeles tysta!... Tack så mycket, mitt snälla herrskap! Välkomna! Välkomna! Första maj! till Slätten! Och hit också!

PÅSK

PERSONER.

Fru Heyst.
Elis, hennes son, fil. kandidat, lärare.
Eleonora, hennes dotter.
Kristina, Elis' trolovade.
Benjamin, gymnasist.
Lindkvist.

SCENERI
för alla akterna.

Hela förgrunden utgör en glasveranda på nedra botten, inredd till boningsrum. I mitten en stor dörr ut till trädgårdssqvare med staket och grind till gatan. På andra sidan gatan, som jämte huset ligger på en höjd, synes ett lågt staket till en trädgård som sluttar ned mot staden. Fonden föreställer denna trädgårds trädtoppar i vårgrönska. Däröver synes ett kyrktorn och en monumental husgavel.

Glasfönsterna i verandan, som upptager hela scenens bredd, äro försedda med gardiner av ljusgul blommig kretong och kunna skjutas för. En väggspegel hänger på en fönsterpost till vänster om dörren, nedanför spegeln är en datumvisare.

Till höger om fonddörren ett stort skrivbord med böcker, skrivdon och telefon. Till vänster om fonddörren ett matbord, glimmerkamin, skänk. Till höger i första planet ett sybord med lampa. Därbredvid två länstolar. I taket nedhängande taklampa.

Utanför på gatan är en gaslykta med Auerbrännare.

Till vänster i verandan är en dörr till våningen; till höger är dörr till köket.

Handlingen i våra dagar.

FÖRSTA AKTEN.

Skärtorsdag.

Musiken före denna akt:
HAYDN:
Sieben Worte des Erlösers.
Introduction: *Maestoso Adagio.*

En solstråle faller snett in i rummet från vänster och råkar en av stolarne vid sybordet. På den andra obelysta stolen sitter KRISTINA och träder band i ett par vita nystrukna jalusier.

ELIS

kommer in i uppknäppt vinteröverrock, bärande en stor bunt handlingar, dem han lägger på skrivbordet. Därpå tar han av sig överrocken och hänger den till vänster.

God middag, min vän!

KRISTINA.

God dag, Elis!

ELIS ser sig omkring.

Innanfönsterna ur; golvet skurat, rena gardiner... ja, det är vår igen! Och de ha huggit upp isgatan, och sälgen blommar nere vid ån... ja, det är vår... Och jag får hänga upp vinterrocken... vet du, den är så tung — Väger rocken i handen. — som om den supit in alla vinterns mödor, ångestens svett och skolans dam... Å!

KRISTINA.

Och du har skollov nu!

ELIS.

Påsklov! Fem sköna dagar att njuta, att andas, att glömma!

Räcker Kristina handen och sätter sig sedan i länstolen.

Nej, se solen har kommit igen... han gick bort i november, jag minns dagen då han försvann bakom bryggeriet snett över gatan... Å, denna vinter! Denna långa vinter!

KRISTINA

med en gest åt köksdörren.

Tyst! tyst! tyst!

ELIS.

Jag skall vara tyst, och jag skall vara glad, att det är överståndet... Ah, den goda solen...

Han gnuggar händerna och låtsas duscha sig.

... jag vill bada mig i solsken, tvätta mig i ljus efter all denna mörka smuts...

KRISTINA.

Tyst! tyst!

ELIS.

Vet du, jag tror, att friden återvänder och att olyckorna tröttnat...

KRISTINA.

Varför tror du det?

ELIS.

Jo, även därför, att, när jag gick förbi domkyrkan nyss, kom en vit duva flygande; hon slog ned på trottoaren och fällde en kvist, som hon bar i näbben, alldeles framför mina fötter.

KRISTINA.

Såg du, vad det var för en kvist?

ELIS.

Oliv kunde det inte gärna vara, men jag tror, att det var fridstecknet, och jag erfar just nu ett saligt, soligt lugn... Var är mor?

KRISTINA gest åt köket.

I köket!

ELIS tyst, sluter ögonen.

Jag hör att det är vår! Jag hör, att innanfönsterna äro ute — Vet du vad jag hör det på? — På vagnarnas hjulbössor mest... men vad är det? Bofinken slår! Och de hamra på varvet och det luktar oljefärg från ångbåtarne, från den röda mönjan.

KRISTINA.

Kan du förnimma det ända hit?

ELIS.

Hit? Det är sant, vi äro här, men jag var där, däruppe i norr, där vårt hem ligger... Hur ha vi kommit till denna förfärliga stad, där alla människor hata varandra och där man alltid blir ensam? Ja, det var brödet, som visade vägen... men bredvid brödet lågo olyckorna: fars brottsliga handling och lilla systers sjukdom; — Säg, vet du, om mor fått besöka far i fängelset?

KRISTINA.

Jag tror till och med att hon varit där i dag!

ELIS.

Vad sa hon?

KRISTINA.

Ingenting; hon talte om annat!

ELIS.

Ett är dock vunnet: efter domen kom vissheten och ett eget lugn, sedan tidningarne tystnat med redogörelserna. Ett år har gått; om ett år är han ute, och så få vi börja om.

KRISTINA.

Jag beundrar din tålighet i lidandet.

ELIS.

Gör icke det! beundra ingenting hos mig, ty jag äger bara fel! Nu vet du det! Ack! att du ville tro det!

KRISTINA.

Om du lede för egna fel, men det är ju för andras!

ELIS.

Vad är det du syr på?

KRISTINA.

Det är köksjalusierna, kära du!

ELIS.

Det ser ut som en brudslöja... I höst, Kristina, blir du min brud, icke sant?

KRISTINA.

Jo, men låt oss tänka på sommarn först!

ELIS.

Ja sommaren! Tar upp en checkbok. Ser du pängarne har jag redan på banken! Och när skolan slutar, då dra vi norrut till vårt land — till Mälaren.

Stugan står där i ordning, som den stod i vår barndom; lindarna stå kvar, ökstocken ligger under strandpilarne... O, att det vore sommar, så att jag finge bada i sjön! Denna familjens vanära har lagt sig över min själ och kropp, så att jag längtar efter en sjö att få tvätta mig i.

KRISTINA.

Har du hört något från syster Eleonora?

ELIS.

Ja, den arma, hon är orolig, och hon skriver brev, som slita sönder mig. Hon vill ut och hem naturligtvis, men anstaltens föreståndare vågar icke släppa henne, ty hon begår handlingar som leda till fängelset. Vet du, att jag känner samvetskval ibland, de allra förfärligaste, därför att jag röstade för hennes intagning.

KRISTINA.

Min kära vän, du förebrår dig ju allt, men i detta fall var det ju en välgärning att hon fick vård, den olyckliga.

ELIS.

Det är sant vad du säger, och jag tycker nog det är lugnare som det är. Ja, hon har det så bra hon kan ha det! Och när jag tänker på huru hon gick omkring här och beskuggade all tillstymmelse till glädje, hur hennes öde tryckte ner oss som en mara, pinade oss till förtvivlan, så är jag nog självisk känna en lättnad som liknar glädje. Och den största olycka jag nu kan tänka mig, vore att se henne träda inom dessa dörrar. Så usel är jag!

KRISTINA.

Så mycket människa är du!

ELIS.

Och lika fullt... lider jag, lider vid tanken på hennes kval, och min fars!

KRISTINA.

Somliga synas vara födda till lidande... .

ELIS.

Stackars du, som råkade in i denna släkt, från begynnelsen dömd... och fördömd!

KRISTINA.

Elis! Du vet ju icke, om det är prövningar eller straff!

ELIS.

Vad det är för dig, vet jag ej, ty du är väl utan skuld om någon!

KRISTINA.

Tårarnes morgon, fröjdernas afton! Elis, kanske jag kan hjälpa dig igenom...

ELIS.

Tror du, att mor har en vit halsduk?

KRISTINA orolig.

Skall du bort?

ELIS.

Jag skall på middag. Petrus disputerade i går, som du vet, och han ger middag i dag!

KRISTINA.

Vill du gå på den bjudningen?

ELIS.

Du menar jag skulle utebli, därför att han visade sig som en rätt otacksam lärjunge till mig.

KRISTINA.

Jag nekar ej, att hans trolöshet upprörde mig; då han lovat citera din avhandling, plundrade han den, utan att ange källan.

ELIS.

Ack! det är så vanligt, och jag är glad i medvetandet att »detta har jag gjort».

KRISTINA.

Har han bjudit dig?

ELIS.

Det är sant, det har han inte gjort! Det är verkligen egendomligt, ty han har i flere år gått och talt om den där middan, såsom jag vore självskriven, och jag har gått och pratat för andra. Blir jag nu inte bjuden, så är jag offentligen skymfad. Lika gott, det är inte första gången; och inte sista!

Paus.

KRISTINA.

Benjamin dröjer! Tror du han går igenom skrivningen?

ELIS.

Det hoppas jag säkert, i latinet med överbetyg!

KRISTINA.

Det är en bra gosse, Benjamin.

ELIS.

Ovanligt, men något grubblare. Du vet ju, varför han är hos oss i huset?

KRISTINA.

Är det därför...

ELIS.

Därför... att min far förskingrat hans förmyndarmedel liksom så många andras! Ser du Kristina, detta är det rysliga, att jag i skolan måste se dessa faderlösa utplundrade, som nu få lida förödmjukelsen att vara frielever. Och med vilka ögon de betrakta mig kan du fatta. Jag måste beständigt tänka på deras elände för att kunna förlåta dem deras grymhet.

KRISTINA.

Jag tror, att din far egentligen har det bättre än du!

ELIS.

Egentligen!

KRISTINA.

Elis, vi skulle tänka på sommaren och icke på det förflutna!

ELIS.

Ja, på sommaren! — Vet du, jag vaknade i natt vid studentsång; man sjöng: »Ja, jag kommer, hälsen glada vindar ut till landet, ut till fåglarne, att jag älskar dem, till björk och lindar, sjö och berg, jag vill dem återse. Se dem än som i min barndoms stunder...» Reser sig, upprörd. Skall jag återse dem, skall jag komma ifrån denna rysliga stad, från Ebal, förbannelsens berg och skåda Garizim åter?

Sätter sig vid dörren.

KRISTINA.

Jo, jo! Du skall!

ELIS.

Men tror du, att jag skall se mina björkar och lindar såsom jag såg dem förr, tror du ej,

att samma svarta flor skall ligga över dem som över naturen och livet härnere alltsedan den dagen...

Pekar på länstolen som nu ligger i skugga.

Ser du, nu har solen gått bort!

KRISTINA.

Kommer igen, och då för att dröja längre!

ELIS.

Det är sant; dagarne ökas och skuggorna förkortas.

KRISTINA.

Vi gå mot ljuset, Elis, tro mig.

ELIS.

Ibland tror jag så, och när jag tänker på det förgångna och jämför med det närvarande, så är jag lycklig. I fjor, då satt du ju icke där, ty då hade du gått ifrån mig och brutit förlovningen! Vet du, att detta var det mörkaste av allt. Jag bokstavligen dog, bit för bit; men när du kom igen — levde jag. Minns du varför du gick?

KRISTINA.

Nej, det minns jag icke, och nu förefaller det som om ingen orsak fanns. Jag kände bara en maning att gå; och så gick jag, som i sömnen. När jag såg dig igen, vaknade jag och var lycklig!

ELIS.

Och nu gå vi aldrig mer, ty gick du nu, då dog jag på allvar!... Där kommer mor! Säg ingenting, skona henne i hennes inbillade värld, där hon lever och tror, att far är en martyr, och alla hans offer äro skälmar.

FRU HEYST
in från köket, i köksförkläde, skalande ett äpple; talar vänligt, något enfaldigt.

God middag, barn! Vill ni ha äppelsoppan kall eller varm?

ELIS.

Kall, mamma lilla.

FRU HEYST.

Det är bra, min gosse, du vet alltid vad du vill, och säger ifrån, men det kan inte Kristina. Och det har Elis lärt av sin far; han visste alltid vad han ville och vad han gjorde, och det tål inte människor, och därför gick det honom illa. Men hans dag kommer en gång, och då får han rätt, och de andra få orätt!... Vänta nu, vad var det jag skulle säga. Jo! Vet ni att Lindkvist flyttat hit till stan! Lindkvist, den största av alla skälmarne!

ELIS reser sig upprörd.

Har han kommit hit?

FRU HEYST.

Jo, han bor snett över gatan.

ELIS.

Då skall man se honom gå förbi alla dagar. Även detta!

FRU HEYST.

Låt mig tala vid honom en enda gång, så ska han aldrig komma igen och visa sig mer, för jag känner hans små egenheter!... Nå, Elis, hur har det gått för Petrus?

ELIS.

Jo, det gick bra!

FRU HEYST.

Jag kan väl tro det. När tänker du disputera en gång?

ELIS.

När jag får råd, mamma!

FRU HEYST.

När jag får råd! Det är inget riktigt svar!... Och Benjamin! Har han gått igenom i skrivningarne?

ELIS.

Vi vet inte det ännu; men han ska strax vara här!

FRU HEYST.

Jaa, jag tycker inte riktigt om Benjamin, för han går och ger sig min av att ha rättigheter... men det ska vi nog ta bort!... En snäll gosse i alla fall. Jo, och så är det ett paket till dig, Elis.

Går ut i köksdörren och kommer strax igen med ett paket.

ELIS.

Tänk, vad mor har reda på allting och följer med; jag tror ibland hon inte är så enfaldig som hon ställer sig.

FRU HEYST.

Se här är paketet! Lina tog emot det!

ELIS.

En present! Jag är rädd för presenter, sedan jag mottog en låda gatsten en gång.

Lägger paketet på bordet.

FRU HEYST.

Nu går jag ut i köket igen! — Blir det inte för kallt att ha dörrn öppen?

ELIS.

Inte alls, mamma.

FRU HEYST.

Elis ska inte hänga sin överrock där, det ser så oordentligt ut!... Nå, Kristina, har du mina jalusier färdiga snart?

KRISTINA.

Om några minuter, mamma!

FRU HEYST.

Ja, si den här Petrus tycker jag om; det är min favorit... ska du inte på middan, Elis?

ELIS.

Jo visst ska jag väl det.

FRU HEYST.

Nå, varför skulle du gå och säga, att du ville ha äppelsoppan kall när du ska bort. Det är ingen riktig reda med dig Elis. Men det är det med Petrus!... Stäng nu dörrarne när det blir kallt, så att ni inte få snuva! Går till höger.

ELIS.

Den goda gumman!... Och alltid Petrus... är det hennes mening att bry dig för Petrus?

KRISTINA.

Mig?

ELIS.

Du vet ju, att gummor har sånt där för sig, påhitt och choser bara!

KRISTINA.

Vad är det för en present du fått?

ELIS river upp paketet.

Ett fastlagsris!...

KRISTINA.

Från vem?

ELIS.

Anonymt!... Nå, det är ju oskyldigt, och jag skall sätta det i vatten, så grönskar det som Arons stav! »Björk... som i min barndoms stunder»... Och Lindkvist har kommit hit.

KRISTINA.

Vad är det med honom?

ELIS.

Till honom ha vi den största penningskulden.

KRISTINA.

Du har väl ingen skuld till honom?

ELIS.

Jo, vi, en för alla och alla för en; familjens namn är vanärat, så länge skuld finnes.

KRISTINA.

Byt namn!

ELIS.

Kristina!

KRISTINA

lägger undan arbetet som är färdigt.

Tack, Elis! Jag ville bara pröva dig!

ELIS.

Men du får icke fresta mig!... Lindkvist är en fattig man och behöver sitt... Där min far gått fram är som ett slagfält med döda och sårade... och mor tror att han är offret!... Vill du gå ut och spatsera?

KRISTINA.

Och söka upp solen? Gärna!

ELIS.

Förstår du detta, att Försonaren lidit för våra skulder, och ändå få vi fortsätta betala. Ingen betalar för mig!

KRISTINA.

Men om någon betalte för dig, skulle du då förstå...?

ELIS.

Ja, då förstode jag!... Tyst! där kommer Benjamin. Kan du märka om han ser glad ut?

KRISTINA

ser ut genom fonddörren.

Han går så långsamt... Och nu stannar han vid fontän... och tvättar ögonen...

ELIS.

Även detta!

KRISTINA.

Vänta nu först...

ELIS.

Tårar, tårar!

KRISTINA.

Tålamod!

*

BENJAMIN

in, vänlig, aktningsfull men bedrövad; han bär några böcker och en portfölj.

ELIS.

Nå, hur har det gått för dig i latinet?

BENJAMIN.

Det har gått illa!

ELIS.

Får jag se din skrivning! Vad har du gjort?

BENJAMIN.

Jag har satt ut med indikativus, fastän jag visste att det skulle vara konjunktivus.

ELIS.

Då är du förlorad! Men hur kunde du?

BENJAMIN undergivet.

Det kan jag inte förklara... jag visste hur det skulle vara, ville skriva det rätta och gjorde orätt!

Sätter sig nedslagen vid matbordet.

ELIS

sjunker ner vid skrivbordet och läser i Benjamins portfölj.

Ja, här står indikativus! Å min Gud!

KRISTINA ansträngt.

Nå, bättre lycka nästa gång: Livet är långt — så förfärligt långt!

BENJAMIN.

Ja, det är det!

ELIS sorgset, men utan bitterhet

Att allt skall komma på en gång, också! — Och du var min bästa lärjunge, vad kan jag då vänta av de andra! — Mitt anseende som lärare går förlorat, så får jag inga lektioner mer, och så... störtar alltsammans! Till Benjamin. Tag inte så illa nu... det är inte ditt fel...

KRISTINA
med yttersta ansträngning.

Elis! mod, mod, för Guds skull!

ELIS.

Var skall jag få det ifrån?

KRISTINA.

Där du förr fick det!

ELIS.

Det är icke nu som förr! Jag tycks vara i onåd!

KRISTINA.

Det är en nåd att lida oförskylt... låt icke narra dig till otålighet... Stå provet, ty det är bara ett prov, jag känner det så...

ELIS.

Kan ett år för Benjamin bli kortare än 365 dagar?

KRISTINA.

Ja, ett glatt sinne förkortar tiden!

ELIS ler.

Blås på såret, så läkes det, säger man åt barn!

KRISTINA.

Var barn då, så ska jag säga så... Tänk på mor... hur hon kan bära allt!

ELIS.

Räck mig din hand; jag sjunker!

KRISTINA räcker handen.

ELIS.

Din hand darrar...

KRISTINA.

Nej, icke som jag känner...

ELIS.

Du är icke den starka du visar dig...

KRISTINA.

Jag känner ingen svaghet...

ELIS.

Varför kan du icke ge mig någon styrka då?

KRISTINA.

Jag har ingen till överlopps!

ELIS ser ut genom fönstret.

Vet du, vem som kommer nu?

KRISTINA

ser ut genom fönstret; faller på knä förkrossad.

Det är för mycket!

ELIS.

Fordringsägaren, han som kan ta våra möbler när som hälst, han Lindkvist, som flyttat hit för att sitta som spindeln mitt i nätet och bevaka flugorna...

KRISTINA.

Fly!

ELIS reser sig.

Nej! icke fly!... Nu när du blev svag, blev jag stark... nu kommer han gatan framåt... och har redan kastat sina onda ögon på rovet...

KRISTINA.

Gå undan, åtminstone!

ELIS.

Nej, nu roar han mig... Han tycks ljusna upp, som om han såg bytet i fällan... Kom du!... han räknar stegen till grinden och har sett på den öppna dörren, att vi äro hemma... Men nu mötte han någon och stannar att prata... Han talar om oss, för han tittar hit...

KRISTINA.

Bara han icke råkar mor här, så att hon med häftiga ord gör honom oförsonlig... Avstyr det, Elis!

ELIS.

Nu skakar han käppen, som om han bedyrade, att här skall icke nåd gå för rätt!... Han knäpper upp överrocken för att visa, att man ännu inte tagit kläderna av kroppen... Jag ser på hans mun vad han säger... Vad skall jag svara honom... »Min herre, ni har rätt! Tag allt, det tillhör er!»...

KRISTINA.

Så endast skall du säga!

ELIS.

Nu skrattar han! Men gott, icke elakt! Kanske han icke är så elak, fastän han vill ha sina pängar!... Om han bara ville komma nu, och sluta det välsignade pratet... nu är käppen i rörelse igen... de ha alltid käppar, de som ha utestående fordringar... och lädergaloscher som säger »vitsch, vitsch» alldeles som spön i luften...

Lägger Kristinas hand på sin hjärtsida.

... känner du, hur mitt hjärta slår... jag hör det själv som en oceanångare i högra örat... Nå Gud,

nu tog han avsked!... och galoscherna sen! »Vitsch, vitsch» som påskriset... men han har berlocker! Då är han inte utfattig! Alltid ha de berlocker av karneol som gammalt kött de skurit ur nästans ryggar... hör på galoscherna... »vargar, vargar, argar, argare, argast, vitsch, vitsch!» Pass på! Han ser mig! Han ser mig!... Bugar sig utåt gatan. ... Han hälsar först! Han ler! Han viftar med handen... och...

Nedfaller vid skrivbordet gråtande.

Han gick förbi!

KRISTINA.

Lovad vare Gud!

ELIS

Han gick förbi!... Men han kommer igen!... Låt oss gå ut i solen.

KRISTINA.

Och middagen med Petrus?

ELIS.

Eftersom jag icke är bjuden än, så avstår jag! För övrigt, vad skulle jag där i glädjen att göra! Att möta en trolös vän! Jag skulle bara lida på hans vägnar, så att jag icke kunde bli sårad på egna!

KRISTINA.

Tack, för att du stannar hos oss!

ELIS.

Det gör jag hälst! som du vet!... Gå vi?

KRISTINA.

Ja, den här vägen! Går åt vänster.

ELIS
då han går förbi Benjamin, klappar han honom på huvudet.

Mod, gosse!

BENJAMIN
döljer ansiktet i händerna.

ELIS
tar riset från matbordet och sätter det bakom spegeln.

Det var ingen olivekvist duvan kom med — det var björk!

Ut.

*

ELEONORA
in från fonden; en sexton års flicka med fläta på ryggen. Hon bär en gul påsklilja i kruka. Utan att se eller låtsas se Benjamin, tar hon vattenkaraffin från skänken och vattnar blomman, ställer den på matbordet, sätter sig vid matbordet mitt emot Benjamin, betraktar honom och härmar hans åtbörder.

BENJAMIN
betraktar henne förvånad.

ELEONORA
med en gest åt påskliljan.

Vet du vad d e t är?

BENJAMIN barnsligt, enkelt.

Det är påsklilja, vet ja' ju!... Men vem är du?

ELEONORA vänligt, sorgset.

Ja, vem är du?

BENJAMIN som förut.

Jag heter Benjamin och är inackorderad här hos fru Heyst.

ELEONORA.

Jaså! Jag heter Eleonora och är dotter här i huset.

BENJAMIN.

Så underligt, att man aldrig talt om dig!

ELEONORA.

Om de döda talar man icke!

BENJAMIN.

Döda!

ELEONORA.

Jag är borgerligt död, ty jag har begått en mycket dålig handling.

BENJAMIN.

Du!

ELEONORA.

Ja, jag har förskingrat förmyndarmedel — och det gjorde nu inte så mycket, ty orätt fås skall förgås — men att min gamle far fick skulden och kom i fängelse, ser du, det kan aldrig förlåtas.

BENJAMIN.

Så sällsamt och vackert du talar... Och aldrig har jag tänkt på det, att mitt arv kunde vara orätt fånget.

ELEONORA.

Man skall icke binda människorna, man skall lösa dem.

BENJAMIN.

Ja, du har löst mig från grämelsen att vara bedragen.

ELEONORA.

Du är alltså en myndling...

BENJAMIN.

Ja, och som fått den sorgliga lotten att hos dessa fattiga människor sitta av deras skuld.

ELEONORA.

Du må icke begagna hårda ord, ty då går jag min väg; jag är så mjuk, att jag icke lider något hårt! Emellertid... detta lider du för min skull?

BENJAMIN.

För din fars skull.

ELEONORA.

Det är enahanda, ty han och jag äro en och samma person... Paus. Jag har varit mycket sjuk... varför är du så sorgsen?

BENJAMIN.

Jag har haft en motgång!

ELEONORA.

Skall du vara ledsen för det? »Ris och straff giver vishet, och den, som straff hatar, måste dö...» Vilken motgång har du haft?

BENJAMIN.

Jag har blivit underkänd i latinskrivningen — fastän jag var alldeles säker.

ELEONORA.

Jaså, du var alldeles säker, så säker, att du kunde hålla vad på att gå igenom.

BENJAMIN.

Det gjorde jag också!

ELEONORA.

Jag kunde tro det! Ser du, så gick det för att du var så säker.

BENJAMIN.

Tror du det var orsaken?

ELEONORA.

Visst var det! Övermod går före fall!

BENJAMIN.

Så skall jag komma ihåg det nästa gång.

ELEONORA.

Det är rätt tänkt; och de offer som Gud behaga — är en bedrövad ande.

BENJAMIN.

Är du läsare?

ELEONORA.

Ja, jag är läserska!

BENJAMIN.

En troende, menar jag!

ELEONORA.

Ja, jag menar det samma. Så, att om du talar illa om Gud, min välgörare, så sitter jag icke vid samma bord som du!

BENJAMIN.

Hur gammal är du?

ELEONORA.

För mig finns icke tid och icke rum; jag är överallt och när som hälst! Jag är i min fars fängelse och i min brors skolrum, jag är i min mors

kök och i min systers butik långt borta i Amerika. När det går min syster väl och hon får sälja, så känner jag hennes glädje, och går det henne illa så lider jag, men mest lider jag, när hon handlar orätt. Benjamin, du heter Benjamin, emedan du är den yngsta av mina vänner... ja, alla människor äro mina vänner... vill du låta mig upptaga dig, så skall jag lida för dig också.

BENJAMIN.

Jag förstår egentligen icke orden du säger, men jag tycker mig fatta meningen av dina tankar! Och numera vill jag allt vad du vill!

ELEONORA.

Vill du då att börja med upphöra döma människor, även dem som äro förvunna brottslingar...

BENJAMIN.

Ja, men jag vill ha en grund för det! Jag har läst filosofi, ser du!

ELEONORA.

Å, har du! Då skall du hjälpa mig att tyda detta av en stor filosof. Han säger nämligen: »De som hata den rättfärdiga, de skola brottslige varda.»

BENJAMIN.

Enligt all logik betyder det, att man kan bli dömd till att begå brott...

ELEONORA.

Och att brottet självt är ett straff.

BENJAMIN.

Det är verkligen djupt! Man skulle kunna tro, att det var Kant eller Schopenhauer.

ELEONORA.

Känner icke!

BENJAMIN.

I vilken skrift har du läst det?

ELEONORA.

I den heliga Skrift!

BENJAMIN.

Verkligen? Står det sådant där?

ELEONORA.

Vilket okunnigt, vanvårdat barn du är! Om jag fick uppfostra dig!

BENJAMIN.

Lilla du!

ELEONORA.

Men det är bestämt intet ont hos dig! Du ser snarare god ut... Vad heter din lärare i latinet?

BENJAMIN.

Lektor Algren!

ELEONORA

Jag skall komma ihåg det!... Å, nu har min far det mycket ont! De äro elaka mot honom.

Står stilla som om hon lyssnade.

Hör du att det sjunger i telefontrådarne... det är de hårda orden, som den mjuka skönröda kopparen icke kan fördraga... när mänskorna förtala varandra i telefonen, så klagar kopparn, och anklagar... — Hårt. — och varje ord skrives i boken... och vid tidens slut kommer räkningen!

BENJAMIN.

Så sträng du är!

ELEONORA.

Icke jag, icke jag! Hur skulle jag våga vara det? Jag, jag?

Hon går till kaminen och öppnar luckan; tar fram några sönderrivna lappar av vitt brevpapper.

BENJAMIN

reser sig och ser i papperen, som Eleonora ordnar på matbordet.

ELEONORA för sig.

Att människor äro så tanklösa, att de lägga sina hemligheter i kaminer... Vart jag kommer, går jag genast i kaminen! Men jag missbrukar det aldrig, det skulle jag inte våga, för då fick jag ont!... Vad är nu detta? Läser.

BENJAMIN.

Det är licentiat Petrus som skriver och stämmer möte med Kristina... Det har jag väntat på länge!

ELEONORA

lägger handen över papperen.

Å, du, vad har du väntat på? Säg, du onda människa, som tror ont bara! Detta brev för endast gott med sig, ty jag känner Kristina som skall bli min svägerska. Och detta möte skall avvärja en olycka för bror Elis... Vill du lova mig att du tiger, Benjamin?

BENJAMIN.

Jag tror inte jag skulle våga tala om det!

ELEONORA.

Så orätt människor göra som hava hemligheter... De tro sig visa och äro dårar!... Men vad skulle jag där att göra!

BENJAMIN.

Varför är du nyfiken, ja?

ELEONORA.

Ser du det är min sjukdom att jag måste veta allt, eljest blir jag orolig...

BENJAMIN.

Veta allt?

ELEONORA.

Det är ett fel, som jag icke kan övervinna. Men jag vet ändå vad stararna säger.

BENJAMIN.

Inte kan de tala?

ELEONORA.

Har du inte hört starar som man lärt tala?

BENJAMIN.

Jo, som man lärt!

ELEONORA.

Alltså kan starar lära tala! Nu finns det sådana som lära sig själva eller äro autodidakter... de sitter och lyssnar, förstås, utan att vi vet det, och så säger de efter. Jag hörde nyss, när jag kom, två stycken i valnötsträdet som satt och prata.

BENJAMIN.

Så rolig du är? Man vad sa de då?

ELEONORA.

Jo! »Petrus» — sa den ena. »Judas!» sa den andra — »Lika mycket» sa den förra. — »Fi, fi, fi!» sa den andra. Men har du märkt, att näktergalarna bara sjunga i de dövstummas trädgård härinvid?

BENJAMIN.

Ja, det är känt! Varför gör de det?

ELEONORA.

Därför, att de som ha hörsel höra inte vad näktergalarna säga; men dövstummarne hör det!

BENJAMIN.

Tala om mera sagor!

ELEONORA.

Ja, om du är snäll!

BENJAMIN.

Hur snäll?

ELEONORA.

Jo du ska aldrig märka ord med mig, och aldrig säga att så sa du då, och då sa du så... Ska jag tala mera om fåglar! Det är en ond fågel, som heter rått-våken; som man kan höra av namnet, så lever han av råttor. Men som han är en elak fågel, så skall han ha svårt att ta råttorna. Därför kan han bara säga ett enda ord och det låter, som när katten säger »miau». När nu vråken säger »miau», så går råttorna och gömma sig... men vråken förstår inte vad han själv säger — men utan mat blir han ofta, för han är stygg! — Vill du höra mera? Eller ska jag tala om blommor?... Vet du att när jag var sjuk, fick jag ta in en drog av bolmört, som har den egenskapen att göra ögat till ett förstorings-glas... Belladonnan däremot gör, att man ser allting förminskat... Nåväl, nu kan jag se längre än andra, och jag kan se stjärnorna på ljusa dagen!

BENJAMIN.

Men stjärnorna är ju inte oppe?

ELEONORA.

Så lustig du är! Stjärnorna äro ju alltid oppe... och nu sitter jag mot norr och ser på Cassiopea som liknar ett dubbelt v och sitter mitt i Vintergatan... kan du se den?

BENJAMIN.

Nej, det kan jag inte!

ELEONORA.

Lägg nu märke till det, att den ena människan *kan* se det, som den andra inte ser... var därför icke så säker på *dina* ögon!... Nu skulle jag tala om den här blomman som står på bordet... Det är en påsklilja som är hemma i Schweiz... den har en kalk som druckit solljus, därför är han gul och stillar smärtorna... Jag gick nyss förbi en blomsterhandel, såg den och ville skänka den åt bror Elis... När jag från portgången skulle gå in i butiken, fann jag dörren stängd... det är nämligen konfirmation i dag... Som jag måste ha blomman, tog jag upp mina nycklar och prövade... kan du tänka, att min dörrnyckel passade... Jag gick in... Ja, förstår du blommornas tysta språk! Varje doft uttrycker en hel mängd tankar, och dessa tankar överföllo mig; och med mitt förstorande öga såg jag in i deras verkstäder som ingen sett. Och de talade till mig om sina sorger som den oförståndige trädgårdsmästaren ådragit dem — jag säger icke grymma — ty han är bara tanklös!... Därpå lade jag en krona och mitt kort på disken — tog blomman och gick.

BENJAMIN.

Så tanklöst! Tänk om man saknar blomman och icke finner pängarne?

ELEONORA.

Det är sant! Du har rätt.

BENJAMIN.

En slant kan ju komma undan, och om man bara finner ditt kort, så är du förlorad!

ELEONORA.

Men ingen kan väl tro, att jag velat taga något?

BENJAMIN fixerar henne.

Inte?

ELEONORA
betraktar honom och reser sig.

Å! Jag vet, vad du menar! Sådan far, sådant barn! Vad jag varit tanklös! Vad!... Nå! det som skall ske, sker! Sätter sig. Må ske då!

BENJAMIN.

Kan man inte ordna det där...

ELEONORA.

Tyst! och tala om något annat!... Lektor Algren!... Stackars Elis! Stackars oss alla! Men det är påsk, och vi ska lida. Det är ju konsert i morgon? och de ger Haydns Sju orden på korset! »Moder, se din son!»

Hon gråter i händerna.

BENJAMIN.

Vad är det för sjukdom du haft?

ELEONORA.

Denna sjukdomen är icke till döds utan till Guds ära! »Jag väntade det goda, och det onda kom; jag väntade ljuset, och mörkret kom!»... Hur var din barndom, Benjamin?

BENJAMIN.

Jag vet inte. Tråkigt! Och din?

ELEONORA.

Jag har aldrig haft någon. Jag är född gammal... Jag visste allt, när jag föddes, och när jag lärde något var det blott som att minnas. Jag kände människornas... tanklöshet och oförstånd när jag var fyra år, och därför var man stygg mot mig!

BENJAMIN.

Allt vad du säger, tycker jag mig ha tänkt, jag också!

ELEONORA.

Det har du nog gjort med!... Varför trodde du, att min slant skulle vara bortkommen i blomsterhandeln?

BENJAMIN.

Därför att det, som är förargligt, skall alltid ske!

ELEONORA.

Det har du också märkt!... Tyst, nu kommer någon! Ser utåt fonden. Jag hör... att det är Elis!... O, så roligt!... Min enda vän på jorden!... Hon mörknar. Men... han väntar mig icke! Och han blir inte glad att få se mig. Nej, det blir han inte!... Säkert inte! — Benjamin, Benjamin, visa ett vänligt ansikte och ett glatt sinne, när min stackars bror kommer. Jag går hit in, så får du bereda honom på min hitkomst. Men inga hårda ord, det gör mig så ont, hör du det! Giv mig din hand!

BENJAMIN räcker handen.

ELEONORA
kysser honom ovanpå huvudet.

Så! Nu är du min lilla bror! Gud välsigne och bevare dig!

Går till vänster och i förbigående klappar hon vänligt Elis överrock på ärmen.

Stackars Elis!

*

ELIS
in från fonden, bekymrad.

FRU HEYST in från köket.

ELIS.

Se där är mamma!

FRU HEYST.

Var det du? Jag tyckte mig höra en främmande röst!

ELIS.

Jag har nyheter! Råkade på gatan advokaten!

FRU HEYST.

Nåå?

ELIS.

Målet skall nu gå till hovrätten... och, för tids vinnande måste jag läsa igenom alla rättegångsprotokollen.

FRU HEYST.

Nå, det gör du snart!

ELIS
antyder handlingarne på skrivbordet.

Å! jag trodde det var förbi; och nu måste jag pinas igenom hela denna passionshistoria — alla anklagelser, alla vittnesmål, alla bevis! Om igen!

FRU HEYST.

Ja, men så blir han frikänd i hovrätten.

ELIS.

Nej, mor; han har ju erkänt!

FRU HEYST.

Ja, men det kan vara ett formfel, sa advokaten sist, när jag talte vid honom!

ELIS.

Det sa han för att trösta dig!

FRU HEYST.

Du ska inte bort på middan?

ELIS.

Nej!

FRU HEYST.

Nu har du ändrat dig igen!

ELIS.

Ja!

FRU HEYST.

Det är illa sådant!

ELIS.

Jag vet det, men jag kastas ju som en spån mellan brottsjöar.

FRU HEYST.

Jag tyckte precis jag hörde en främmande röst, som jag kände igen! — Men jag hörde väl galet! Pekar på överrocken. Den där rocken skulle inte hänga där, sa jag! Går till höger.

ELIS

drar sig åt vänster; får se påskliljan på matbordet. Till Benjamin.

Var har den blomman kommit ifrån?

BENJAMIN.

Det var ett ungt fruntimmer hit med den!

ELIS.

Fruntimmer! Vad är detta nu? Vem var det?

BENJAMIN.

Det var...

ELIS.

Var det... min syster?

BENJAMIN.

Ja!

ELIS sjunker ned vid matbordet.

Paus.

ELIS.

Talte du vid henne?

BENJAMIN.

Ja då!

ELIS.

Å Gud, är det icke nog snart!... Var hon elak mot dig?

BENJAMIN.

Hon? Nej, hon var så snäll, så snäll!

ELIS.

Märkvärdigt!... Talte hon om mig? Var hon mycket ond på mig?

BENJAMIN.

Nej! Tvärtom! Hon sa, att ni var hennes bästa enda vän på jorden...

ELIS.

Vilken sällsam förändring!

BENJAMIN.

Och när hon gick, klappade hon er rock, där, på ärmen...

ELIS.

Gick? Vart gick hon?

BENJAMIN pekar åt vänster dörr.

Dit in!

ELIS.

Hon är där då?

BENJAMIN.

Ja!

ELIS.

Du ser så glad och vänlig ut, Benjamin.

BENJAMIN.

Hon talte så vackert för mig...

ELIS.

Vad talte hon om?

BENJAMIN.

Hon berättade sagor, och så var det mycket om religion...

ELIS reser sig.

Som gjorde dig glad.

BENJAMIN.

Ja!

ELIS.

Stackars Eleonora, som är så olycklig själv och kan göra andra glädje!

Går till vänster, dröjande.

Gud hjälpe mig!

ANDRA AKTEN.

Långfredag.

Musiken före denna akt:
HAYDN:
Sieben Worte.
Largo N:o 1. »*Pater dimitte illis.*»

Samma dekoration, men gardinerna fördragna och utifrån belysta av gaslyktan. Taklampan är tänd; på matbordet står en liten tänd fotogenlampa. Det är eld i glimmerkaminen.

Vid sybordet sitta ELIS och KRISTINA sysslolösa. Vid matbordet sitta ELEONORA och BENJAMIN och läsa mitt emot varandra med lampan mitt emellan sig. Eleonora har en schal över axlarne.

Alla äro svartklädda; Elis och Benjamin ha vita halsdukar.

På skrivbordet ligga rättegångshandlingarne utbredda. På sybordet står påskliljan. På matbordet står en gammal pendyl.

Då och då synes på gardinerna skuggan av en på gatan förbigående.

ELIS halvhögt till Kristina.

Ja, långfredag! Men så fruktansvärt lång! Och snön har lagt sig på gatstenarne som halm utanför den döendes bostad; varje ljud har upphört — utom orgelns basar, som jag hör ända hit...

KRISTINA.

Mamma gick visst i aftonsången...

ELIS.

Ja, och emedan hon icke vågade sig i högmässan... mänskornas blickar såra henne...

KRISTINA.

Det är underligt med dessa människor; de fordra, att vi alla hålla oss undan, de tycka det passande...

ELIS.

Ja, och med rätta kanske...

KRISTINA.

För en endas felsteg är hela familjen bannlyst...

ELIS.

Ja, så *är* det!

ELEONORA

skjuter lampan över åt Benjamin, att han skall se bättre.

ELIS

antyder Eleonora och Benjamin.

Se på de där!

KRISTINA.

Är det inte vackert!... Och så väl de komma överens!

ELIS.

Vilken lycka, att Eleonora är så lugn! O, måtte det räcka blott!

KRISTINA.

Varför skulle det icke?

ELIS.

Därför... att lyckan icke brukar räcka så länge! Jag är rädd för allting i denna dag!

BENJAMIN

skjuter lampan sakta över åt Eleonora, att hon må se bättre.

KRISTINA.

Se på dem!

ELIS.

Har du märkt vad Benjamin är förändrad! Det dova trotset har givit vika för en stilla undergivenhet...

KRISTINA.

Tänk, vad hon är ljuv i hela sitt väsen — man vill icke begagna ordet skön!

ELIS.

Och hon har fört med sig en fridens ängel, som går omkring osynlig och andas en stilla ro... Själva mor visade ett lugn, när hon fick se henne, ett lugn som jag icke väntat!

KRISTINA.

Tror du hon är återställd nu?

ELIS.

Ja, om icke denna överdrivna känslighet vore kvar. Hon sitter nu och läser Kristi Pinos Historia och ibland gråter hon.

KRISTINA.

Nå, det minns jag vi gjorde i skolan också om onsdagarne under fastan...

ELIS.

Tala inte så högt, hon hör så väl!

KRISTINA.

Inte nu! Hon är så långt borta!

ELIS.

Har du märkt, hur Benjamin fått något värdigt, förnämt över sina drag?

KRISTINA.

Det är lidandet; glädjen gör allting banalt.

ELIS.

Kanske det snarare är... kärleken! Tror du icke de där små...

KRISTINA.

Tyst, tyst, tyst... inte röra fjärilens vingar! Då flyger han sin väg!

ELIS.

De ser nog på varann och låtsas bara läsa, för de vänder inga blad, vad jag kan höra.

KRISTINA.

Tyst!

ELIS.

Se, nu kan inte hon styra sig...

ELEONORA

stiger upp, går på tå till Benjamin och lägger sin schal på hans axlar. Benjamin gör ett milt motstånd, men ger efter; varpå Eleonora går och sätter sig och skjuter lampan över åt Benjamins sida.

KRISTINA.

Hon vet icke hur väl hon vill, den arma Eleonora.

ELIS reser sig.

Nu återvänder jag till mina rättegångshandlingar.

KRISTINA.

Kan du se något ändamål med detta läsande?

ELIS.

Endast ett: att hålla mor kvar vid hoppet! Men fastän jag bara låtsas läsa, jag med, stanna ändock ord som törnen i botten på mitt öga. Vittnenas uppgifter, siffersummor, fars tillståelser... så här:

»den anklagade erkände under tårar»... Så mycket tårar, så mycket tårar. Och dessa papperen... med sina stämplar som påminna om falska sedlar eller fängelselås; och snörena och de röda sigillen... Jesu fem sår likna de... och satserna, som aldrig ta slut, de eviga kvalen... Det är långfredagsgöra... I går lyste solen, i går foro vi till landet, i tankarne... Kristina... tänk, om vi måste stanna här i sommar!

KRISTINA.

Så skulle vi spara mycket pängar... men ledsamt vore det!

ELIS.

Jag överlevde det aldrig... Tre somrar har jag vistats här... och det är som en grav. Mitt på dagen, och man ser den långa gråa gatan slingra sig som en löpgrav... icke en människa, och icke en häst, icke en hund... Men ur kloakmynningarna komma råttorna fram, emedan kattorna äro på sommarnöje... Och innanför reflexionsspeglarne sitta några kvarblivna och speja på sin nästas kläder... »Si, den där går i vinterkläder!»... och på sin nästas sneda klackar, och sin nästas fel... Och ur de fattiges kvarter kryper fram krymplingar, som gömt sig förut, människor utan näsa och öron, elaka människor och olyckliga... Och de sitta i stora promenaden och sola sig, alldeles som om de intagit staden... där nyss vackra välklädda barn lekte under sköna mödrars ömma uppmuntrande ord, där stryka nu skaror trasiga som banna och pina varandra... Jag minns en midsommardag för två år sedan!

KRISTINA.

Elis, Elis! Se framåt, framåt!

ELIS.

Är det ljusare där?

KRISTINA.

Låt oss tro det!

ELIS sätter sig vid skrivbordet.

Om det blott ville sluta snöa därute! Så att man kunde komma ut och vandra!

KRISTINA.

Kära vän, i går afton önskade du mörkret tillbaka, för att vi skulle vara dolda för människors blickar... »Mörkret är så skönt, så välgörande,» sa du; »det är som att dra täcket över huvet!»

ELIS.

Då ser du, att eländet är lika stort i vilket fall som hälst... Läser i papperen. Det värsta här i processen är dock de närgångna frågorna om min fars levnadssätt... Det står, att vi höllo lysande bjudningar... Ett vittne säger, att han drack!... Nej, det är för mycket! Jag kan icke mera!... Men jag måste ändå... ut till slutet!... Fryser du icke?

KRISTINA.

Nej, men varmt är det inte!... Lina är icke hemma?

ELIS.

Hon är till skrift som du vet.

KRISTINA.

Mamma kommer väl snart hem?

ELIS.

Jag är alltid rädd, när hon kommer utifrån, för hon har hört så mycket, och sett så mycket... och allting är ont.

KRISTINA.

Det är ett ovanligt tungsinne i er familj.

ELIS.

Därför har aldrig annat än tungsinta människor velat umgås med oss! De glada ha skytt oss!

KRISTINA.

Nu kom mamma i köksdörrn!

ELIS.

Var icke otålig mot henne, Kristina!

KRISTINA.

Ah nej! Hon har det nog svårast av oss alla! Men jag förstår henne icke!

ELIS.

Hon döljer sin skam så gott hon kan och därför blir hon ofattlig. Stackars mor!

*

FRU HEYST

in; svartklädd, med psalmbok och näsduk i handen.

God afton, barn.

ALLA

utom Benjamin som hälsar tyst.

God afton mamma lilla!

FRU HEYST.

Ni är svartklädda allihop, som om ni hade sorg.

Tystnad.

ELIS.

Snöar det ännu?

FRU HEYST.

Ja, det snögloppar! Ni har kallt här!...

Fram till Eleonora och klappar henne.

Nå min pulla, du läser och studerar, ser jag! Till Benjamin. Och du studerar lagom du!

ELEONORA

tar moderns hand och för den till sina läppar.

FRU HEYST

undertrycker sin rörelse.

Så, mitt barn! Så, så!...

ELIS.

Du var i aftonsången, mamma!

FRU HEYST.

Ja, det var stadskomministern, och jag tycker inte om honom.

ELIS.

Råkade du någon bekant?

FRU HEYST sätter sig vid sybordet.

Bättre hade varit, att jag ingen råkat!

ELIS.

Då vet jag vem...

FRU HEYST.

Lindkvist! Och han kom fram till mig...

ELIS.

Så grymt, så grymt.

FRU HEYST.

Frågade, hur det stod till... och, föreställ er min fasa, han frågade, om han fick göra en visit i afton.

ELIS.

På helgdagsafton?

FRU HEYST.

Jag blev svarslös! Och han fattade min tystnad som ett samtycke! Paus. Han kan vara här när som hälst!

ELIS reser sig.

Här? Nu?

FRU HEYST.

Han sa, att han ville lämna ett papper, som det brådskade med.

ELIS.

Han vill ta möblerna.

FRU HEYST.

Men han såg så besynnerlig ut... jag förstod honom inte!

ELIS.

Så må han komma. Han har rätten på sin sida, och vi få böja oss. Vi måste ta emot honom på ett passande sätt, när han kommer.

FRU HEYST.

Blott jag slipper se honom!

ELIS.

Ja, du kan ju hålla dig inne i våningen...

FRU HEYST.

Men möblerna får han inte ta. Vad skulle vi bo uti, om han tog bort alla sakerna? Man kan ju inte vara i tomma rum! Ju!

ELIS.

Rävarna hava kulor, och fåglarna nästen... det finns husvilla som bo i skogen.

FRU HEYST.

Där skulle skälmarna bo, men icke hederligt folk.

ELIS vid skrivbordet.

Nu läser jag, mamma!

FRU HEYST.

Har du funnit något fel?

ELIS.

Nej, jag tror inte det finns något!

FRU HEYST.

Men jag råkade stadsnotarien nyss, och han sa, att det skulle kunna finnas ett formfel, ett jävigt vittne, ett obevisat påstående eller en tvetalan. Du måtte inte läsa noggrant!

ELIS.

Jo, mamma, men det är så pinsamt...

FRU HEYST.

Hör nu, jag råkade stadsnotarien nyss — det är sant det talte jag om — och så berättade han om ett inbrott, som begicks här i stan i går, mitt på ljusa dagen.

Eleonora och Benjamin lystra till.

ELIS.

Inbrott? Här i stan? Var?

FRU HEYST.

Det skulle ha varit i blomsterhandeln på Klostergatan. Men det var mycket underligt alltihop. Saken skulle varit så: handelsmannen stängde sin butik för att gå i kyrkan, där hans son... kanske det var

dottern, skulle konfirmeras.. När han nu kom hem vid tretiden, kanske det var fyra, men det gör nu ingenting... ja, så stod butikdörren öppen, och, det fattades blommor, en hel mängd, särskilt en gul tulpan, som han först märkte!

ELIS.

En tulpan! Om det varit en lilja skulle jag bli rädd.

FRU HEYST.

Nej, det var en tulpan, det är alldeles säkert. Ja, nu är polisen i rörelse emellertid.

ELEONORA har rest sig, som om hon ville tala, men BENJAMIN går fram till henne och viskar något.

FRU HEYST.

Tänk, på själva skärtorsdagen, då ungdomen konfirmeras, göra inbrott... Bara skälmar, hela stan! Och därför sätter de oskyldiga människor i fängelse.

ELIS.

Misstänker man ingenting då?

FRU HEYST.

Nä! Men det var en underlig tjuv, ty han tog inga pängar i växellådan!...

KRISTINA.

O, att denna dag vore slut!

FRU HEYST.

Och om Lina komme hem bara!... Jo, jag hörde talas om Petrus' middag i går! Själva landshövdingen var med.

ELIS.

Det förvånar mig, ty Petrus ansågs alltid vara emot landshövdingepartiet!

FRU HEYST.

Så har han väl ändrat sig nu.

ELIS.

Han heter inte Petrus för ro skull, synes det.

FRU HEYST.

Vad har du mot landshövdingen?

ELIS.

Det är en hindrare! Han hindrar allting; han hindrade folkhögskolan, hindrade ungdomens vapenövningar, han ville hindra de oskyldiga cyklarne, de vackra skollovskolonierna... och han har hindrat mig!

FRU HEYST.

Det där förstår jag inte... och det kan vara detsamma. Emellertid höll landshövdingen ett tal... och Petrus tackade...

ELIS.

... rörd, förmodar jag, och förnekade sin lärare och sade: »Jag känner icke den mannen.» Och åter gol hanen! Hette inte landshövdingen Pontius med tillnamnet Pilatus?

ELEONORA

rör på sig, som om hon ville tala, men lugnar sig.

FRU HEYST.

Du ska inte vara så bitter, Elis. Människor är människor, och man får dras med dem!

ELIS.

Tyst! Jag hör Lindkvist komma!

FRU HEYST.

Kan du höra det i snön?

ELIS.

Jag hör hans käpp stöta i stenarne och hans lädergaloscher!... Gå ut, mamma!

FRU HEYST.

Nej, nu vill jag stanna, så ska jag säga honom något!

ELIS.

Snälla mamma, gå! Det blir för pinsamt!

FRU HEYST reser sig; uppskakad.

Den dag jag föddes må vara förgäten!

KRISTINA.

Icke banna!

FRU HEYST
med ett uttryck av själsstorhet.

»Skulle icke hellre den orättfärdige hava denna vedermödan och en ogärningsman sådan jämmer lida.»

ELEONORA
med ett anskri av ångest.

Mamma!

FRU HEYST.

Min Gud, vi haver du övergivit mig! Och mina barn!

Går till vänster.

*

ELIS som lyssnar utåt.

Han har stannat!... Kanske tycker han det är opassande... eller alltför grymt!... Men det tycker han nog inte, han som kunnat skriva sådana förfärliga brev! Det var alltid på blått papper och jag kan sedan dess icke se ett blått brev utan att darra!

KRISTINA.

Vad ämnar du säga, vad ämnar du föreslå?

ELIS.

Jag vet inte! Jag har förlorat all besinning, all eftertanke... Ska jag falla på knä för honom, be honom om nåd... Hörs han? Jag hör ingenting annat än blodet, som susar i mina öron?

KRISTINA.

Låt oss tänka det värsta fallet! Han tar allt...

ELIS.

Så kommer husvärden och vill ha borgen, som jag icke kan skaffa... Han vill ha borgen, då möblerna icke längre stå som säkerhet för hyran!

KRISTINA
som bakom gardinen sett utåt gatan.

Han är icke mera där! Han har gått!

ELIS.

Å!... Vet du, att mammas likgiltiga undergivenhet plågar mig mer än hennes vrede!

KRISTINA.

Hennes undergivenhet är bara låtsad eller inbillad. Det var något av lejoninnans rytande i hennes sista ord... Såg du hur stor hon blev?

ELIS.

Vet du, när jag nu tänker på Lindkvist, ser jag honom som en godmodig jätte, som bara vill skrämma barn! Hur kan jag komma på det nu?

KRISTINA.

Tankarne komma och gå...

ELIS.

Vilken lycka, att jag ej var på middagen i går... Jag hade bestämt hållit ett tal mot landshövdingen... och så hade jag förstört allt för mig och oss! Det var en stor lycka!

KRISTINA.

Ser du det!

ELIS.

Tack för rådet. Du kände din Petrus, du!

KRISTINA.

Min Petrus!

ELIS.

Jag menade... min! Se, nu är han här igen! Ve oss!

Man ser på gardinen skuggan av en man som obeslutsamt nalkas. Skuggan förstoras småningom och blir jättestor. Alla förbliva i den högsta ångest.

Jätten! Se jätten, som vill sluka oss!

KRISTINA.

Nu är det att le åt som i sagorna!

ELIS.

Jag kan icke le mera!

Skuggan förminskas och försvinner.

KRISTINA.

Se på käppen, då, och du måste skratta!

ELIS.

Han gick! Ja, nu vill jag andas, ty nu kommer han icke igen förr än i morgon! Å!

KRISTINA.

Och i morgon skiner solen, då är det uppståndelsens afton, snön är borta och fåglarne sjunga.

ELIS.

Tala mera sådant! Jag ser allt vad du säger.

KRISTINA.

Att du kunde se in i mitt hjärta, att du kunde se mina tankar, mina goda avsikter, min innerligaste bön, Elis, Elis, då jag nu... Hejdar sig.

ELIS.

Vad? Säg?

KRISTINA.

Då jag nu... ber dig om en sak.

ELIS.

Säg!

KRISTINA.

Det är ett prov! Tänk på det, att det är prov, Elis!

ELIS.

Prov! Prövning? Nåväl!

KRISTINA.

Låt mig... Nej, jag vågar inte! Det kan misslyckas!

ELEONORA lystrar till.

ELIS.

Varför plågar du mig?

KRISTINA.

Jag får ångra't; jag vet det!... Må ske! Elis, låt mig gå på konserten i afton.

ELIS.

Vilken konsert?

KRISTINA.

Haydns Sju orden på korset, i domkyrkan!

ELIS.

Med vem?

KRISTINA.

Med Alice...

ELIS.

Och?

KRISTINA.

Petrus!

ELIS.

Med Petrus?

KRISTINA.

Se, nu mörknade du!... Jag ångrar mig, men det är försent!

ELIS.

Ja, det är bra sent! Men förklara dig!

KRISTINA.

Jag förberedde dig på, att jag inte kunde förklara mig, men därför begärde jag ditt gränslösa förtroende!

ELIS milt.

Gå! Jag litar på dig; men jag lider likafullt av, att du söker förrädarens sällskap!

KRISTINA.

Det fattar jag! Men det är ju ett prov!

ELIS.

Som jag icke mäktar bestå!

KRISTINA.

Du skall!

ELIS.

Jag vill, men jag kan icke! — Du skall gå i alla fall!

KRISTINA.

Din hand!

ELIS räcker handen.

Se här!

Det ringer i telefon.

ELIS till telefon.

Hallå!... Intet svar!... Hallå!... Det svarar med min egen stämma!... Vem är där... Så underligt! Jag hör mina egna ord som ett eko!

KRISTINA.

Sådant kan ju hända!

ELIS.

Hallå!... Nu är det hemskt! Ringer av. Gå nu, Kristina! Utan förklaringar, utan omständigheter. Jag skall bestå provet!

KRISTINA.

Gör du det, så går det oss väl!

ELIS.

Jag gör det!...

KRISTINA drar sig åt höger.

ELIS.

Varför går du den vägen?

KRISTINA.

Jag har mina kläder därute! Alltså! Farväl så länge! Går.

ELIS.

Farväl min vän! Paus. För evigt!

Störtar ut till vänster.

*

ELEONORA.

Gud hjälpe oss, vad har jag nu gjort? Polisen söker efter den felaktige, och om jag upptäckes — stackars mamma, och Elis!

BENJAMIN barnsligt.

Eleonora, du ska säga att jag har gjort det!

ELEONORA.

Du, kan du bära en annans skuld, du barn?

BENJAMIN.

Det är väl lätt att göra, då man vet man är oskyldig.

ELEONORA.

Man skall aldrig narras!

BENJAMIN.

Nå, låt mig telefonera till blomsterhandlaren och säga hur det är!

ELEONORA.

Nej, jag har handlat orätt, och jag skall straffas med oron. Jag har väckt deras skrämsel för inbrott, och jag skall skrämmas.

BENJAMIN.

Men om polisen kommer...

ELEONORA.

Det är nog svårt... men då skall det så vara! — O, att denna dag vore slut!

Tar pendylen på matbordet, och drar upp visarne.

... Snälla klocka, gå lite fortare! Tick, tack, ping, ping, ping! Nu är hon åtta! Ping, ping, ping... nu är hon nio! Tio! Elva! Tolv!... Nu är det

påskafton! Nu går solen snart opp, och så skriver vi på påskäggen! Jag skall skriva så här: »Si vedersakaren haver begärat Eder, att han skulle sålla Eder såsom vete; men jag haver bedit för dig»...

BENJAMIN.

Varför gör du dig själv så illa, Eleonora?

ELEONORA.

Jag! Illa! Tänk, du Benjamin, på alla utslagna blommorna, blåsipporna, snöklockorna, som fått stå i snön hela dagen och hela natten, och frysa ute i mörkret! Tänk vad de skola lida! Natten är nog svårast, då det är mörkt, och de bli mörkrädda, och kan inte springa sin väg... och de stå och vänta det skall bli dager. Allt, allt lider, men blommorna mest! Och flyttfåglarne som kommit! Var ska de sova i natt?

BENJAMIN barnsligt.

De sitter i ihåliga trän, vet du ju.

ELEONORA.

Inte finns det så många ihåliga trän så de räcker åt alla! Jag har bara sett två ihåliga trän här i parkerna, och där bo ugglorna ju, som dödar småfåglarne... Stackars Elis, som tror att Kristina gick ifrån honom; men jag vet att hon kommer igen!

BENJAMIN.

Om du vet det, varför sa du det inte?

ELEONORA.

Därför att Elis skall lida; alla skola lida i dag på långfredan, därför att de skola erinra Kristi lidande på korset.

Ljudet av en polispipa höres utifrån gatan.

ELEONORA far upp.

Vad var det?

BENJAMIN reser sig.

Vet du inte?

ELEONORA.

Nej!

BENJAMIN.

Det var polisen!

ELEONORA.

Ah!... Ja, så lät det, när de skulle komma och gripa far... och då vart jag sjuk! Och nu kommer de och tar mig!

BENJAMIN
ställer sig vänd emot fonddörren framför Eleonora.

Nej, de få inte ta dig! Jag ska försvara dig, Eleonora!

ELEONORA.

Det är vackert, Benjamin, men du får det icke...

BENJAMIN
ser ut genom gardinerna.

Det är två stycken!

Eleonora vill tränga undan Benjamin, men han gör milt motstånd.

Inte du, Eleonora, då — vill jag inte leva mer!

ELEONORA.

Gå och sätt dig i stolen där, barn! Gå och sätt dig!

BENJAMIN lyder motvilligt.

ELEONORA
ser ut bakom gardinerna utan att dölja sig.

Det var två gossar bara! O, vi klentrogna; tror du Gud är så grym, då jag inte gjort ont, endast handlat tanklöst... Det var rätt åt mig! Varför tvivlade jag!

BENJAMIN.

Men i morgon kommer han, som vill ta möblerna.

ELEONORA.

Han må komma! Och vi få gå ut! Ifrån alltsammans... alla gamla möblerna, som far hade samlat åt oss, och som jag sett, sedan jag var litet barn! Ja, man skall inte äga något, som binder en vid jorden. Ut på de steniga vägarne och vandra med såriga fötter, ty den vägen leder uppåt, och därför är han mödosam...

BENJAMIN.

Nu plågar du dig igen, Eleonora!

ELEONORA.

Låt mig!... Men vet du, vad jag svårast skiljs ifrån? Det är pendylen, där! Den var med när jag föddes, och den har mätt ut mina timmar och dagar...

Hon lyfter pendylen från bordet.

... Hör du han pickar som ett hjärta... alldeles som ett hjärta... och han stannade på timman, när farfar dog, ty han var med redan då! Ajö, lilla ur, må du snart stanna igen!... Vet du, att han brukade forta sig, när vi hade olyckan i huset, alldeles som om han ville komma över det onda, för vår skull, förstås! Men när det var ljusa tider, så saktade han för vi skulle få njuta dess längre. Det var den snälla klockan! Men så hade vi en elak... den får hänga i köket nu också! Den kunde inte lida musik, utan så fort Elis spelade på pianot, så började hon slå, det märkte vi alla, icke bara jag; och därför får hon sitta i köket, för hon var stygg! Men Lina

tycker inte heller om den, för hon är inte tyst om nätterna, och så kan hon inte koka ägg efter henne... för då blir de alltid hårdkokta, säger Lina! Nu skrattar du!

BENJAMIN.

Ja, vad skall jag göra!...

ELEONORA.

Du är en snäll gosse, Benjamin, men du skall vara allvarsam! Tänk på riset, som sitter där bakom spegeln!

BENJAMIN.

Men du talar ju så lustigt, så jag måste le... och varför skulle man gråta jämt?

ELEONORA.

Skall man icke gråta i jämmerdalen, var skall man då gråta?

BENJAMIN.

Hm!

ELEONORA.

Du ville gärna le hela dan, men därför har du fått också! Och jag tycker endast om dig, då du är allvarsam. Kom ihåg det!

BENJAMIN.

Tror du, att vi kommer ut ur allt detta, Eleonora?

ELEONORA.

Ja, det mesta skall reda sig, bara Långfredan är över, men icke allt! I dag ris, i morgon påskäggen! I dag snö, i morgon tö! I dag döden, i morgon uppståndelsen!

BENJAMIN.

Så vis du är!

ELEONORA.

Ja; jag känner redan, att det klarnar ute till vackert väder, att snön smälter... det luktar smält snö redan härinne... och i morgon slå violerna ut mot söder vägg! Molnen ha lyft sig, det känner jag på andhämtningen... å jag vet så väl när det är öppet till himmelen!... Gå, och drag undan gardinerna, Benjamin; jag vill, att Gud skall se oss!

BENJAMIN

reser sig och lyder; månsken faller in i rummet.

ELEONORA.

Ser du fullmånen! Det är påskens! Och nu vet du, att solen finns kvar, fastän månen ger skenet!

TREDJE AKTEN.

Påskafton.

Musiken före denna akt:
HAYDN:
Sieben Worte N:o 5. Adagio.

Samma dekoration, men gardinerna undandragna. Landskapet utanför sig likt, men i gråvädersstämning. Kaminen tänd; fonddörrarna stängda.

ELEONORA sitter framför kaminen och håller en bukett blåsippor framför sig.

BENJAMIN in från höger.

ELEONORA.

Var har du varit så länge, Benjamin?

BENJAMIN.

Inte var det länge!

ELEONORA.

Jag har längtat efter dig!

BENJAMIN.

Var har du varit då, Eleonora?

ELEONORA.

Jag har varit på torget och köpt blåsippor och nu ska jag värma dem, för de hade frusit, stackrarna.

BENJAMIN.

Var är solen?

ELEONORA.

Bakom dimmorna; det är inga moln i dag, det är bara havsdimmor, för de luktar salt...

BENJAMIN.

Såg du, att fåglarne levde ännu därute?

ELEONORA.

Ja, och det faller ingen till marken utan att Gud vill. Men på torget, där fanns döda fåglar...

*

ELIS in från höger.

Har tidningen kommit?

ELEONORA.

Nej, Elis!

ELIS

går över scenen; då han är mitt på scenen, kommer Kristina från vänster.

KRISTINA utan att märka Elis.

Har tidningen kommit?

ELEONORA.

Nej, den har icke kommit!

KRISTINA går över scenen till höger, förbi ELIS, som går ut till vänster, utan att de se åt varandra.

ELEONORA.

Hu, så kallt det blev! Det har kommit hat i huset! Så länge här fanns kärlek, kunde man fördraga allt, men nu, hu, så kallt!

BENJAMIN.

Varför frågar de efter tidningen?

ELEONORA.

Förstår du inte det? Det är där det skall stå...

BENJAMIN.

Vad?

ELEONORA.

Alltsammans! Inbrottet, polisen och mera till...

*

FRU HEYST från höger.

Har tidningen kommit?

ELEONORA.

Nej, mamma lilla!

FRU HEYST går ut till höger igen.

Säg till mig först, när den kommer!

*

ELEONORA.

Tidningen, tidningen! — — — Ack, om tryckeriet hade gått sönder, om redaktören blivit sjuk... nej, så får man inte säga! Vet du, jag var hos far i natt...

BENJAMIN.

I natt?

ELEONORA.

Ja, under sömnen... och så var jag i Amerika hos syster... hon hade i förgår sålt för trettio dollars och då har hon förtjänat fem.

BENJAMIN.

Är det mycket eller litet, det?

ELEONORA.

Det är ganska mycket!

BENJAMIN slugt.

Mötte du någon bekant, när du var på torget?

ELEONORA.

Varför frågar du det? Du skall inte vara slug med mig, Benjamin; du vill veta mina hemligheter, men det får du inte.

BENJAMIN.

Och du tror, att du får veta mina på det sättet!

ELEONORA.

Hör du det sjunger i telefontrådarne. Alltså, nu har tidningen kommit ut; och nu telefonera människorna! »Har ni läst?» »Ja, jag har läst!» »Är det inte rysligt?»

BENJAMIN.

Vad är rysligt?

ELEONORA.

Allt! Hela livet är rysligt! Men vi måste vara nöjda ändock!... Tänk på Elis och Kristina; de tycka om varandra, och de hata varandra likafullt, så att termometern sjunker, när de gå igenom rummet! Hon var på konserten i går och i dag tala de icke vid varandra... varför, varför?

BENJAMIN.

För din bror är svartsjuk!

ELEONORA.

Nämn icke det ordet! Vad vet du för övrigt om det, annat än att det är en sjukdom och följaktligen ett straff. Man skall icke röra vid det onda, ty då får man det över sig! Se bara på Elis; har du inte märkt, hur förändrad han är, sen han började läsa i de där papperen...

BENJAMIN.

I rättegången?

ELEONORA.

Ja! Är det inte, som om all ondskan där hade trängt in i hans själ och nu lyste ut genom hans anlete och blickar... Detta känner Kristina och för att icke få hans onda över på sig, gör hon sig ett harnesk av is! Ack, de papperen där; om jag fick bränna upp dem! Det strålar elakhet och falskhet och hämnd ut ur dem. Därför, mitt barn, skall du hålla det onda och det orena ifrån dig, både från dina läppar och ditt hjärta!

BENJAMIN.

Vad du lägger märke till allting också!

ELEONORA.

Vet du vad som förestår mig, i händelse Elis och de andra få reda på, att det är jag, som köpt påskliljan på det ovanliga sättet?

BENJAMIN.

Vad vill de göra dig?

ELEONORA.

Jag blir skickad tillbaka... dit, varifrån jag kommit, där solen icke lyser, där väggarne äro vita

och nakna som i ett badrum, där endast höres gråt och klagan, där jag suttit bort ett år av mitt liv!

BENJAMIN.

Vart menar du?

ELEONORA.

Där man plågas, svårare än i fängelset, där de osaliga bo, där oron är hemma, där förtvivlan vakar natt och dag och därifrån ingen återvänder.

BENJAMIN.

Svårare än fängelset, var menar du?

ELEONORA.

I fängelset är man dömd, men därborta är man fördömd! I fängelset är man rannsakad och hörd, där borta är man ohörd!... Stackars påskliljan, som är skulden; jag ville så väl och gjorde så illa!

BENJAMIN.

Men varför går du icke till blomsterhandlaren och säger: »så var det»? Du är alldeles som ett lamm, när det skall slaktas.

ELEONORA.

När det vet, att det *skall* slaktas, så klagar det icke och söker icke fly. Vad kan det annat göra!

*

ELIS

in från vänster med ett brev i handen.

Har inte tidningen kommit ännu?

ELEONORA.

Nej, min bror!

ELIS
vänder sig om, talar utåt köket.
Lina skall gå och köpa en tidning!...

FRU HEYST in från höger.

ELEONORA och BENJAMIN förskräckta.

ELIS till Eleonora och Benjamin.
Gå ut, barn, ett ögonblick, är ni snälla!

ELEONORA och BENJAMIN ut till vänster.

*

FRU HEYST.
Du har fått ett brev?

ELIS.
Ja!

FRU HEYST.
Från anstalten?

ELIS.
Ja!

FRU HEYST.
Vad vill de?

ELIS.
De återfordra Eleonora.

FRU HEYST.
Det får de icke! Det är mitt barn!

ELIS.
Min syster!

FRU HEYST.
Vad menar du då?

ELIS.
Jag vet inte! Jag kan inte tänka mer!

FRU HEYST.

Men det kan jag!... Eleonora, sorgebarnet, har kommit med glädje, icke denna världens, dock; hennes oro har förvandlats i frid som hon delar med sig! Klok eller icke! För mig är hon vis, ty hon förstår att bära livets börda bättre än jag, än vi. För övrigt, Elis, är jag klok, var jag klok, då jag trodde min make oskyldig? Jag visste ju, han var överbevisad med materiela, påtagliga bevis och att han själv erkänt!... Och du, Elis, är du vid ditt förnuft, då du icke ser, att Kristina älskar dig! Då du tror, att hon hatar dig?

ELIS.

Det är ett märkvärdigt sätt att älska!

FRU HEYST.

Nej! Din köld förfryser henne invändigt, och det är du som hatar. Men du har orätt, och därför får du lida!

ELIS.

Hur kan jag ha orätt? Gick hon icke med min trolöse vän i går afton?

FRU HEYST.

Jo, det gjorde hon, och med din vetskap. Men varför hon gick? Ja, det borde du kunna ana!

ELIS.

Nej, det kan jag icke!

FRU HEYST.

Väl! Så må du ha det, som du har det!

Köksdörren öppnas, en hand räcker in en tidning, som fru Heyst mottager och lämnar åt Elis.

ELIS.

Detta var den enda verkliga olyckan! Med henne kunde jag bära de andra! Men nu röcks sista stödet, och nu faller jag!

FRU HEYST.

Fall, men fall rätt, så kan du resa dig sedan!... Vad står det för nytt i tidningen?

ELIS.

Jag vet inte; jag är rädd för tidningen i dag!

FRU HEYST.

Giv mig, skall jag läsa den!

ELIS.

Nej! vänta ett ögonblick!...

FRU HEYST.

Vad fruktar du, vad motser du...

ELIS.

Det allra värsta!

FRU HEYST.

Det har redan varit före så många gånger... Och du, barn, om du kände mitt liv... om du varit med, då jag såg din far gå steg för steg i fördärvet, utan att jag fick varna de många, som han bragte i olyckan. När han föll kände jag mig medbrottslig, ty jag var medveten om brottet, och hade icke domaren varit en förståndig man, som insett min svåra ställning som maka, hade jag varit straffad jag med!

ELIS.

Vad föll han på, vår far, jag har aldrig fattat det?

FRU HEYST.

På övermod, som vi alla!

ELIS.

Varför skola vi oskyldiga lida för hans fel?

FRU HEYST.

Var tyst!...

Paus, varunder hon tager tidningen och läser.

ELIS

stående först orolig, sedan går han fram och åter.

FRU HEYST.

Vad är detta?... Sa jag inte, att det var en gul tulpan bland annat, som stulits i blomsterhandeln?

ELIS.

Jo, det minns jag bestämt!

FRU HEYST.

Men här står... en påsklilja!

ELIS förskräckt.

Står det så?

FRU HEYST sjunker ner i en stol.

Det är Eleonora! O Gud! min Gud!

ELIS.

Det var icke slut, alltså!

FRU HEYST.

Fängelset eller anstalten!

ELIS.

Det är omöjligt, att hon gjort det! Omöjligt!

FRU HEYST.

Och nu skall familjens namn ut igen och vanäras...

ELIS.

Misstänker man henne?

FRU HEYST.

Det står, att misstankarna gå i en viss riktning mot... det är ganska tydligt vart.

ELIS.

Jag skall tala vid henne!

FRU HEYST reser sig.

Tala vackert! Ty jag kan icke mer!... Hon är förlorad... återfunnen och förlorad... Tala vid henne! Ut till höger.

ELIS.

Å! Går till vänster dörr. Eleonora, mitt barn! Kom får jag tala vid dig!

ELEONORA ut; har håret upplöst.

Jag höll på att lägga upp mitt hår!

ELIS.

Låt det vara!... Säg, min lilla syster, var har du fått den blomman?

ELEONORA.

Jag har tagit den...

ELIS.

Å Gud!

ELEONORA
med nedböjt huvud, förkrossad, med armarne i kors över bröstet.

Men jag lade pängarne bredvid...

ELIS.

Alltså betalat den?

ELEONORA.

Ja, och nej! Det är alltid så förargligt... men jag har inte gjort något ont... jag ville bara väl... tror du mig?

ELIS.

Jag tror dig, syster; men tidningen vet icke, att du är utan skuld!

ELEONORA.

Kära, så måste jag lida det också...

Hon böjer huvudet, så att håret hänger ned framöver.

Vad vill man nu göra med mig? Så må man det!

BENJAMIN

in från vänster, utom sig.

Nej, ni får icke röra henne, för hon har intet ont gjort. Jag vet det, för det var jag, jag, jag — Gråter. — som gjorde det!

ELEONORA.

Tro icke, vad han säger... det var jag!

ELIS.

Vad skall jag tro; vem skall jag tro?

BENJAMIN.

Mig! mig!

ELEONORA.

Mig! mig!

BENJAMIN.

Låt mig gå till polisen...

ELIS.

Tyst, tyst...

BENJAMIN.

Nej, jag vill gå, jag vill gå...

ELIS.

Tyst, barn! Mamma kommer!

*

FRU HEYST

in, häftigt upprörd, tar Eleonora i sin famn och kysser henne.

Barn, barn, mitt älskade barn! Du är hos mig och du stannar hos mig!

ELEONORA.

Du kysser mig, mor? Det har du icke gjort på många år. Varför nu först?

FRU HEYST.

Därför att nu... därför, att blomsterhandlarn är därute och ber om förlåtelse, för att han gjort så mycket förargelse... den förlorade penningen är återfunnen och ditt namn...

ELEONORA

springer i famn på Elis och kysser honom; därpå tar hon Benjamin om halsen och kysser honom ovanpå huvet.

Du goda barn, som ville lida för mig! Hur kunde du vilja det?

BENJAMIN blyg, barnsligt.

Därför, att jag tycker så mycket om dig, Eleonora!

FRU HEYST.

Tag nu på er barn och gå ut i trädgårn. Det klarnar!

ELEONORA.

Å, det klarnar! Kom Benjamin.

Tar hans hand; de gå hand i hand till vänster.

*

ELIS.

Få vi kasta riset på elden snart?

FRU HEYST.

Inte än! Det är litet kvar!

ELIS.

Det är Lindkvist?

FRU HEYST.

Han står därute! Men han är mycket besynnerlig och oförklarligt blid; skada bara, han är så mångordig och talar så mycket om sig själv.

ELIS.

Nu, sedan jag sett en solstråle, fruktar jag icke möta jätten. Må han komma!

FRU HEYST.

Men reta honom icke.. Försynen har lagt vårt öde i hans hand och de saktmodige... ja, du vet, vart de övermodiga gå!

ELIS.

Jag vet!... Hör! de galoscherna: vargar, varg, varg, vitsch! Ämnar han gå in med dem. Varför icke? Det är hans mattor och möbler...

FRU HEYST.

Elis! tänk på oss alla! Går till höger.

ELIS.

Det gör jag, mor!

*

LINDKVIST
in från höger. Det är en äldre allvarlig man med ett hemskt utseende. Han har grått hår med tupé och husartinningar. Stora svarta buskiga ögonbryn. Små kortskurna svarta polisonger. Glasögon med svarta hornbågar, cirkelrunda. Stora karneolsberlocker på urkedjan; spanskt rör i handen. Svartklädd med pälsen på; cylinder i handen; skaftstövlar med lädergaloscher, som knarra. När han inträder, fixerar han Elis nyfiket och blir hela tiden stående.

Lindkvist är mitt namn!

ELIS i försvarstillstånd.

Kandidat Heyst mitt!... Var god tag plats.

LINDKVIST
sätter sig på stolen till höger om sybordet och ser stint på Elis.
Paus.

ELIS.

Varmed kan jag tjäna?

LINDKVIST högtidligt.

Hm! — Jag hade den äran i går afton redan tillkännage mitt ämnade besök; men vid närmare eftertanke fann jag opassande att på en helgdag upptaga samtal i affärer.

ELIS.

Vi äro mycket tacksamma...

LINDKVIST skarpt.

Vi äro icke tacksamma! Ja! Paus. Emellertid; i förgår var jag på ett tillfälligt besök hos landshövdingen...

Pauserar, och ser efter vad intryck ordet gör på Elis.

... känner ni landshövdingen?

ELIS vårdslöst.

Jag har icke den äran!

LINDKVIST.

Då ska ni få den äran!... Där talade vi om er far!

ELIS.

Det kan jag tro!

LINDKVIST

tar upp ett papper och lägger på bordet.

Och där fick jag detta papper!

ELIS.

Det har jag väntat länge! Men innan vi gå vidare, skall jag be få fråga en sak!

LINDKVIST kort.

Var så god!

ELIS.

Varför lämnar ni icke detta papper i exekutorernas händer, så sluppe vi åtminstone denna pinsamma och långsamma avrättning?

LINDKVIST.

Jaså, unge man!

ELIS.

Ung eller icke, så begär jag ingen nåd, endast rättvisa!

LINDKVIST.

Jaså! Ingen nåd, ingen nåd! — Se på det här papperet, som jag lagt på bordskanten, här! Nu stoppar jag in det igen!... Alltså rättvisa! Bara rättvisa! Hör nu, gamle vän; det var en gång, jag blev berövad, på ett obehagligt sätt berövad mina pängar! När jag då beskedligt skrev till er och

frågade, hur långt uppskov ni behövde, så svarade ni ohövligt! Och behandlade mig, som jag vore en ockrare, den där ville plundra änkor och faderlösa, ehuruväl jag var den utplundrade, och ni tillhörde rövarpartiet. Men, enär jag var förståndigare, så nöjde jag mig med att besvara ert ohövliga tillmäle med ett hövligt, men skarpt! Ni känner mitt blåa papper, va? Jag kan sätta stämplar på't när jag vill, men jag vill inte alltid!

Tittar sig omkring i rummet.

ELIS.

Var så god, möblerna äro till er disposition!

LINDKVIST.

Jag såg inte på möblerna! Jag såg efter, om er mor var här inne! Hon älskar förmodligen rättvisan lika högt som ni!

ELIS.

Jag hoppas det!

LINDKVIST.

Bra!... Vet ni, att om den av er så högt värderade rättvisan fått ha sin gång, så skulle er mor, såsom medveten om den brottsliga handlingen, ha blivit drabbad av den mänskliga rättvisan!

ELIS.

Ånej!

LINDKVIST.

Jo, och det är inte för sent än!

ELIS reser sig.

Min mor!

LINDKVIST

tar upp ett annat men blått papper och lägger på bordet.

Se, nu lägger jag det här papperet här på kanten, och det är verkligen blått... dock ännu inga stämplar!

ELIS.

Herre Gud! min mor! Allt går igen!

LINDKVIST.

Ja, min unge älskare av rättvisan, allt går igen, allt!... sådant kan det vara!... Om jag nu skulle ställa denna fråga till mig själv: Du Anders Johan Lindkvist, född i fattigdom och uppdragen i försakelser och arbete, har du rätt att på din ålderdom beröva dig och dina barn, märk dina barn, det understöd, som du med flit, omtanke och försakelser, märk försakelser, sparat öre för öre? Vad skall du Anders Johan Lindkvist göra, om du vill vara rättvis? Du plundrade ingen, men om du tycker illa vara att du blev plundrad, så kan du icke bo i en stad mer, ty ingen vill hälsa på den obarmhärtige, som begärde igen sitt! Ser ni då, att det finns en barmhärtighet, som går emot rätten, och över den!... Det är nåden!

ELIS.

Ni har rätt, tag allt! Det tillhör er!

LINDKVIST.

Jag har rätten, men jag vågar icke begagna den!

ELIS.

Jag skall tänka på era barn och icke klaga!

LINDKVIST stoppar in papperet.

Bra! Då stoppar vi in det blåa papperet igen!... Nu gå vi ett steg vidare!

ELIS.

Förlåt... ämnar man verkligen åtala min mor?

LINDKVIST.

Nu gå vi ett steg vidare, först!... Ni känner alltså icke landshövdingen personligen?

ELIS.

Nej, och jag vill inte känna honom!

LINDKVIST

tar fram det blå papperet igen och viftar med det.

Inte så, inte så!... Landshövdingen, ser ni, var en ungdomsvän till er far, och han önskar lära känna er! Allt går igen, allt! Vill ni inte besöka honom?

ELIS.

Nej!

LINDKVIST.

Landshövdingen...

ELIS.

Få vi tala om annat?

LINDKVIST.

Ni skall vara artig mot mig, ty jag är värnlös... emedan ni har opinionen med er och jag bara rättvisan. Vad har ni mot landshövdingen? Han tycker inte om cyklar och folkhögskolor, det hör till hans små egenheter. Vi behöva inte precis respektera egenheterna, men vi gå förbi dem, gå förbi dem och hålla oss till huvudsakerna, människor och människor emellan! Och i livets stora kriser måste vi ta varandra med fel och svagheter, svälja varann med hull och hår!... Gå till landshövdingen!

ELIS.

Aldrig!

LINDKVIST.

Är ni en sådan man?

ELIS beslutsamt.

Ja, sådan!

LINDKVIST

reser sig och börjar gå på golvet med sina knarrande stövlar, viftande med det blåa papperet.

Det var värre! Det var värre!... Nå, då vill jag börja i en annan ända!... En hämndgirig person har ämnat föra talan mot er mor. Det kan ni hindra!

ELIS.

Hur?

LINDKVIST.

Gå till landshövdingen!

ELIS.

Nej!

LINDKVIST

går fram och fattar Elis i axlarne.

Då är ni den uslaste människa, jag i mitt liv har råkat!... Och nu går jag själv till er mor!

ELIS.

Gå icke!

LINDKVIST.

Vill ni gå till landshövdingen då?

ELIS.

Ja!

LINDKVIST.

Säg om det en gång till, och högre!

ELIS.

Ja!

LINDKVIST.

Då är den saken klar! Lämnar det blåa papperet. Där är det papperet!

ELIS

mottager papperet utan att läsa.

LINDKVIST.

Så ha vi numro två; som var numro ett!... Ska vi sätta oss!... De sätta sig som förut. Se, bara vi gå varann till mötes, så blir vägen hälften kortare!... Numro två!... Det är min fordran här på ert bo!... Ja, inga illusioner, ty jag varken kan eller vill skänka bort min familjs gemensamma egendom! Jag skall ha ut min fordran till sista öret.

ELIS.

Det förstår jag!

LINDKVIST skarpt.

Jaså, det förstår ni?

ELIS.

Jag menade icke något sårande...

LINDKVIST.

Nej, jag fattar det.

Lyfter på glasögonen och fixerar Elis.

... Vargen! Arga vargen! Spö, spö! och köttröda karneolen; jätten i Skinnarviksbergen, som inte äter barn, bara skrämmer dem! Jag ska skrämma er, jag, så att ni ska bli från vettet, ska ni. Varenda möbelpinnes värde ska ut... jag har förteckningen här i fickan, och fattas det en enda pinal, så kommer ni i cachotten, där varken sol eller Cassiopeja ska

lysa! Jo, jag kan äta barn och änkor, när man retar mig, och opinionen? pah, den... jag flyttar till en annan stad, bara!

ELIS svarslös.

LINDKVIST.

Ni hade en vän, som hette Petrus, Petrus Holmblad. Han var språkkarl och er lärjunge i språk. Men ni ville göra honom till något slags profet... Nåväl, han var trolös; två gånger gol hanen, inte sant?

ELIS tiger.

LINDKVIST.

Mänskliga naturen är opålitlig liksom tingen och tankarne; Petrus var trolös, jag förnekar det ej, och försvarar honom ej. I den punkten! Men människohjärtat är bottenlöst och där ligger guld och skarn om vartannat! Petrus var er en trolös vän, men en vän likafullt!

ELIS.

En trolös...

LINDKVIST.

En trolös, väl, men en vän likafullt! Denna trolösa vän har er ovetande gjort er en storväntjänst.

ELIS.

Även det!

LINDKVIST
flyttar sig närmare inpå Elis.

Allt går igen, allt!

ELIS.

Allt ont, ja! Och det goda lönas med ont!

LINDKVIST.

Inte alltid; det goda går också igen! Tro mig!

ELIS.

Jag är väl tvungen, annars pinar ni livet ur mig!

LINDKVIST.

Inte livet, men högfärden och ondskan ska jag krama ur er!

ELIS.

Fortsätt!

LINDKVIST.

Petrus har gjort er en tjänst, sa jag!

ELIS.

Jag vill inte ta några tjänster av den mannen!

LINDKVIST.

Är vi där igen, nu!... Hör nu på! Genom er vän Petrus' förmedling, förmåddes landshövdingen lägga sig ut för er mor! Därför skall ni skriva ett brev till Petrus och tacka honom! Lova det.

ELIS.

Nej! Vilken annan människa i världen men icke honom!

LINDKVIST rycker närmare.

Jag skall väl krama er igen, då... Hör nu, ni har pängar innestående på banken!

ELIS.

Nå, vad kommer det er vid? Jag står väl icke för min fars skulder?

LINDKVIST.

Inte det! Inte det! Var ni inte med och åt och drack, när mina barns pängar spenderades här i huset? Svara!

ELIS.

Jag kan inte neka till det!

LINDKVIST.

Och alldenstund möblerna icke räcka till skuldens betalande, så skriver ni genast ut en check på resten — ni vet summan.

ELIS tillintetgjord.

Även detta?

LINDKVIST.

Även detta! Var så god och skriv!

ELIS

reser sig, tar fram checkboken och skriver vid skrivbordet.

LINDKVIST.

Ställ ut på er själv eller order!

ELIS.

Det räcker ändå inte!

LINDKVIST.

Då får ni gå ut och låna resten! Vartenda öre skall ut!

ELIS

räcker checken åt Lindkvist.

Se här, allt vad jag äger! Det är min sommar och min brud; mer har jag icke att giva!

LINDKVIST.

Då får ni gå och låna, sa jag!

ELIS.

Det kan jag inte!

LINDKVIST.

Då får ni söka borgen!

ELIS.

Det finns ingen, som vill gå i borgen för en Heyst!

LINDKVIST.

Jag skall nu som ultimatum förelägga er de två alternativen: Tacka Petrus, eller ut med hela summan!

ELIS.

Jag vill icke ha något att göra med Petrus.

LINDKVIST.

Då är ni den uslaste människa jag känner! Ni kan med en enkel hövlighetsåtgärd rädda er mors bo och er trolovades existens och ni gör det icke! Det måste finnas motiv som ni icke vill ut med! Varför hatar ni Petrus?

ELIS.

Döda mig, men tortera mig icke längre!

LINDKVIST.

Ni är svartsjuk på honom!

ELIS rycker på axlarne.

LINDKVIST.

Det är så beskaffat!...

Reser sig och går på golvet. Paus.

Har ni läst morgontidningen?

ELIS.

Ja, dess värre!

LINDKVIST.

Hela bladet?

ELIS.

Nej, inte hela!

LINDKVIST.

Jaså!... Såå?... Då vet ni inte att Petrus är förlovad?

ELIS.

Det visste jag inte!

LINDKVIST.

Och icke med vem? Gissa!

ELIS.

Hur...

LINDKVIST.

Han är förlovad med fröken Alice, och det gjordes klart i går på en viss konsert, där er trolovade biträdde som medlare!

ELIS.

Varför skulle det vara så hemligt?

LINDKVIST.

Har inte två unga människor rätt att ha sina hjärtans hemligheter för er?

ELIS.

Och för deras lycka skulle jag lida dessa kval?

LINDKVIST.

Ja! De, som lidit för att bereda er lycka!... Er mor, er far, er fästmö, er syster... Sitt ner, skall jag berätta er en historia, mycket kort!

ELIS sätter sig motvilligt.
Under förra och följande scen klarnar det utanför.

LINDKVIST.

Det var ungefär fyrtio år sedan! Jag kom till huvudstaden som yngling, ensam, okänd och utan bekantskaper, för att söka kondition. Jag ägde bara

en riksdaler och det var en mörk kväll. Som jag icke kände något billigt hotell, så frågade jag förbigående; men ingen svarade. Då jag var på höjden av förtvivlan, kom en man och frågade, varför jag grät! — jag grät nämligen. Jag sade honom min nöd! Då vände han om på sin väg, följde mig till ett hotell, och tröstade mig med vänliga ord. När jag gick in genom förstugan, slogs en glasdörr upp till en butik och träffade min armbåge, så att rutan gick sönder. Den oregerliga butikägaren anhöll mig och fordrade betalning, eller skulle han kalla på polis. Tänk er min förtvivlan, med en natt på gatan i sikte! — Den välvillige okände, som sett uppträdet, går emellan, gör sig besvär kalla till polis, och räddar mig!... Denne man — var er far!... Så går allting igen, även det goda. Och för er fars skull... har jag strukit min fordran!... Därför... tag emot detta papper, och behåll denna check! Reser sig. Som ni har svårt att säga tack, så går jag med det samma, i synnerhet som jag finner det pinsamt att tackas! Nalkas fonddörren. Gå i stället genast till er mor och befria henne från oron!

Avvärjande gest till Elis som vill nalkas honom.

Gå!

ELIS skyndar ut till höger.

*

Fonddörrarne öppnas. Eleonora och Benjamin komma in, lugna men allvarliga; stanna förskräckta när de få se Lindkvist.

LINDKVIST.

Nå, pysslingar, stig på och var inte rädda... Vet ni vem jag är?... Med förställd röst. Jag är

jätten i Skinnarviksbergen, som skrämmer barn! Muh! Muh!... Men jag är inte så farlig! — Kom hit, Eleonora!

Tar hennes huvud mellan sina händer och ser henne i ögonen.

Du har din fars goda ögon, och han var en god man — men svag! Kysser henne på pannan. Så där!

ELEONORA.

O, han talar gott om far! Kan någon mena gott om honom?

LINDKVIST.

Det kan jag! Fråga bror Elis!

ELEONORA.

Då kan ni inte vilja oss ont!

LINDKVIST.

Nej, mitt älskade barn!

ELEONORA.

Nå, men hjälp oss då!

LINDKVIST.

Barn, jag kan inte hjälpa din far från sitt straff, icke Benjamin från latinskrivningen... men det andra är redan hulpet. Livet ger icke allt, och ingenting gratis. Därför ska du hjälpa mig, vill du det?

ELEONORA.

Vad kan jag göra, jag arma?

LINDKVIST.

Vad är det för dag i dag? Se efter!

ELEONORA

tar ner datumvisaren från väggen.

Det är den sextonde!

LINDKVIST.

Väl! Innan den tjugonde skall du ha fått bror Elis att göra ett besök hos landshövdingen och skriva ett brev till Petrus.

ELEONORA.

Ingenting annat?

LINDKVIST.

O, du barn! Men om han underlåter det, så kommer jätten och säger Muh!

ELEONORA.

Varför skall jätten komma och skrämma barnen?

LINDKVIST.

För att barnen skall bli snälla!

ELEONORA.

Det är sant! Jätten har rätt!

Kysser Lindkvist på pälsärmen.

Tack snälla jätten!

BENJAMIN.

Du ska säga herr Lindkvist, vet ja' ju!

ELEONORA.

Nej, det är så vanligt, det namnet...

LINDKVIST.

Ajö, med er, barn! Nu kan ni kasta riset på elden!

ELEONORA.

Nej, det ska sitta där, för barnen är så glömska.

LINDKVIST.

Vad du känner barnen väl, lilla du! Går.

ELEONORA.

Vi få komma till landet, Benjamin! Om två månader! O, om de ville gå fort!

River lappar av datumvisaren och strör i solstrimman som faller in i rummet.

Ser du hur dagarne gå! April! Maj! Juni! Och solen lyser på dem alla! Se!... Nu skall du tacka Gud, som hjälpte oss att få komma till landet!

BENJAMIN blygt.

Kan jag inte få säga det tyst?

ELEONORA.

Jo, du skall få säga det tyst! För nu är molnen borta, och då hörs det ditupp!

*

KRISTINA har kommit in från vänster och stannat. ELIS och FRU HEYST från höger. Kristina och Elis gå med vänliga miner emot varandra, men ridån faller, innan de ha råkats.

MIDSOMMAR

ETT ALLVARSAMT LUSTSPEL I SEX TABLÅER

PERSONER.

Trädgårdsmästaren på Svartsjölandet.
Hustrun.
Ivar, student, deras son.
Luise, trädgårdsmästarens brorsdotter.
Amalia Andersson, skollärarinna.
Andersson, hennes far, ägare av ett lånekontor.
Komministern.
Greven.
Fiskaren, kallad Långviken.
Julius, bänkmästare, beväring.
Styrmannen.
Maskinisten.
Restauratrisen på ångbåten.
Lina, uppasserska på ångbåten.
Distinktionskorporalen.
Poliskonstapeln.
Fru Andersson }
Fru Sjöström } vid Munkbron.
Fru Lindgren }
Sotargossen I.
Sotargossen II.
Positivspelaren I.
Positivspelaren II.
Stadsbudet.
Gumman med visorna.
Droskkusken.
Kvinnan }
Gubben } i tjänst hos Andersson.
Maria, skolflicka.
Mia, uppasserska.
Kaspergubben.
Kaspergumman.

SCENERI.

TABLÅ I: Vid Mälarstrand.
TABLÅ II: I försalongen.
TABLÅ III: I lövmarknaden.
TABLÅ IV: Klara kyrkogård.
TABLÅ V: Djurgårdsslätten.
TABLÅ VI: På Skansen.

FÖRSTA TABLÅN.

Vid Mälarstrand.

Till höger i förgrunden synes framsidan av Trädgårdsmästarens byggnad: ett gult trähus med vita fönsterbågar, gröna luckor, duvslag på taket; bikupor framför huset; därbakom drivbänkar och växthus etc.; framför huset leder allmän väg ner till ångbåtsbryggan, vars landfäste synes, med bänken, flaggstången med brevlådan; här står ett mycket gammalt pilträd och en ekstock är uppdragen under trädet; mellangrunden utgöres av strandudde med stenar och alar. Därovanför synes det övre av herrgårdsbyggnaden i 1600-talets stil med ett litet klocktorn på taket. Byggnaden är alldeles vit med svart plåttak.

Fonden Mälarfjärd med klar, molnfri blå sommarluft. I fjärran gröna öar, holmar och låga land. Herrgårdens badhus skjuter fram och är vitmålat. Framför Trädgårdsmästarens byggnad är en stor öppen förstukvist med bänkar. På gårdsplanen bord och bänkar.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN ut ur byggnaden, åtföljd av HUSTRUN; han ser ut på landskapet och trädgården.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Härlig morgon på en lugn, ljus natt. Vindarne ha gått till vila och de arma växterna ha fått ro; pingstnordan ruskade dem i tre dagar och tre nätter, så att de ingen sömn fingo; det var riktigt synd om dem. Luften är ljum, så att det värmer om hjärtat, och mänskornas hat har tinat; ljuset har kommit åter och ingen natt är mer.

HUSTRUN.

Ljuvelig, ljuvelig midsommartid.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

I dag är solens dag, men i morgon gå vi åter mot mörkret... och så är det vinter igen, och så vår igen...

HUSTRUN milt.

Klagar du?

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Nej! Och vad skulle det tjäna till? Och vore jag frestad, tänker jag alltid på dem, som ha det sämre än jag.

Ser uppåt herrgården.

HUSTRUN.

Du tänker på grevens?

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Ja, det gör jag. — — —

HUSTRUN.

Har du mött honom i dag?

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Alldeles nyss — — — då jag var ute i hagen —

HUSTRUN.

Nåå?

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Han var lycklig, ty han hade återfått nattens sömn, sedan ljuset kommit igen.

HUSTRUN.

Den arme! Och modren?

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Det talade vi icke om! — Ja, var och en har sitt, och det räcker för alla...

HUSTRUN.

Icke vara bitter i dag, utan tacksam och glad...

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Tacksam och — glad! Ja, ja!

HUSTRUN.

Försök, försök!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Jag skall!

Ser uppåt gavelfönstret i byggnaden.

Är Ivar vaken?

HUSTRUN.

Jag tror knappast! — Men jag skall väcka honom!

Tar en näve sand och kastar upp på fönstret.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Det är hög tid, om han skall in till staden med Luise, för ångbåten röker redan i Björkfjärden! — Hör du om han rört på sig?

HUSTRUN.

Jag hör ingenting ännu, men han kom ju sent i säng också.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Han kom alltid för sent...

HUSTRUN.

Ja, varför skulle vi också driva honom in på studiebanan, där han icke hörde hemma.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Därför att jag i min ungdom lärde, att kunskaper ensamt adlade människan, och att föräldrars plikt var att med uppoffringar höja barnen ur deras stånd. Så lärdes vi då! Men nu har tiden gått om oss, och lärdomshögfärden har slopats efter bördshögfärden; alla stånd äro avlysta och det finns bara en adel: karaktärens och duglighetens. Men det har Ivar icke lärt sig, och i stället för att vara oss tacksam, är han bara högfärdig, pockande, odräglig; och han ringaktar oss.

HUSTRUN.

Livet skall lära honom annat!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Låtom oss hoppas. — Emellertid, är Luise uppstigen då?

HUSTRUN.

Hon är i trädgården för länge sedan och tar upp sparris...

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Det är en bra flicka, min brorsdotter; bara icke Ivar går och lär henne det galet är!

HUSTRUN.

Jag tror snarare, att Luise skall lära Ivar något gott och klokt.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Han, som anser sig fullärd, tror du han tar emot lärdomar... Nog av, gå nu och väck din son, så går jag och hissar flaggen!

HUSTRUN.

Hör du, gubbe, en småsak, som inte får förarga dig...

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Gå på du, jag är inte så lättretlig...

HUSTRUN.

Ser du, det är ju så, att Ivar under sin utländska resa fått liksom lite fina vanor, eller blivit bortskämd...

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Jo, vi känner't...

HUSTRUN.

Nå, nu har jag köpt särskilt kaffe åt honom, prima Java... Du misstycker väl inte...

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Jag är väl inte avundsjuk heller, och drick ni mocka, bara jag får mitt brasilianska, som jag tycker om! — Cha, cha, cha, så gå nu, gå nu...

Har gått ner till flaggstången, och hissar nu en vit flagg som signal åt ångbåten.

HUSTRUN går in i huset.

Det kom jag gott ifrån...

*

FISKAREN

lägger till med en ökstock och lastar ur fisktrummor.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

God morgon Långviken, fiskar det bra?

FISKAREN.

God morgon direktörn, jo det är hjälpligt!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Vad har du där, gös, braxen och nors? Ska du me till stan?

FISKAREN.

Ja väl, ska jag så!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Men du kommer hit till kvälln och har ungdomen med dig, för det skall dansas kring majstången...

FISKAREN.

Jag må väl inte ta hela skollovskolonien med mig heller?

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Jo visst det!

FISKAREN.

Hm! Si, det är lite tråkigt, för en av flickorna har fått... hm...

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Vad har hon fått för slag?

FISKAREN.

Ja, det heter något på... rit.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Rit? Är det något som duger äta?

FISKAREN.

Nä-ä! — Men det är inte en sjuka heller, fast di säger, att hon kan bli sjuk efter't.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Du menar difterit?

FISKAREN.

Ackurat!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Stackars barn! — Är det lilla Maria?

FISKAREN.

Ackurat! Och nu si skulle hon till stan med båten, och därför kommer alla de andra flickorna att följa henne till bryggan.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Stackars barn! Och på midsommarafton! Det är ju en snäll flicka?

FISKAREN.

Om Maria är snäll? Ja, si hon var då det allra snällaste barn, och di andra flickorna blev snälla, bara di såg åt henne!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Och du ska följa med?

FISKAREN.

Ja, men i stan kommer den gröna vagnen imot och så tar doktorarna och låser in henne bakom en glasruta, säger di...

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Ske Guds vilje! — Hör du, Långviken, du skall göra mig en stor, stor tjänst, för gammal bekantskaps skull!

FISKAREN.

Kors, måtte väl det!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Ser du, min pojke har kommit hem, Ivar, du vet.

FISKAREN.

Å, för all del, är Ivar hemma. Det var många år sen jag såg honom, då han for till utriket...

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Och ännu är han bara student efter sex års läsning i Tyskland; men han har fått foror som jag inte tycker om... Kort och gott, du, Långviken, ska från mig be dem i försalongen att de inte ge honom något starkt, så att han åtminstone kommer nykter till stan.

FISKAREN.

Det blir nog lite svårt, det...

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Svårt? Du är ju helnykter själv och... hälsa från mig bara! Kan ni göra honom något puts dessutom, så gärna. Han är själv den första att gyckla med folk...

FISKAREN.

Må-de? — — — Ja, men studenter är inte goa att tass me...

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Å, skam! Du är ju en gammal spektakelmakare, du, som kunde ta högfärden ur folk med din munvighet...

FISKAREN.

Vi ska se till...

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Gå nu in i köket emellertid med fisken, så får du en kopp kaffe — — — här kommer greven.

FISKAREN

går in i huset med en kasse fisk.

Tack, tack direktörn lilla...

*

GREVEN

kommer fram på vägen mellan byggningen och trädgården.

Syns båten ännu, Lundberg?

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Jo, den röker i fjärden! Aldrig ämnar sig greven med till staden?

GREVEN.

Jo, kan Lundberg tänka sig det! På år och dag har jag icke varit där, men stärkt av en enda natts sömn känner jag mig äga krafter att återse en plats, där jag lidit så som jag gjort. Jag ämnar besöka min fars grav...

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Kanske jag får äran lämna blommorna då?

GREVEN.

Det är just vad jag ämnade bedja Lundberg om.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Min brorsdotter skall just in med blommor och grönsaker och vi kan ju lägga av åt greven...

GREVEN.

Skall Luise fara in?

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Jo, och Ivar...

GREVEN.

Ivar med?... Hör nu Lundberg, er son, som jag varit i tillfälle understödja på studiebanan, har visst aldrig sett mig; och som ni vet plågas jag av att bli tackad — tacksamhet tror jag nu inte på — — — Låt mig därför behålla min anonymitet — säg även åt Luise, att hon ej låtsas känna mig, så

får jag i ro observera den unge mannen och se vad han går för, innan jag besluter mig att hjälpa honom vidare fram i livet.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Herr greve, jag kan icke annat än gilla ert sätt att gå till väga, men jag hyser vissa farhågor att Ivar icke skall bestå provet... En fråga: har greven hört något omdöme om min sons karaktär?

GREVEN.

Ja, det har jag verkligen; men ett är vad folk säger, ett annat vad som verkligen existerar. En begåvad gosse med god karaktär, men full av högfärd — det är vad jag har hört — av andra; nu vill jag höra själv — och se!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Det är ungefär sanningen!

GREVEN.

Väl! — Nu tar jag emellertid vagn och åker till nästa brygga, där jag stiger ombord. Och jag litar på att ni varskor Luise samt ber henne hålla blommorna i ordning!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Greven kan lita på mig fullkomligt!

GREVEN.

Det vet jag, kära Lundberg. Min far litade på er i tjugufem år, och han kom icke på skam! — God morgon, alltså, till i afton och god helg.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Lycklig resa, herr greven och mycket nöje!

GREVEN.

Nöje?

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Välsignelse då, och frid! frid i sinne och hjärta!

GREVEN.

Tack!

Går åt höger.

*

LUISE in på velociped.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Se där är du! — Kom får jag tala vid dig!

LUISE fram.

Ja, farbror, vad?

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Saken är denna: greven skall in till staden för att besöka sin fars grav och jag har lovat, att du binder en blomsterkrans under vägen.

LUISE.

Den arme!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Ja, du känner ju hans sorgliga historia — Halvhögt. — fadren mördad under särdeles bedrövliga omständigheter, som gjort familjen liksom vanärad... änkegrevinnan själssjuk och sonen åtminstone grubblande med stark religiös anstrykning — — — Du känner det?

LUISE.

Hörsagorna vet jag ungefär...

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Ja, men Ivar känner dem icke och han har aldrig sett greven, som är hans anonyme välgörare...

LUISE.

Är det han? Och Ivar talar alltid så illa om honom!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Det är bedrövligt, men skall väl så vara tillsvidare! Nu ber jag dig, från greven, icke låtsas känna honom och icke heller säga Ivar vad du vet om grevliga familjens förhållanden.

LUISE.

Men det är orätt mot Ivar...

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Det kan så synas, men vi måste respektera grevens önskningar! Så, nu vet du det! — Har du grönsakerna i ordning?

LUISE.

Allt är i ordning, kära farbror, utom Ivar. — Här kommer Julius med korgarna!

*

JULIUS

med två stora korgar på ett ok, den ena med blommor, den andra med grönsaker. Julius är klädd i Göta gardes uniform som beväring.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Ska du också in till stan Julius?

JULIUS.

Jag ska in och få min permissionssedel påskriven, men till aftonen kommer jag igen för att hjälpa flickorna med majstången.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Det är bra, Julius, men du skall göra mig en tjänst. Halvhögt. Du vet, att min son Ivar är hemkommen; väl, och du känner hans svagheter. Nå — jag ber dig bara: ha ett öga på honom, att han icke begår några dumheter.

JULIUS.

Ett öga? Ja, men bara ett, för det andra är upptaget...

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Jag vet det, därför sa jag bara ett! Det andra får du ha på Luise, om hon tillåter, nämligen!

JULIUS.

Får jag fråga henne?

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Nej, inte förr än du blir civil igen — i höst! En annan sak; vad tycker du om Ivar?

JULIUS.

Jaa...

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Säg ut du!

JULIUS.

Nej, det kan jag inte!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Högfärdig, översittare, föraktar allt och alla, med ett ord, en högst odräglig person — som skulle stukas!

JULIUS.

Kanske det!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Nej, det är säkert! — — — Men tyst, nu kommer han!

*

HUSTRUN

ut ur byggnaden med en kaffebricka, som hon sätter på bordet.

IVAR

ut efter, sommarklädd, med studentmössa.

HUSTRUN.

Kom och drick kaffe nu, min gosse!

IVAR.

Ska bara hälsa på far! — God morgon, god morgon!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

God morgon, Ivar! — Har du fått sova?

IVAR.

Åja! Det vill säga, rullgardin var lite för tunn...

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Kan du säga mig, h u r tjock en rullgardin ska vara?

HUSTRUN.

Kom och drick nu, medan det är varmt!

IVAR

sätter sig vid bordet och lagar kaffet i koppen.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Nå, vad tycker du om vårt hem här på Svartsjölandet!

IVAR.

Jo! det är ju riktigt vackert, det vill säga, det där tornet däruppe trycker ner lite.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Hur högt skall ett torn vara för att inte trycka ner — dig?

IVAR.

Hm! Vem bor där uppe? Ja, det är greven? Vad är det för en figur?

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Det är min patron...

IVAR.

Varför gömmer han sig och går ut bakvägar?...

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Det är hans hemlighet; har du icke lärt respektera andras hemligheter?

IVAR.

Jag har inga hemligheter!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN fixerar honom.

Inte?

IVAR.

Nej!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Vänta lite...

IVAR.

Den, som smyger så där som greven, har väl begått något brott!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

O, ungdom! hur grym du är! Hur?

IVAR.

För övrigt tycker jag inte om aristokrater!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Greven är icke aristokrat du menar! Han är alldeles tvärt om; han är alla människors vän men mest de olyckligas; han har förstört sin bana som ämbetsman, emedan — emedan han vågade ta en vaktmästare i försvar mot en byråchef; och nyss, när folkmötet skulle hållas invid prästgården och plats ej kunde fås där, inbjöd han dem i sin egen park!

IVAR.

Ett sätt att bli riksdagsman förstås...

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Nej, icke det ens. Ty när vid sista valet rösterna mellan honom och församlingens klockare voro delade, avstod greven sina röster och röstade själv på klockaren.

IVAR.

Ja, det är detsamma...

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Nej, det är icke detsamma, om en beskyllning är sann eller osann. Och din beskyllning var osann. Men ett är sant: att du ej är den du tror dig vara eller en demokrat, ty du föraktar alla, som du inbillar dig vara under dig...

HUSTRUN.

Frid, frid!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Ja, gärna! Gärna! — Passa nu båten, så går jag i trädgårn och plockar så länge!

Går in i trädgården.

*

IVAR till Hustrun.

Vem bär ner min nattsäck, mor?

HUSTRUN.

Det skall jag göra, min gosse!

IVAR.

Du, varför ska du; då måste ju jag göra det själv, för att det inte skall se illa ut. Har ni inte någon piga?

HUSTRUN.

Jo, men vi säger för det första inte det ordet här, ty då flyttar de, och för det andra äro flickorna upptagna i sina sysslor...

IVAR.

Nå, den där gardisten då, den såg mig ut att kunna bära en kappsäck.

HUSTRUN.

Gardisten? Det är ju vår Julius, som exercerar beväring.

IVAR.

På gardet, ja; då är han gardist förstås...

HUSTRUN.

Men kära du, han är ju närmsta man och bänkmästare hos far...

IVAR.

Ja, vad är det att vara stursk över...

HUSTRUN.

Jag förstår mig inte på dig, Ivar. Det är, som om du talte ett främmande språk... Och... varför dricker du inte kaffe.

IVAR.

Kaffe? Skall detta vara kaffe?

HUSTRUN
smärtsamt upprörd; går in i byggnaden.

*

LUISE
som varit inne i trädgården och sedan åhört det sista samtalet, träder fram.

Varför gjorde du faster ledsen?

IVAR.

Kan jag rå för att hon blir ledsen, då hon ger mig dåligt kaffe?

LUISE milt.

Om du kan göra en människa en glädje, en glädje, som är så sällsynt i livet, skulle du icke för hennes skull vilja dricka en kopp dåligt kaffe?

IVAR.

Då det är en smärta för mig, hur skulle hon kunna glädjas åt min smärta?

LUISE.

Säg: ett litet obehag, som du påtager dig! Det är offerglädjen, ser du!

IVAR.

Alla ropa efter offer, men ingen vill brinna!

LUISE.

Ingen? Ivar, har du icke hela din barndom tagit emot? Är icke vår barndom som en saga, där man får allt till skänks; gå till det självdukade bordet,

krypa i den självbäddade sängen; sitta vi icke som små gudar och bara mottaga offer? Var har du lärt denna otacksamhet nu?

IVAR.

Var? I livet; jag har sett livet!

LUISE pjollrar.

Nej, har du redan sett livet! Nå, hur såg det ut?

IVAR djupsinnigt.

Det var svart!

LUISE ler.

Å, vad du säger... Var där inte något vitt alls? Var där inte en vit klädning eller en vit näsduk eller bandstump en gång, hos barons?

IVAR.

Jag skall be dig vara god och respektera mina känslor och mina hemligheter.

LUISE

drar upp en liten vit spetsnäsduk ur hans bröstficka.

Är det hemligheten?

IVAR.

Tänk på vad du gör!

LUISE

icke strängt, men allvarligt.

Och du, Ivar! Tänker du för dig, då du går och låter påskina att en ung flicka vars namn man kan gissa... att en ung flicka älskar dig? Är det välbetänkt, är det vackert, är det honett?

IVAR.

Vad vet du om den saken?

LUISE.

Jag vet att hon är fästad vid en annan. Om nu denna andra, den unge mannen, får misstankar, som du väckt, så har du ju förstört två människors liv!

IVAR.

Är du svartsjuk?

LUISE milt.

Nej, ty det skulle förutsätta att mina känslor voro fästade vid dig.

IVAR.

Vad vet du om dina känslor?

LUISE.

Stackars Ivar! Vad förestår icke dig allt, innan du blivit utlärd för livet!

IVAR.

Jag är den enda av er, som har någon lärdom att tala om.

LUISE.

Ack, för din lärdom! Ivar, vad har blivit med dig? Det är, som om du bitits av ett giftigt djur och som om ditt gift meddelades åt andra... Sedan du kom hem är bara ofrid rådande; du för ett töcken med dig som lägger sig över allt. — Det är verkligen sant att din sjuka ande har förvandlat denna sköna midsommarafton till en skärtorsdag för mig, så att jag knappt kan se att björkarne äro gröna och att syrenerna blomma.

IVAR.

Tyst!

LUISE.

Vet du, din ondska är så stor, så att det är synd om dig.

IVAR *reser sig.*

Nu går jag förut till nästa brygga och hoppas finna min kappsäck ombord.

LUISE.

Vad skall du göra i stan?

IVAR.

Det rör dig inte!

LUISE.

Lycklig resa då och kom hem i kväll vid bättre lynne!

IVAR.

Vi råkas på båten!

LUISE.

Ja, visserligen, men jag har sällskap...

IVAR.

Är det med gardisten?

LUISE.

Gardisten Julius...

IVAR.

Mycket nöje! *Går.*

*

JULIUS *fram.*

Gick han?

LUISE.

Ja, och när han gick, kom solen fram igen och blommorna fingo åter färg och fåglarne började sjunga! Vad har tagit vid Ivar? Är det icke, som om en ond ande satt sig ner i honom?

JULIUS.

Men han är kanske mer olycklig?...

LUISE.

Och så ville han, att du skulle bära hans kappsäck.

JULIUS.

Det kan jag väl göra!

LUISE.

Du är då alldeles för snäll, Julius...

JULIUS.

Inte kan man vara för snäll... och när det går en väl, så är det ingen konst att vara ädelmodig.

LUISE.

Tyst nu, där kommer Amalia med skollovskolonien... du känner ju Amalia?

JULIUS.

Ja då, det är en duktig flicka. Men det är synd om henne... jag menar, att det bör vara obehagligt för henne att ha en far, som... man ser snett på!

LUISE.

Du menar därför, att han har lånekontor... inte rår Amalia för det och det menar du inte heller, men den fattige är glad det finns lånekontor om måndagarna... Och för övrigt, han har ju intet ont gjort... tvärtom är han en god människa och han understöder ju kolonien här...

JULIUS.

Det gör så gott i själen höra dig tala, Luise...

LUISE.

Tyst du!... Men det, som gör mig ont, är att Amalia skall se på ångbåten hur folk drar sig för att tala med hennes far... Julius, var vänlig mot honom, om du kan...

JULIUS.

Kära hjärtans, det kan jag visst; gubben och jag ha varit ute och fiskat tillsammans, och jag erinrade honom till och med, att jag en gång varit hans kund, när jag var en ung slarv...

LUISE.

Det har du aldrig varit, men du tycker det är duktigt att säga så...

JULIUS.

Kanske! Men kamraterna tål inte, att man vill vara bättre än de, för då kallar de en för hycklare...

LUISE.

Och det bryr du dig om? Se här ha vi sällskapet nu!

*

SKOLBARNEN in, sommarklädda, med peoner och syrener i händerna; anförda av AMALIA, som leder den sjuka MARIA vinterklädd, ombunden om halsen och med en docka på armen.

LUISE.

God morgon, Amalia, god morgon, barn! Kysser Maria. Och du stackars Maria, som skall in till stan! Och dockan med? Vad heter din docka?

MARIA.

Hon heter Riken och har ont i armen...

LUISE.

Riken är också sjuk?

MARIA.

Men hon ska in i marknan och köpa ett skärp åt Annas sotare, för de ska gifta sig i Klaras kyrka!

LUISE.

Vad du säger!

AMALIA.

Hon snattrar, den lilla, och tänker inte alls på att hon är sjuk...

MARIA.

Men jag är inte sjuk, fastän doktorn ska se efter o m jag är sjuk!

AMALIA.

Hör ni, barn, vill ni inte sjunga en sång för direktörn, efter som det är hans namnsdag i dag?

BARNEN.

Jo, jo!

LUISE.

Då skall ni ta den vackraste sång farbror vet.

AMALIA.

Vad är det för en?

LUISE.

Det är: »Blommande sköna dalar»!

BARNEN.

Ja, ja! Den kan vi utantill!

Innanför trädgårdsstaketet synas nu ARBETARE och ARBETERSKOR, vilka instämma i sången, jämte JULIUS, LUISE och AMALIA.

AMALIA.

Då börja vi alla på en gång!

Sång för sopran, alt, tenor och bas. Ord av Topelius, musiken av Herman Palm.

Blommande sköna dalar,
hem för mitt hjärtas ro!
Lummiga gröna salar,
där vår och kärlek bo!
Soliga barn av luft och ljus,
o jag förstår ert tysta sus,
blommande sköna dalar,
hem för hjärtats ro!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN och HUSTRUN ha kommit ut på trappan; nicka åt barnen och åhöra sången.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Tack fröken Amalia, tack små barn, tack gott folk allesammans! — Hör ni barn, till erkänsla för er vackra sång skall ni få gå in i trädgården och plocka jordgubbar; vill ni det?

BARNEN skrika av glädje.

Jaaa!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Men ni ha bara tre minuter på er, innan båten kommer — jag vet nog, vad jag gör, ser ni!

AMALIA till barnen.

Nu ska ni tacka den snälla direktörn vackert och hurra för honom!

BARNEN
kasta sina blommor för Trädgårdsmästarens fötter, klappa i händerna och ropa.

Hurraaaa!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN
ropar åt arbetsfolket.

Öppna grindarna!

Grindarne öppnas.

Och så: schas, in med er! Tre minuter bara!

*

BARNEN
springa in i trädgården med ett stort fröjdeskrik.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN
till Amalia, som bär Maria på sina armar.

Dröj er inte nu bara! och lyss till, när båten blåser!

AMALIA.

Å nej, då!

Går in i trädgården.

*

ANDERSSON
in, ser sig omkring.

Förlåt, är fröken Amalia här?

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Hon gick just in i trädgården!

ANDERSSON
går ned på scenen undvikande trädgårdens grind.

Jaså!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Hon är i trädgården, var så god och stig in...

ANDERSSON.

Tack så mycket, tack så mycket! Men jag ville bara veta var hon var! Tackar så mycket! Jag skulle in till stan, si!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Var så god och sitt ner, herr Andersson.

ANDERSSON.

Tackar så mycket, men jag skulle bara med båten!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Herr Andersson, gå inte ifrån oss; vi skulle vilja tacka honom på barnens vägnar för allt gott han gjort dem...

ANDERSSON.

Så, så, så, ingenting att tala om, det vet jag visst det! Så, så! Jag tackar så mycket, men jag litar inte på båten.

Ner till ångbåtsbryggan.

HUSTRUN.

Den stackars mannen! Han vill inte genera sin dotter med sitt sällskap och därför går han undan.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Mänskorna äro grymma och livet är grymt!

HUSTRUN.

Kanske mer tanklösa än grymma!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Låt oss säga det, då! Och må det gälla om Ivar också! Kanske vi fordra mer av honom därför att han är vår son...

HUSTRUN.

Kanske! Men jag skulle önska honom en stor olycka som väckte honom ur hans självviskhet och lärde honom inse att alla människor behöva varann.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Var lugn, du gumma, jag har en förkänsla att det inte blir en lustresa han företar i dag, och jag tror mig kunna spå, att när han kommer hem i kväll, skall han se annorlunda ut invändigt.

HUSTRUN.

Hur kan du gissa det?

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Jo, ser du, han har bryggt så bra åt sig själv, denna morgon, och det finns inte en passagerare, som han inte är på sned med! Att jag kastat på en pinne här och där, behöver du ju inte tala om precis!

HUSTRUN.

Jag känner dina hästkurer, och denna gång skall jag se't med nöje, för jag är ond på Ivar, mest därför... ja, han sa, att det var brasilianskt, fastän det var rena Javan!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Haha! Jag skulle inte vilja äta den frukost, som restauratrisen kommer att bjuda Ivar på... men jag skulle gärna vilja höra på deras konversation. Haha! Fru Rundkvist blir aldrig svarslös som du vet!

HUSTRUN.

Vad har du nu gått och ställt till, din gamle spektakelmakare?

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Haha! Jag måste skratta!... Båten blåser. Hallå! Båten blåser! Alle man ombord!

BARNEN, AMALIA, LUISE ut ur trädgården.

FISKAREN fram bakom knuten med sin fiskkatse. JULIUS med Ivars kappsäck. ARBETARE med grönsaks- och blomkorgar.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN till barnen.

Plocka nu opp blommorna, barn, och använd dem till majstången som ni ska få klä på logen, när båten har gått!

LUISE

fram till Trädgårdsmästaren och Hustrun.

Farväl farbror och faster!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Ajö, min pulla; mycket nöje; och glöm inte Ivar!

AMALIA med Maria fram.

Ajö, goda direktörn!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN klappar Maria.

Ajö, mitt lilla barn! Var duktig nu och välkommen åter!

HUSTRUN tar avsked.

Man hör ångbåtens plask vid bryggan dit alla draga sig utom barnen. KAPTENEN på ångbåten höres kommendera: Stopp!

HUSTRUN åt Amalia.

Ta på er väl, för det blåser på sjön!

AMALIA.

Å, det är så varmt, så!

STYRMANNEN

synes med brev, som han lägger i lådan vid flaggstången.

God morgon, god morgon!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

God morgon, styrman; härligt väder.

STYRMANNEN.

Midsommarfint! — Raska på där!

KOKERSKAN
kommer störtande ut med ett brev i handen.

Styrman! styrman! — Var snäll och tag det här brevet med!

STYRMANNEN.

Till fästman, va det!

KAPTEN.

Klart?

KOKERSKAN till Styrman.

Men låt det inte ligga kvar i fickan!

STYRMANNEN drar sig utåt.

Klart! — Är mjölkflaskorna med?

EN RÖST.

Allt är med!

STYRMANNEN.

Klart!

KAPTEN.

Loss!

Båten höres plaska.

HUSTRUN ropar.

Hälsa Norlings! Och glöm inte jästpulvret! Skriker. Jästpulvret!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN ropar.

Jäst-pulv-ret!

BARNEN, TRÄDGÅRDSMÄSTAREN, HUSTRUN, ARBETARE och ARBETERSKOR vifta med näsdukarne under det man hör båten plaska ut.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN till barnen.

Hurra nu för ångbåten, barn!

BARNEN.

Hurrraa!

ANDRA TABLÅN.

I försalongen.

Försalongen på ångbåten i genomskärning; till höger i förgrunden trappan till däcket; längst fram i fonden, där scenen smalnar i en kil, är Restauratrisens hytt och köket; emellan båda ett lågt skåp med vattenkaraffin, tidningar och blommor, och därovanför en spegel. På båda sidorna röda schaggsoffor med långa matbord framför. Genom ventilerna med deras röda gardiner på mässingsstänger synes Mälarstränder tåga förbi. Väggarna äro i guld och vitt. Mässingslampor hänga ner från taket. Bordsyrtouter och blommor (peoner, syrener o. s. v.) på borden.

STYRMANNEN och MASKINISTEN äta frukost vid bordet intill Restauratrisens hytt; RESTAURATRISEN står i dörren med en tidning i handen. LINA står i köksdörren. LÅNGVIKEN (Fiskaren) sitter på en högersoffa och läser i en tidning.

RESTAURATRISEN.

Nå, styrman, nya båten är ju färdig nu, och vi som inte vetat av något.

STYRMANNEN.

Står det i bladet?

MASKINISTEN

lutar sig ner över tallriken för att dölja sitt minspel.

RESTAURATRISEN.

Ja visst står det här! och provresan är gjord; men man får inte veta kaptens namn!

STYRMANNEN.

Å kors, det är för besynnerligt!

RESTAURATRISEN till Maskinisten.

Har inte mäster hört något heller?

MASKINISTEN
med en pipig, släpande röst.

Jag? Nej, jag har inte hör något alls! Hur skulle jag hört något, som står ner i rummet hela min tid!

RESTAURATRISEN.

Å, han hör så väl, mäster, när han vill höra!

MASKINISTEN.

Lina lilla! Får jag en svagdricka.

LINA fram till Fiskaren.

Var snäll och stig opp lite, för jag har drickat där i bänken!

FISKAREN
stiger upp; och sätter sig sedan.

RESTAURATRISEN.

Ja, det är ju ingen hemlighet, att man säger styrman skall ha nya båten!

STYRMANNEN.

Jag! Hur skulle det kunna hända, jag som satt bort ett fartyg. Det vill säga, det gjorde inte jag, utan en annan ångbåt gick på min; men då var kapten däruppe —

Gest uppåt med tummen.

— min styrman, och nu är han min kapten.

RESTAURATRISEN.

Å, det var så länge sen; och för övrigt, när man är så omtyckt som styrman...

STYRMANNEN.

Sa, sa, sa!

RESTAURATRISEN.

Ja, kapten kan man ju inte säga något ont om, men han är inte snäll mot passagerarna, utan är småaktig och kitslig...

MASKINISTEN.

Inte ska man säga så!

RESTAURATRISEN.

Jag säger som det är och jag hör, hur folk klagar... men glad blir jag inte åt konkurrenten...

STYRMANNEN.

Det klarar sig nog, fru Rundkvist, var inte rädd! — Hyss! Där kommer kandidaten i trappan! — Lina tag bort brännvinsgrejet här!

LINA

tar bort brännvinskaraffinerna och glasen samt ställer i skåpet under spegeln.

RESTAURATRISEN.

Direktör Lundberg har rekommenderat unga herrn åt oss på ett sätt, som just inte är någon rekommendation...

STYRMANNEN.

Det är en odräglig pojke, pretentiös, högfärdig, hänsynslös...

MASKINISTEN.

Inte ska man säga så!

STYRMANNEN.

Hör nu, mäster, det är mycket vackert att tala väl om folk, som förtjänar det, men att kela med odågor och lymlar, det är för mycket!

MASKINISTEN.

Man får ha fördrag, man får ha fördrag...

STYRMANNEN.

Ja, det får man visst det, och inte minst med sig själv!

MASKINISTEN.

Si, det var vackert sagt! Det var vackert!

RESTAURATRISEN.

Tyst nu!... Hans höghet kommer!

*

IVAR in, med vita mössan på huvet, ser sig sturskt omkring. LINA fram mot Ivar och lämnar matsedeln. Ivar läser. DE ANDRA göra miner.

IVAR.

Får jag en Chateaubriand; men den ska vara väl stekt! — Och så ska jag ha — Falubrännvin!

LINA.

Det serveras inget brännvin här!

IVAR.

Vad vill det säga? Är det en nykterhetsbåt?

LINA.

Ja, den går med bara vatten; eller hur maskinisten?

STYRMANNEN.

Vi ha ingen brännvinspanna i maskin, bara vatten...

IVAR.

Det var en dålig båt...

STYRMANNEN.

Därför ska vi ha en ny också!

IVAR sätter sig.

Kan jag få en kaffe, då?

LINA.

Vad ska de vara för sort? En extra-mocca, kanske?

IVAR ljusnar.

Har ni det?

LINA.

Ja, visst har vi! Går och beställer.

FISKAREN.

Har styrman läst i bladet om, att studenterna inte ska få bära vita mössor mer?

STYRMANNEN.

Nej, hör nu Långviken, han har visst läst baklänges... det står tvärtom, att studenterna inte vill låta andra bära sina vita mössor...

FISKAREN.

Å kors, står det så; någonting ditåt var det i alla fall...

IVAR.

Ja, och det är rätt; för bildningen är en egendom, och den har ingen makt att taga ifrån en... respekt för den vita mössan! säger jag!

STYRMANNEN

tar fram sin vita uniformsmössa och sätter på huvet.

Menar herrn den här! Håhå!

LINA tar på sin vita köksbarett.

Eller den här!

IVAR.

Prat!... Jag skulle vilja gå så långt, att den, som inte läst latin, skulle inte få bära den vita studentmössan!

STYRMANNEN.

Jag skulle vilja gå ändå längre och förbjuda varje passagerare att bära mössa — i salongerna!

Skratt.

IVAR.

Vet ni inte, att det är högsta mod att vara betäckt...

STYRMANNEN.

Nej, det vet vi inte; men det vet vi, att det fordras det största mod att göra sig betäckt... för små fordringar, som man har hos herrar studenter!

IVAR.

Jag finner det indiskret att erinra om en fordran, då man sitter till bords!

STYRMANNEN.

Indiskret? Det är latin för oss!

IVAR.

Ja, det är latin för er!

STYRMANNEN.

Det kommer visst av diakrino?

IVAR.

Vad är det för språk; är det mesopotamiska?

STYRMANNEN.

Nej, det är grekiska!

IVAR.

Jag har inte läst grekiska.

STYRMANNEN.

Men det har jag! Femí, eró, éireka, éipon! Vad betyder det för slag?

IVAR tiger.

STYRMANNEN.

Nu ska inte kandidaten bli ledsen, för jag hann inte stort mer i Strängnäs gymnasium än till Ablativus; men redan då hade vi på förslag att ingen skulle få anses som liber studiosus, vilken icke läst grekiska jämte latinet.

IVAR vanmäktigt.

Det är föråldrade idéer.

STYRMANNEN.

Det är det nog! Reser sig. Och vi ha så mycket sådana; men herrn som är ung, skulle ta reda på de nya idéerna...

Knäpper ihop händerna helt kort som till en bordsbön.

IVAR.

Det där är väl någon gammal idé, om någon!

STYRMANNEN.

Und bleibt doch immer neu!

IVAR.

Är styrman läsare?

STYRMANNEN enkelt, utan ondska.

Nej, inte som herrn menar! Men när jag gick en hel vinter i Londons dockor utan arbete och mat, så, när våren kom och jag fick äta igen, blev jag så glad att jag helt enkelt kom mig för att tacka för mat! Till Restauratrisen. Tack för mat! Fru Rundkvist!

RESTAURATRISEN.

Väl bekommet, styrman! — Var äro vi nu?

STYRMANNEN går.

Vi äro vid Kungshatt!

MASKINISTEN
reser sig, gör tyst bordsbön och går.

RESTAURATRISEN till Maskinisten.

Nå, mäster, bestå oss en tunna kol till på midsommarafton, så vi kommer fram i tid!

MASKINISTEN.

Nej, det törs jag inte, för det är inte rätt; det är inte rätt, när bolaget sagt, att det ska vara så och så; det är inte rätt!

IVAR.

Bolaget? Det är osynliga skojare, som bara vill pressa pängar ur folk!

MASKINISTEN
med en blick på Restauratrisen.

Osynliga är de inte... å... jag vill inte begagna ett så hårt ord — det är mycket snälla människor, i synnerhet fru Rundkvist, som äger några aktier i båten. Går.

IVAR ställd.

LINA
sätter fram maten och kaffet; Ivar försöker förgäves skära köttet; återhåller sin vrede; smakar på kaffet, spottar och fräser, men vågar icke säga något.

FISKAREN till Ivar.

Det är en duktig karl, våran styrman!

IVAR.

Och så lärd sen!

FISKAREN.

Ja, han lärt har av livet...

IVAR.

Vad har han lärt?

FISKAREN.

Att veta hut!

IVAR.

Men det har inte du!

FISKAREN.

Jo, då! Det går i tur och ordning hela raden utför, och ingen slipper undan som vid beväringen!

IVAR fixerar Fiskaren, häpen.

ANDERSSON in, blygsam, sätter sig.

IVAR kastar om.

Och den där maskinisten! Han ser ut som en pantlånare.

FISKAREN
med en min åt Andersson, som ser plågad ut.

Hur ser en sådan ut?

IVAR.

Precis som maskinisten!

FISKAREN.

Är de lika allihop, då?

IVAR.

Allihop!

FISKAREN till Andersson.

Har patron läst i bladet, att regeringen har inställt mo-bi-li-seringen?

ANDERSSON.

Nej, min goda Långviken måtte ha läst orätt, ty regeringen har tillställt mobilisering...

FISKAREN.

Jaså, jaså, ja... det ska bli mobilisering alltså?

IVAR.

Ska det bli mobilisering?

ANDERSSON artigt.

Ja, det är utfärdad generalorder och krigsministern har redan begivit sig till Malma fält...

IVAR.

Jaså! — Kanske min herre vet, om det fordras personlig kallelse eller om cirkuläret enbart gäller?

ANDERSSON artigt.

Man har sagt mig, att endast personlig kallelse äger gällande kraft...

IVAR.

Tackar så mycket för upplysningen! Vem har jag äran tala vid? Mitt namn är kandidat Lundberg.

ANDERSSON.

Mitt namn är Andersson!

IVAR.

Grosshandlare, kanske?

ANDERSSON.

Nej, jag är inte grosshandlare... Till Restauratrisen. Är greven ombord?

RESTAURATRISEN.

Det är han inte, vad jag vet! — Men vi ha brygga nu!

*

JULIUS och LUISE in.

LUISE

går fram till Ivar och jollrar.

Nå, har han fått gott kaffe?

IVAR.

Jag har inte sett något kaffe i dag!

LUISE.

Vad har han i koppen då?

IVAR.

Det är blanksmörja!

LUISE.

Du är ryslig! — Men vill du inte tacka Julius, för att han bar din kappsäck?

IVAR.

Tacka? Nej, men vill han ha betalt ska han få!

LUISE.

Betala honom med ett vänligt ord; säg något åt honom!

IVAR.

Jag kan inte tala om morötter och palsternackor.

LUISE.

Julius intresserar sig för annat också...

IVAR.

Med dig, ja. Men du har smak också att välja vänner! Den där Amalia till exempel...

LUISE.

Vad är med henne?

IVAR.

Hennes far är ju pantlånare!

LUISE.

Tyst!

IVAR.

Och han kallas för mordbrännarn...

LUISE.

Ivar, Ivar! Du gör dig olycklig! — — — Hör mig, hör på mig, innan du har förstört allt för dig! Tag emot ett råd som kanske kan rädda din framtid! Vill du det?

IVAR.

Kör till då!

LUISE.

Jo, så här: Förakta ingen, ty du vet aldrig, vem du talar vid!

IVAR.

Det är orakel eller lyckans stjärna, det där!

LUISE.

Vore det *lyckans*, bara, för dig stackars Ivar!

*

GREVEN in.

IVAR.

Vad är det för en figur? Han ser ju ut som en seminarist!

LUISE

lägger sitt finger på Ivars läppar.

Hyss!

IVAR biter Luise i fingret.

LUISE.

Ivar; hur kan du, som skall vara bildad, uppföra dig så? Du bär dig ju åt som en gatpojke. Du saknar ju de enklaste begrepp om uppfostran.

IVAR.

Gå hem och lägg dig!

LUISE.

Gå skall jag, så att jag slipper skämmas för dig! Men när du en gång skall förstå mig, kommer du att önska mig tillbaka! Går ut.

IVAR till Julius.

Hör nu, herrn som är hemma i morötterna, säg mig, kan den där trägårn betala arrendet?

JULIUS

vänligt, oförargad hela tiden.

Ja då, vad den kan, och det blir över...

IVAR.

Över? Och då ska gubben snålas och gnida på styvrarne...

JULIUS.

Det har jag inte märkt, att direktörn gör. Tvärtom...

IVAR.

Men så har jag märkt det! — Känner herrn den så kallade greven på herrgården?

JULIUS som icke kan se Greven.

Jo då, jag ser honom ganska ofta...

IVAR.

Är han läsare, eller vad har han för sig?

GREVEN
tar en tidning och gömmer sig bakom den.

JULIUS.

Jag vet så litet om herrskapet på gården.

IVAR.

De lär haft några ruskiga historier för sig däruppe... Vad var det för slag?

JULIUS.

Sannerligen jag hört något dylikt...

IVAR.

Var det inte något mord eller sådant?

JULIUS.

Jag vet rakt ingenting, och om jag även visste, skulle jag inte tala om'et.

IVAR.

Därför att han är greve?

JULIUS som förut.

Inte därför, utan därför att han är en människa och en god sådan!

IVAR.

Är han god? Vad är det för slag?

FISKAREN.

Det är raka motsatsen till ond!

IVAR till Julius.

Får såna här fördäckspassagerare sitta i salongen?

FISKAREN.

När såna d ä r få sitta h ä r så!

IVAR.

Jag vädjar till samtliga passagerarne om denne individs uppförande kan anses berättiga honom att sitta tillsammans med bättre folk! — Jag vädjar?

ALLA tiga.

IVAR.

Denna tystnad, skall jag tolka den som gillandets eller ogillandets?

ALLA tiga.

IVAR.

Ingendera, ty det är feghetens! Feghetens! säger jag...

Tystnar, försagd då Korporalen träder in.

*

KORPORALEN
i Göta gardes uniform och med oerhörda mustacher.

JULIUS
stiger upp och gör honnör.

KORPORALEN till Lina.

Kan jag få en redig?

LINA.

Genast!

KORPORALEN till Julius.

God dag, kamrat! Vad var numret?

JULIUS.

Två hundra sju! Korporal!

KORPORALEN.

Två hundra sju har permission, eller hur? Är det bondpermission?

JULIUS.

Nej, det är riktig!

KORPORALEN.

Får jag titta på sedeln, två hundra sju!

JULIUS visar ett papper.

KORPORALEN.

Klart!

LINA

bjuder Korporalen på ett stort vinglas med konjak och sockerbitar.

KORPORALEN dricker.

Hä! Knaprar på en sockerbit. Si, jag är ute och slår efter rymmare! Hä! — för den här mobiliseringen, hä!

IVAR

har satt sig ner, sjunkit ihop och gömt sig bakom en tidning.

KORPORALEN menande.

Det var vådligt god konjak! Dricker inte två hundra sju en redig med sin korporal?

JULIUS.

Nej, tack, inte så här tidigt på dan!

IVAR till Lina.

Serveras det starkt här på båten?

LINA.

Ja, åt korporaler, men icke åt gemena — människor!

IVAR.

Kan fröken säga mamma?

LINA upprörd.

Vad menar han?

RESTAURATRISEN
som åhört, visar tecken till livlig oro.

IVAR.

Vad jag menar? Räkna ut det själv och be tant hjälpa med multiplikationen.

KORPORALEN
gapar alldeles förfärligt, sticker en sockerbit längst in i mun, och fixerar Ivar, som sjunker ner igen.

Jag tror jag skall ha en flaska sodavatten.

LINA fram till Ivar.

Genast! Till Ivar. Var snäll stig opp lite!... Stig opp då, jag har vattnet i bänken där!

IVAR
reser sig motvilligt och står nu framför Korporalen, men gör en hastig avvikning och låtsas se ut genom en ventil.

Jag tror vi stannat?

JULIUS.

Ja, vi ä vid Essingen!

IVAR slinker ut.

LINA ledsen, serverar Korporalen.

Var så god!

KORPORALEN kikar på Lina.

O ungdom, hur fager du är!... Jag tror hon gråter!

LINA
torkar tårarne och störtar ut till Restauratrisen.

Jag? Nej!

KORPORALEN.

Ska dansas i kväll! Vill inte... Erinrar sig något. Hör nu två hundra sju! Kände han den där herrn, som... Har han gått?

JULIUS.

Ja, jag kände honom?

KORPORALEN
tar upp en annotationsbok och läser.

Vad hette han?

JULIUS.

Han hette Lundberg!

KORPORALEN.

Ge mig si! Läser. Och förnamnet?

JULIUS.

Ivar!

KORPORALEN.

Ge mig si!... Ivar Lundberg! Det är han! Går utåt. Tag fast honom!

FISKAREN.

Det är för sent! Han är i land, och båten har lagt ut!

KORPORALEN skriker.

Tag fast honom! Det var han!

Vid en ventil med huvet utanför.

Är det stora Essingen! Stopp, herr kapten, styrman; stopp och back! — Telefon!... Det var tio kronor som gick! Men vänta bara jag kommer till stan!

Allmän uppståndelse! Passagerarne titta ut genom ventilerna.

TREDJE TABLÅN.

I lövmarknaden.

Lövmarknaden vid kanalen under Riddarholmskyrkan. Marknadsstånd med löv, leksaker, pepparkakor, karameller, bakelser. Glacevagnar, majstänger. I förgrunden en lövsal med servering av öl, sockerdricka, bakelser. Inne i lövsalen telefon. Därinvid en bänk under lindarna. Man ser nedre delen av Riddarholmskyrkan med Carl XII:s gravkor.

FRU LINDGREN vid lövsalen, FRU ANDERSSON vid grönsaksståndet, FRU SJÖSTRÖM vid pepparkakorna, viftar med en lövkvist då och då. POLISKONSTAPELN in från höger.

KONSTAPELN

tar av pickelhuvan och torkar svetten.

God morgon fru Sjöström! Har Björkfjärden kommit?

FRU SJÖSTRÖM.

God dag, konstapeln, det är något till varmt i dag!

KONSTAPELN.

I dag och alla dagar! Men har frun sett, om Björkfjärden kommit?

FRU SJÖSTRÖM.

Nej, lilla konstapeln, den har inte blåst än.

FRU LINDGREN.

Det vet jag visst, nog hörde jag nån blåsa vid Södra bergen...

FRU SJÖSTRÖM med svada.

Södra bergen, ja det var Sigtunabåten... men Björkfjärden är här på minuten, bara klockan slår i Riddarholmen... den klickar aldrig, fastän kapten är lite si och så... Kanske konstapeln har någon att passa, som ska komma med den båten... någon länsman, som har gripit en stackare... ja, vi kallar dom för stackare, som inte rå sig själva, inte kunna styra sig, utan låta sina onda begärelser ta överhand och liksom...

KONSTAPELN godmodigt.

Kära fru Sjöström, hur kan man orka tala så mycket i den här värmen... Jag har en rymd beväring jag ska knipa, det är alltsammans, det!

FRU ANDERSSON.

Å, kära hjärtans, ska han sättas in då, på själva midsommarafton?

KONSTAPELN.

Inte! Han ska bara till kasern och stickas in i ledet! — Hör nu, fru Lindgren, låt mig komma in i lövsalen där och få en sockerdricka...

FRU LINDGREN.

Så gärna, så gärna! Var så god, lilla konstapeln.

KONSTAPELN går in i lövsalen.

*

TVÅ SOTARGOSSAR in, med peoner i mössorna; fram till pepparkakorna.

SOTARGOSSEN I till Fru Sjöström.

Vad kostar den där?

FRU SJÖSTRÖM viftar med kvisten.

Va sa han för slag, min lilla gosse?

SOTARGOSSEN II skriker.

Han frågte, vad den där stora kusen kosta med mandeln i!

FRU SJÖSTRÖM vänligt.

Jag är inte döv, min lilla vän, men den där stora Södertäljekusen är så dyr, så den kan inte en liten sotarmurre ha råd att köpa.

SOTARGOSSEN I.

Ä, hurru! Hon kallar oss för murrar!

FRU SJÖSTRÖM.

Ja, för gumman tycker det är synd om små murrarne, som ska gå svarta och klättra i skorstenarna, när solen skiner; och därför ska små gossarna få var sin liten pepparkaka till skänks!

FRU ANDERSSON.

Det var en snäll fru, ska jag säga, som tänker på de fattiga!

SOTARGOSSEN II.

Ä, inte ä vi fattiga, inte!

FRU SJÖSTRÖM.

Nå men högfärdiga då!

SOTARGOSSEN I.

Inte alls, men vi får inte begära något...

FRU ANDERSSON.

Har man hört på maken! — De små snorkillingarne, som inte kan tvätta sig rena i ansiktena och äro svarta om händerna som markattor, de påstår att de inte ä fattiga...

FRU SJÖSTRÖM
slår med kvisten på gossens fingrar.

Går du dän med fingerna, din karibel... Jo, ser fru Andersson, det är de goda tiderna, det; alla människor ha pängar...

SOTARGOSSEN II.

Hörr nu, frun! Den här gossen är sotarmästar Örnkvists son, hans far skattar för tjugo tusen lock; pojken ska bara lära yrket för att ta kovan efter gubben, så står det till! — Och nu går vi och badar, för sen ska vi äta middag på Hasselbacken med den gamla; det vill säga vi cyklar ut till Djurgårn, ser frun!

FRU SJÖSTRÖM.

Vet nån levande människa, att jag tror världen är opp- och nervänd!

FRU ANDERSSON.

Det är de goda tiderna, si, fru Sjöström; det finns inga fattiga mer! Tjugu tusen kronor om året...

FRU SJÖSTRÖM.

Och inte ger sina barn uppfostran, utan låter dem gå på det här viset...

FRU LINDGREN.

Ja, men si det tycker jag är vackert; det är att ära arbetet...

KONSTAPELN inifrån lövsalen.

Bra, fru Lindgren, alldeles rätt!

SOTARGOSSEN I.

Sir'u polisen!

SOTARGOSSEN II.

Ja, men den där ä inte kitslig, för jag känner honom. Han har varit en bättre karl, som kommit på dekis! — Nu kilar vi, i alla fall! Så går vi på Condis i ställe när vi badat.

SOTARGOSSEN I.

Kör då!... De springa sin väg.

*

KONSTAPELN.

Ja, det är andra tider, fru Lindgren, och andra människor och andra seder. Vill betala.

FRU LINDGREN.

Det kostar ingenting!

KONSTAPELN.

Fru Lindgren, jag är inte rik som sotarpojken där, men jag vill inte man skall säga att jag tar mutor. Var så god!

Klockan slår 10 i Riddarholmskyrkan.

FRU ANDERSSON.

Nå, men du store, båten kommer ju!

KONSTAPELN.

Utan att ha blåst! Gott, då står jag här och passar!

Ställer sig i skuggan av lövsalen.

*

En mycket gammal POSITIVSPELARE in.

FRU ANDERSSON vänligt.

Det är inte lovligt att spela här!

POSITIVSPELAREN.

Nej, där det finns folk, får man inte spela, men där det inte finns något, där får man! —

KONSTAPELN.

Var inte bitter, nu, gamla Pinello, utan spela på bara. Det är midsommarafton och då är ju jubel och klang! — Jag står och ser efter att inte polisen kommer! Spel opp, nu!

POSITIVSPELAREN.

Gud välsigne herrn för det!

KONSTAPELN.

Prat inte nu, utan spela: Bella Italia, Amate sponde!

POSITIVSPELAREN rörd.

Pur vi torno a riveder!...

*

POSITIVSPELAREN spelar Mandolinata.

GOSSAR och FLICKOR komma in sommarklädda, med blommor i hattar och mössor, bärande i händerna simkläder i vitt med röda och blå ränder; de köpa den största majstången, taga i ring och dansa, sedan de upphängt sina simkläder på broräcket. När de upphört dansa, lägga de slantar på positivet, taga kläderna och gå.

POSITIVSPELAREN.

Grazie, grazie. Ah! null' altro che pianto al mondo dura!

NYA GOSSAR och FLICKOR in; de äro så överklädda med peoner och syrener (v a r a n n a n), att huvena icke synas. De dansa en kvadrilj.

POSITIVSPELAREN.

Non mi destar! Deh! parla basso!

Ett ljusgrönt sken strålar ut från positivet och belyser följande.

Dansen upphör. Nu kommer ett tåg: 1:o. Grönsaksfruarne med korgar på huvet och innehållande: kål, spenat, morötter, lökknippor, potatis, kålrötter, sparris, etc. 2:o. Bär- och Fruktfruarne med korgar med meloner, apelsiner, körsbär, krusbär, jordgubbar etc. 3:o. Fiskfruarne med allehanda fiskar och kräftor, hummer, ostron etc. 4:o. Fruarne med höns, vilt, gäss, duvor, ankor i fjädrarne. 5:o. Fruarne med kött och korv. 6:o. Fruarne med bröd, skorpor, kringlor. 7:o. Fruarne med korgar, träkärl etc. 8:o. Fruarne med krukblommor: rosor, kalla, azalea, narcisser, fuchsia, tulpaner, palmer, ormbunkar.

Obs.! Dessa tåga alla i förgrunden så att intet synes av marknadsstånden och försäljerskorna. Positivspelaren står ända ner i förgrunden, och det förefaller, som om han vävade fram alla dessa bilder ur positivet som alltjämt spelar Mandolinata.

KONSTAPELN träder fram.

Polisen kommer!

POSITIVSPELAREN
slutar spela, skenet upphör.

*

AMALIA med MARIA vid handen, LUISE och därpå JULIUS med en kappsäck.

AMALIA.

Ja, lilla Maria, nu skall du få några leksaker, så måste vi gå dit vi ska!

Handlar i leksaksståndet.

LUISE till Julius.

Varför skall du bära hans kappsäck, då han var så oartig mot dig?

JULIUS.

Jag har ju åtagit mig, och jag brukar hålla vad jag lovar... Men vad tog vid Ivar, att han gick i land vid Essingen?

LUISE.

Det såg ut, som han blev rädd för korporalen... kanske han har något otalt med beväringen...

JULIUS.

Vem kan veta! Emellertid, Luise, stannar jag här, tills han kommer, för han kan behöva sin kappsäck, och jag vill inte strandsätta honom...

LUISE.

Du är en trogen själ, Julius, men du kan få sitta här hela dagen förgäves...

JULIUS.

Å nej; blir det för långt, så går jag... Du och jag råkas ju om en timma på Klara kyrgård, inte sant?

LUISE.

Avgjort! Jag har bara lite smått att handla. — Är du färdig, Amalia?

AMALIA.

Nu är jag i ordning!

JULIUS
fram och omfamnar Maria.

Ajö, mitt lilla barn!

MARIA.

Vi ska ju hem i kväll och få dansa?

LUISE till Julius.

Säg ja, bara!

JULIUS.

Det ska vi visst, det, min lilla stumpa.

AMALIA
går med Maria och Luise.

Ajö, Julius!

LUISE till Julius.

Ajö, min vän!

JULIUS.

Om en timme, då!

Sätter sig under linden.

*

GREVEN och ANDERSSON in samtalande.

GREVEN.

Jo, ser herr Andersson, jag vill naturligtvis inte beröva kaptenen sitt bröd, och det är icke för att skada någon med konkurrensen jag grundat det nya ångbåtsbolaget; men vi ha länge saknat en tidsenlig båt och vi kan mycket väl ha plats för två... Däremot ville jag — jag talar till er som aktieägare — att den nya båten lämnades åt vår gamle styrman, vilken efter tjugofem års trogen tjänst och ett humant beteende verkligen förtjänar det.

ANDERSSON.

Fullkomligt min mening, herr greve!

GREVEN.

Bra! Och då vi äro ense, så kan ju överlämnandet av båten ske i afton för att förhöja högtidligheten, och bereda den gamle en angenäm överraskning.

ANDERSSON rörd.

Ja, herre Gud, ja; den stackars Lindgren hade ju olyckan sätta bort en båt, men det har han fått lida för... det skall bli mig en stor glädje att se en människa lycklig... då man icke längre kan fröjdas åt egna framgångar!

GREVEN.

Har ni också haft olyckor, herr Andersson, eftersom ni är så känslig?

ANDERSSON.

Om jag?... Hela mitt liv har varit en olycka, herr greve.

GREVEN.

Är det inte otacksamt att säga så? Ni har en dotter, som gör er glädje...

ANDERSSON.

Ja, men jag kan aldrig vara henne annat än till plåga... så är det!

GREVEN.

Jag vet vad ni menar... men, även det kan hjälpas! Allt kan hjälpas!

ANDERSSON gör tecken till avsked.

Allt?

GREVEN.

Ja, allt! — Ska vi skiljas nu och gå var sin väg? — Nåväl, må det ske, ty ni har rätt: människors ädel-

mod är inte att lita på, och jag är också en människa! Farväl — till i afton!

ANDERSSON går åt ett annat håll.

*

FRU ANDERSSON till Fru Sjöström.

Nej i all min dar, greven har kommit så långt, att han räcker hand åt pantlånarn...

FRU SJÖSTRÖM.

Ja, pantlånarn; det ska finnas sådana också! Och vad greven angår? Se på gamla Riddarhuset där över kanalen; stängt är det — jag minns, när de bråka där för sista gången... och det har inte varit roligt för greven sedan den dan!

*

STYRMANNEN och MASKINISTEN in; fram till Fru Lindgren vid lövsalen.

STYRMANNEN till Maskinisten.

Sitt nu här, mäster, så ska jag hälsa på morsan ett tag!

MASKINISTEN.

Inte ska man säga så om sin egen mor... ja, jag tycker inte det är rätt?

STYRMANNEN.

Mäster är så noga så... Men sitt nu där, så gå vi sen och klipper håret av oss och så gör vi ett lite strandhugg upp i stan efteråt.

MASKINISTEN.

Jag vet inte, om det går an... för jag tror vi få åska, och jag har ingen paraply...

STYRMANNEN.

Han är då inte sjöman, förstås, så han får lov att vara rädd för vatten! Ajö så länge!

MASKINISTEN
sätter sig bredvid Julius.
Det mulnar.

STYRMANNEN till Fru Lindgren.

God dag mor, har du råkat min... så kallade gemål?

FRU LINDGREN.

God dag, kära Lars! Jo, då, hon var här tidigt i morgse...

STYRMANNEN.

Och ville ha pängar? Ja, hon ska få! Hon ska...

FRU LINDGREN.

Ja, de pängarne, de pängarne!

STYRMANNEN.

Och de barnen! När de ä små säger man: bara de bli större, så behöver man ingen tjänare; och när de bli större, säger man: de ska ha uppfostran!

FRU LINDGREN.

Nå, ser du ingen ljusning?

STYRMANNEN.

Ingen! Den som har satt bort en skuta... ja, det begagnas alltid av kamraterna, när man skall söka något! — Men det är detsamma; det får gå ändå, gå ändå! — Hur går handeln för dig då, mor?

FRU LINDGREN.

Det går en dag om sänder! om sänder! smått, smått!

STYRMANNEN.

Och jag är skyldig dig...

FRU LINDGREN.

Det vet vi, det vet vi; men man får vara människa! — Gå du nu, och håll inga tal, så! Mäster väntar på dig!

STYRMANNEN.

Jag skäms egentligen...

FRU LINDGREN.

Gå nu, och ruska opp dig lite! Du har gott sällskap med mästern!

STYRMANNEN.

Det går väl så länge du orkar något, men när du blir trött...

FRU LINDGREN.

Jag hörde en fågel som sjöng nyss: att allting reder sig och det gör det, bara man håller lite snyggt, utan och innan, men börjar man osnygga — då är det slut! — Men det har du inte gjort... därför skall det dig väl gå! Så talar gumman Lindgren! Ajö med dig pojkrackare! Så gå nu! gå!

STYRMANNEN.

Tack för de orden, mor! och må du bli sanndrömmad!

Går tillbaks till Maskinisten, varpå båda avtåga.

*

FISKAREN in, fram till Julius.

JULIUS.

Nå, Långviken, kan han säga var jag ska få fatt i kandidaten?

FISKAREN.

Han sprang ju i land vid Stora Hessingen... och där fick han väl tag i en annan båt. Han är nog i land redan.

JULIUS.

Bara han kunde få sin kappsäck, för han har väl viktiga saker i den; han kan ju ha papper och pängar där!

FISKAREN.

Nå, då vet jag råd, stick in kappsäcken på hotell Rosendal, för där tar han alltid in.

JULIUS.

Vad hette det?

FISKAREN.

Ro-sen-dal!

JULIUS skriver.

Jag ska skriva opp'et. Rosendal! Så där! Är det långt bort?

FISKAREN.

Ne vars! Och fråga bara polisen, hela vägen! Nu går jag på mötet, så råkas vi i afton. Hälsa så mycket! Tack, tack! Lycka till! Går.

JULIUS till Fru Lindgren.

Var god och säg mig — för jag är främmande här i stan — är det långt till hotell Rosendal?

FRU LINDGREN.

Rosendal? Det går som en dans, om han tar spårvagn till Nybron och sen sätter sig på båten...

JULIUS.

Nybron? Tackar så mycket! Tack, tack! Går.

*

KORPORALEN från vänster.

KONSTAPELN från höger.

KORPORALEN.

Nåå?

KONSTAPELN.

Intet spår!

KORPORALEN.

Då ska jag telefonera till Marieberg, för där passerar båten! Till Fru Lindgren. Får jag lov, min fru, att begagna telefonen ett enda lite ögonblick?

FRU LINDGREN.

Var så god herr distingsjonskorporalen!

KORPORALEN.

Jag tackar tusen gånger!

Går in i lövsalen och telefonerar.

Det mörknar än mer på scenen.

KONSTAPELN till Fru Andersson.

Inte har någon student varit synlig här?

FRU ANDERSSON.

Nej, jag har inte sett någon!

FRU SJÖSTRÖM.

Inte jag heller! — Men tänk nu, att det ska bli regnväder på denna välsignade dag, då man skulle förtjäna en krona!

KONSTAPELN.

Det är bara ett litet åskväder som går snart över! Knota inte i förtid, det reder sig nog!

FRU SJÖSTRÖM.

Ja, säg det; mina pepparkakor tål nog åska, men regn tål de inte!

*

KORPORALEN.

Kommer inte fram för åskvädret! Så får man vänta då! Sätter sig; skroderar. Skulle man nånsin ha tänkt, att en sådan pliktförgätenhet rådde hos dessa eländiga ungdomar... Har inte riksdag och regering... ja, riksdagen är däruppe — Pekar bakom sig. — och regeringen? Ja, den vet man aldrig var man har... lagstiftat att detta och detta skall ske! Nu skall alltså detta vara skriven lag... men, hast du mir gesehen, så, går, de lymlarne och låtsas, som om lagen inte var skriven för dom! Inga plikter mot fädernesland och konungahus, inga skyldigheter, bara rättigheter.

Åskan mullrar.

Jag tror — att åskan går! — Och de här studenterna är värst! Jag hatar dom!

KONSTAPELN.

Inte ska man hata nån!

KORPORALEN.

Som kristen förstås, ska man inte hata, men man är människa också!... Det blir inge krig mer, säger de!... Fråga den där kungen däroppe! I gravkoret menar jag! Där ligger nämligen Carl XII...

KONSTAPELN.

Ja låt'en ligga!

KORPORALEN ryter.

Va för slag!

KONSTAPELN.

I allan dar, låt'en ligga...

KORPORALEN vrålar.

Duger han inte, är'e något fel på'n, kanske det inte var den allra största kung, som vi har i Svenska Historien?

KONSTAPELN.

Inte!

KORPORALEN.

Konstapel!

*

FRU LINDGREN.

Det ringer nu, korpralen lilla...

KORPORALEN till Fru Lindgren.

Tack så mycket, frun...

Till Konstapeln i det han går in i lövsalen.

... Han var så stor... så stor...

FRU LINDGREN.

Det ringer från Hessingen...

KORPORALEN till Konstapeln.

Ja, de va han!

KONSTAPELN.

Jo, de va han! Om vårarna!

Det blixtar.

FRUARNE

börja täcka över sina varor.

*

IVAR smyger fram bakifrån stånden; han är klädd i halmhatt och har rakat bort mustascherna.

IVAR till Konstapeln.

Förlåt! Inte har väl konstapeln sett en Göta gardist med en kappsäck?

KONSTAPELN.

En korporal, menar herrn?

IVAR.

Nej, en ung beväring!

FRU ANDERSSON.

Jo då, han var nyss här och frågte vägen till Rosendal.

IVAR.

Till Rosendal? Vad skulle han där att göra?

FRU ANDERSSON.

Han skulle väl lämna kappsäcken där!

IVAR.

På Rosendal! Då är jag förlorad!

KONSTAPELN.

Om jag får veta namnet, så ska jag ställa den saken till rätta!

IVAR.

Namnet? Hm!

KONSTAPELN.

Ja, jag känner kammartjänarn ute på kongliga lustslottet...

IVAR.

Bor de kungliga där?

KONSTAPELN.

Javäl; och här tycks vara något missförstånd!

IVAR.

Finns det telefon här?

KONSTAPELN.

Jo, därinne; men den är upptagen för ögonblicket.

Fixerar Ivar skarpt.

Förlåt: är inte namnet Lundberg?

IVAR.

Jo! Än sen?

KONSTAPELN.

Ivar! — Känner du igen mig?

IVAR.

Ja! Du tycks ha sjunkit bra djupt!

KONSTAPELN.

Alltid lika grym! — Nu har jag icke sjunkit, fastän det ser så ut...

IVAR.

Du hatar mig därför att...

KONSTAPELN.

Nej, jag hatar ingen, och till bevis skall jag göra dig en stor tjänst!

IVAR.

Behövs inte!

KONSTAPELN.

Inte! — Vet du, vem som står därinne och telefonerar efter dig?

IVAR.

Efter mig?

KONSTAPELN.

Det är en korporal!

IVAR.

På Göta? Närmar sig lövsalen.

KONSTAPELN.

Gå inte dit! — Hör nu på! Jag har arresteringsorder på dig; men polisen har i anseende till helgdagsaftonen även en allmän instruktion att för dagen se mellan fingerna med vissa förseelser. Vill du därför ge dig av, skall jag vända ryggen till!

IVAR uppmjukad.

Jag hade inte väntat mig det av dig...

KONSTAPELN.

Det tror jag nog! Men ge dig i väg; vi råkas nog igen!

IVAR.

Tack! Ut.

*

POSITIVSPELAREN som hållit sig undan, synes nu åter. Han ställer sig så, att han kan fixera gravkoren till Riddarholmskyrkan.

KORPORALEN ut ur lövsalen.

Nu har jag honom!

KONSTAPELN.

Å nej! Var är han då?

KORPORALEN.

Jag har'n mellan Marieberg och Tranebergsbro!

KONSTAPELN.

Nå, så ta honom då!...

Tittar uppåt gravkoren.

Nej, vad är det?

Det blixtar; och vid varje blixt synes i skioptikonbilder i fönstret till Carl XII:s gravkor: 1:o. En spanjor och en amerikan; 2:o. En boer och en engelsman; 3:o.

En kines; 4:o. En kosack; 5:o. Carl XII i hatt och med dragen värja. Under det att bilderna synas, talas följande.

KORPORALEN.

Ja, vad är det?

KONSTAPELN.

Ä, det är positivspelarn därnere!

KORPORALEN.

Inte!

KONSTAPELN.

Jo visst; se på'n bara, hur han står och gör choser. Alla de där italienarne kan trolla.

KORPORALEN.

Inte kan de trolla!...

Nu synes Carl XII.

ARBETARE och POJKAR,
som samlats nedanför, börja hurra.

KONSTAPELN.

Det är bra gossar! En gång till!

ALLA.

Hurrraaa!

KONSTAPELN
tar fram sin pipa och visslar.

FOLKET tystnar.

KORPORALEN.

Det ä r kungarnes kung, det!

KONSTAPELN.

För distinktionskorporaler, ja! — Det där var positivspelarens trollkonster! Gå nu unnan busar, ska ni få se hur jag trollar.

Blåser tre gånger i pipan.

Himlen har klarnat, åskan upphör.

Fonden ändras till Riddarhuset med Gustav Vasas staty; barnskarorna från föregående komma in och samlas kring statyn.

KONSTAPELN.

Det är landets fader, midsommarkungen och den ska vi sjunga lilla folksången för!

ALLA

sjunga följande med ord och musik av Richard Dybeck.

Mandom, mod och morska män
finns i gamla Sverige än,
kraft i arm och kraft i barm,
ungdomsvarm i bardalarm.
Ögon blå
då och då
le i blomsterdalar där!
Nord, du jordens jättelem,
Nord, du milda hjärtans hem!

Toner än från forna dar
ljuda där i skog och dal,
vilda, som en storm på hav,
milda, som en tår på grav.
Lyssnen då,
vänner på
hemländsk, hundraårig sång!
Lyssnen, älsken, lären den,
sjungen, sjung den själve sen!

FJÄRDE TABLÅN.

Klara kyrkogård.

Till vänster ser man nedre delen av koret och gluggen till »Klara nunna». I fonden de hus som begränsa norra sidan; jämte trädplanteringarne. I hörnet till höger är Anderssons fönster.

Till höger, den låga muren, kyrgårdsport, gravar etc. åt Östra gatan. Bänkar här och där.

Orgelspel från kyrkan: Haydns Skapelsen.

ANDERSSON sitter vid öppna fönstret och röker cigarr. Fattiga barn dansa i ring kring en gravvård, som består av en marmorkolonn med en urna.

KONSTAPELN
in; fram till Anderssons fönster.

Pst! — Herr Andersson!

ANDERSSON.

Jo, men!

KONSTAPELN.

Har fru Rundkvist varit synlig?

ANDERSSON.

Restauratrisen? Nej, jag har inte lagt märke...

KONSTAPELN antyder barnen.

Se på de där då! — Det var också en majstång.

ANDERSSON.

Ja, de stackrarne. Och musiken tar de från kyrkan!

BARNRÖSTER.

Polisen! Spring!

Barnen springa sin väg.

KONSTAPELN.

Hallå! Barn! Var inte rädda!

ANDERSSON.

Alla är rädda för polisen!

KONSTAPELN.

Ja, det är så, men roligt är det inte!

ANDERSSON.

Vad är roligt, kära herre! Är det här roligt, som jag har för mig? Men man får dras me't, dras me't!

KONSTAPELN.

Ja, vad man får!

*

RESTAURATRISEN in med LINA.

RESTAURATRISEN.

Du kan gå där i allén och vänta, mitt barn!

LINA.

Ja, men tant, jag hade uträttningar i stan...

RESTAURATRISEN.

Vi följs åt sen... Se där är min vän...

LINA går åt höger.

KONSTAPELN.

Nå, fru Rundkvist, nu har jag utrett saken! Var god och sitt!

RESTAURATRISEN.

Tack, sitt själv, häradshövdingen!

KONSTAPELN.

Omöjligt, kära fru, efter som jag är konstapel tills vidare. Häradshövding har jag för övrigt aldrig varit! — Till saken, emellertid!

RESTAURATRISEN.

Till saken!

KONSTAPELN.

Ni vill adoptera fröken Lina, emedan hon är er dotter, född utom äktenskap, efter den lagliga mannens död. Rättsligen kan icke ni göra detta, ty endast en man kan genom gifte eller adoption giva ett barn lagliga föräldrar!

RESTAURATRISEN.

O, vad skall jag då göra! Låter jag det bli vid det närvarande, har ju den stackars flickan intet huld och skydd, och upptager jag henne, så afficherar jag ju hennes och min skam!

KONSTAPELN.

Hör nu, fru Rundkvist, i våra tider, i dessa tider, utplånar varje hederlig och modig handling en föregående, mindre välbetänkt handling. Så långt ha vi kommit!

RESTAURATRISEN.

Vad skall jag då göra?

KONSTAPELN.

Göra! Skriv på nästa mantalsförteckning ert barn som ert barn, och gör ett testamente till hennes förmån! Hela världen vet ju, att hon är er dotter,

och det här smusslet respekteras icke; rent spel däremot aktas alltid!

RESTAURATRISEN.

Då skall hela världen veta't!

KONSTAPELN.

De veta't!

RESTAURATRISEN.

Men vad skall flickan kalla mig?

KONSTAPELN.

Vad kallar en dotter sin mor? Hör nu, frun lilla; vet fröken Lina av allt det här?

RESTAURATRISEN.

Hon har misstänkt det länge, men i dag morse fick hon full visshet....

KONSTAPELN.

Det var någon som skvallrade.

RESTAURATRISEN.

Ja, kandidat Lundberg var så barmhärtig...

KONSTAPELN.

Den där ska då alltid vara framme! — — — Emellertid, detta är allt, vad som kan göras, och det är det enda rätta! Trösta er med det!

RESTAURATRISEN.

Men...

KONSTAPELN.

Inga men! Saken går sin tysta gilla gång, utan explikationer! Det blir som det är, och om en vacker dag någon hör händelsevis, att flickan kallar er mamma i stället för tant, så finner han det helt enkelt! — Så! nu är saken utagerad! Ni behöver

inte gå och skriva folk det på näsan. Folk begär hälst få slippa vara med i saker som inte rör dem!

RESTAURATRISEN.

Ja, ni har rätt! Så enkelt är det! bara människorna...

KONSTAPELN.

... inte funnes! Fru, var inte rädd för människorna, de är inte farliga, och för övrigt, de äro lika rädda för er och mig. För mig, i synnerhet!

RESTAURATRISEN.

För er, som är så snäll...

KONSTAPELN.

Stå inte och beröm mig, för då så...

RESTAURATRISEN.

Gud välsigne er, och hav tack för era goda ord! Vi råkas i afton! Går.

*

KONSTAPELN
uppåt Anderssons fönster.

Ajö, herr Andersson; vi råkas i afton! Går.

ANDERSSON.

Ajö, snälla herrn.

*

GREVEN in, med KOMMINISTERN; de sätta sig på en bänk.

KOMMINISTERN.

Sök resignationen!

GREVEN.

Hur skall jag kunna. Då jag icke finner något skäl för de lidanden jag lider. Min far blir dödad

av en dålig människa, på ett dåligt ställe och under omständigheter — javäl! — som icke äro vackra för hans minne. Vad har jag brutit, att jag skall bära ett vanärat namn, ett namn, som icke kan nämnas utan att man skyggar... Jag kan icke gå på ett postkontor, icke i en bank, ingenstädes, där namn avfordras, utan att jag läser en min som säger: Jaså, det är han! Han? Det var ju icke jag! Det var min far! Och han var ju icke mördaren utan offret! Och likafullt, jag går som sonen till en mördare!

KOMMINISTERN.

Ja, försynens rådslag genomtränga vi icke, men har du kraft att böja dig, att upphöra fråga, att sluta klaga, skall du se ett mirakel...

GREVEN.

Tror du på mirakler?

KOMMINISTERN.

Visst gör jag det!... Ser du prövningar utläggas som snaror av försynen... Bestå prövningen, gå icke i snaran, och du skall se underverk!... Jag hade en gång en fiende, han var mig likgiltig, men han hatade mig: utan synlig räson; kanske därför, att mitt namn retade honom, det var lite ovanligt och hade för många bokstäver, kanske därför att min näsa pekade uppåt... jag vet inte, men det kan vara så där lite som gör det. Nå, han tar sig till att förfölja mig, och en gång förlöjligade han mitt namn på ett brevkort. Ung och retlig var jag, men jag behärskade mig, teg och led. Vet du, att fem år efteråt råkade jag fienden, som då var vad man kallar omvänd. Han bekände för mig; att från den stunden han kränkt

mitt namn, var det slut med hans eget. Som han var en offentlig, bemärkt man, förekom hans namn ofta i tryck; men numera var det mest orätt stavat, och på ett så infamt sätt att det blev ärerörigt. Han höll på att göra sig ett stort namn inom konsten, men han fick det aldrig, ty från land till land, i djupaste Tyskland och i fjärran Amerika fick han heta... det han inte hette! Slutligen kom hans stora dag, då han skulle avbildas i en härvarande illustrerad tidning. Av fruktan för ödet, går han till tryckeriet för att övervaka sista korrekturet och vara säker! Han såg formen slutligen ligga i pressen, hörde ångmaskinen eldas upp, och gick, tvärsäker denna gång... Följande morgon öppnar han tidningen — och under porträttet står... det fula namnet!

GREVEN.

Kan man förklara det?

KOMMINISTERN.

Nej, men vet du hur han återfick sitt goda namn? Jo, ser du, när han inte kunde förklara, varför tryckerifaktorn just skulle komma drucken den natten och begära revideret, samt läsa baklänges och rätta galet, så började han grubbla; och så sökte han slutligen orsaken till sina missöden i det lilla brott han begått mot mig; gjorde mig avbön... och sen dess har han alltid fått behålla sitt namn! och jag mitt! Jag vill därmed säga: jag föll icke för frestelsen att hämnas och gick osårad, men han fick sitt straff på ett fullkomligt mirakulöst sätt... Emellertid, nu säger du, att du vill ändra namn, därför att din far vanärat det!

GREVEN.

Ja, det är min avsikt!

KOMMINISTERN.

Akta dig för otålighet! Lid, lid ut i det sista, och ditt namn kan en gång bli ärat igen, ärat så att du skulle sakna det...

GREVEN.

På vad sätt ärat?

KOMMINISTERN.

På det sätt vår tid ärar uppfinning, konst, vetenskap... Du har en brorson, som i vetenskapen redan har ett stort namn, så stort, att du om några år skall vara ärad av att bära det namnet...

GREVEN.

Det visste jag inte, att han var så märkvärdig... Hm! Då ångrar jag att ha understött en odåga och en tarvlig person, i stället för att ha hjälpt min egen släkting...

KOMMINISTERN.

Det är ju lätt ändrat... Och är det Ivar Lundberg du menar, så är det ett ovanligt dåligt föremål... En dum, okunnig, rå, högfärdig... som är född att gå bakom plogen...

GREVEN.

Menar du det?

KOMMINISTERN.

Ja, säkert; jag har både varit hans lärare i skolan och konfirmerat honom... Och att han blev student är mig ännu i dag oförklarligt. Det måtte inte ha gått rätt till!

GREVEN.

Något fusk, menar du? Jag tycker mig också ha hört något sådant. Emellertid — nu vet jag hur jag skall handla... Tack min vän! Reser sig.

KOMMINISTERN.

Glöm nu inte vad jag bad dig om! Fall icke för prövningen, även om den är aldrig så bitter!

GREVEN.

Jag skall möta den med allt det mod jag kan samla!

KOMMINISTERN.

Kom och visa dig för mig sen, att jag må glädjas med dig.

GREVEN.

Det skall jag! Om jag kan få någon glädje mer i livet!

KOMMINISTERN.

Du! som skänker andra så mycken glädje... Farväl! Går åt vänster.

GREVEN.

Farväl! Går åt höger.

*

ETT STADSBUD har kommit in och satt sig på en bänk att läsa en tidning.

*

JULIUS in, med kappsäcken.

LUISE strax efter.

Men, kära Julius, var har du varit?

JULIUS.

Ja, om jag det visste! Men nu är jag olycklig i all min dar, och det är därför att jag är dum!

LUISE.

Du är icke dum, men du är en god och godtrogen människa, och det är inte alls dumt att vara det. — Sitt ner och tala om vad som hänt!

JULIUS.

Jo, jag frågte efter Rosendal; och så kom jag dit. Men jag kunde inte få fatt i någon klocksträng och därför steg jag på.

LUISE.

På Rosendal?

JULIUS.

Ja! ja! ja! — Nå jag kom in i en stor sal, och där satt en fru och spelte piano; som jag inte ville störa henne, så teg jag; och som jag var trött, så satte jag mig slutligen.

LUISE.

Det var för galet! för galet!

JULIUS.

Efter en stund slutade frun spela; och så vände hon sig om till mig och sa: nå min ängel, vad tycker du om Waldteufels nyaste?...

LUISE.

Vad sa du då?

JULIUS.

Jag? Jag sa ingenting; men hon!

LUISE.

Va sa hon?

JULIUS.

Hon sa heller ingenting, men hon skrek, skrek...

LUISE.

Stackars Julius!

JULIUS.

Då kom en general in! Och så skrek han; och så kom det en landshövding! Och så skrek han; och så kom det tre ministrar... Då tänkte jag... för tala tordes jag inte... nu blir jag halshuggen!

LUISE.

Nå, blev du det?

JULIUS.

Inte! ... Slutligen sa generalen att han förstod det var ett missförstånd, och han var den snällaste av dem... Och kan du gissa vem det var?

LUISE.

Det kan jag rakt inte!

JULIUS.

Jo, du, det var... Viskar.

LUISE.

Nej, vad du säger!... Nå men nu har du väl fått nog av Ivar och hans kappsäck?

JULIUS.

Ja, nu går jag till Rosenbad med'en! Det är strax härintill! — Var råkas vi igen?

LUISE.

På Djurgårdsslätten; så kan vi gå på Skansen sedan!

JULIUS.

Gott! så råkas vi på slätten!

LUISE.

Du är väl inte ond på Långviken, som narrat dig den långa vägen?

JULIUS.

Ond? Jag har aldrig varit ond.

LUISE.

Nej, du är god Julius; och det är bara de onda som bli onda... för småsaker! Går till vänster.

JULIUS går till höger.

*

Man hör att det bultar på en port på Östra gatan. En äldre kvinna sticker ut huvet genom ett fönster bredvid Anderssons.

KVINNAN.

Vem är det som bultar så hårt på porten?

IVARS RÖST.

Det angår er inte! Öppna bara!

KVINNAN.

Han ska inte tala så styggt!

IVAR in, fram till fönstret.

Bor inte pantlånarn här?

KVINNAN.

Kontoret är stängt i dag på midsommarafton!

IVAR.

Det var då själva fan!

KVINNAN.

Han ska inte svära så ont, det är bara sämre folk, som gör sånt!

IVAR.

Hör du kärng...

KVINNAN.

Fy vale!

GUBBEN bakom Kvinnan.

Vad är det frågan om? Är det någon fyllhund, som ärnar supa opp sin klocka? Går du dän du!

IVAR.

Kom ner du gubbstut, så ska jag lära dig...

GUBBEN.

Går du dän, du!

IVAR.

Vet hut!

GUBBEN
slår ut ett handfat över Ivar.

Går du dän, du!

IVAR nersölad.

Polis! Polis!

*

ANDERSSON i fönstret.

Vad är det? Vad är det?

IVAR.

Jo, det där patrasket slår vatten på mig!

ANDERSSON.

Mycket illa, mycket illa!

IVAR.

Nej, jag tror det är grosshandlaren.

ANDERSSON.

Och kandidaten! — Hur är det fatt, hur är det fatt?

IVAR.

Jo, hm, jag hade mina pängar i kappsäcken, som en idiot gått och burit bort. Därför tänkte jag få stampa min klocka, för jag har inte ätit en bit i dag. Men så har det svinet till pantlånare gått och stängt...

ANDERSSON.

Såå? Såå? Han vill väl vara ledig, han med på midsommarafton.

IVAR.

Ska en sån där sugga vara ledig!... Varför kallas han för mordbrännaren?

ANDERSSON.

Därför att de anlade mordbrand i hans gård!

IVAR.

Och därför fick han namnet?

ANDERSSON godmodigt.

Det kan man ju inte göra något åt... Sådant kan livet bjuda!

IVAR.

Hör nu, grosshandlarn... Han känner ju min far...

ANDERSSON.

Ja, det är en gentil karl och en generös...

IVAR.

Si det vet jag inte, om han är...

KVINNAN i fönstret.

Fy vale, stå och tala illa om sin far!

IVAR.

Håll truten!... Jo, vill inte grosshandlaren vigga mig en femtilapp!

KVINNAN.

Han talar ju som en... ja, som en hamnbuse!

IVAR till Andersson.

Vill han inte det?

ANDERSSON.

Jo, om jag kunde, men jag kan inte!

IVAR.

Kan inte?

ANDERSSON.

Nej, jag kan inte, emedan mitt samvete förbjuder mig!

IVAR.

Samvete? Har grosshandlaren samvete! Då är han min själ ingen grosshandlare.

ANDERSSON.

Nej, jag har aldrig sagt det heller! tvärtom!

IVAR.

Vad fan är herrn då?

ANDERSSON.

Jo, jag har kontoret därnere!

IVAR.

Pantlånaren?

ANDERSSON.

Ja!

IVAR.

Aj!... Hör nu, herrn är ju räsonnabel, och... det där jag sa...

ANDERSSON vemodigt.

Det ni sa om mig, det gör mig intet ont... men om er far!

IVAR.

Det tar jag tillbaks! Men hör nu: jag är en hungrig medmänniska...

ANDERSSON.

Varför åt ni inte på ångbåten?

IVAR.

Hm!... Ajö, herr Andersson! Ajö! Ajö!

ANDERSSON stänger sitt fönster.

Om ungdomen visste! Ja... om! Om jag själv hade vetat!

*

IVAR fram till stadsbudet.

Gå och stampa den här klockan åt mig!

STADSBUDET.

Jag? Nej, aldrig i världen!

IVAR.

Vad för slag? Jag betalar naturligtvis rundligt.

STADSBUDET.

Det bryr jag mig inte om!

IVAR.

Vill han inte gå, så ska jag tvinga honom!

STADSBUDET.

Hör nu; herrn är visst från landet!

IVAR.

Nej, jag kommer från London och Berlin, och där vet man hantera såna där latmaskar...

STADSBUDET
reser sig och slår av Ivar hatten.

Vet skäms! Jag går, när jag vill, och åt hövliga människor alltid!

IVAR.

Polis!

*

DROSKKUSKEN in.

Vad är det för slag?

IVAR.

Polis! Jaså, det finns ingen! Till Kusken. Kör mig till vaktkontoret!

DROSKKUSKEN.

Nehej!

IVAR.

Vägrar du köra?

DROSKKUSKEN.

Du?... Jag kör vem jag vill...

IVAR.

Kör till vaktkontoret då!

DROSKKUSKEN.

Nej, jag vill inte köra er!

IVAR.

Vet du, vem jag är?

DROSKKUSKEN.

Han sa det själv nyss: en fattig slarv, som vill panta på sin klocka. Det är bara slarvar, som gå till pantlånarn!

IVAR.

Jag är student!

DROSKKUSKEN.

Kunde nog tro det! För de finns över allt — på gardena, på Dillströmska inrättningen, och jag tror vi ha en på Långholmen med!

IVAR vänder tvärt.

Kör mig, så ska du få en sup!

DROSKKUSKEN.

Tack, men jag super aldrig!

IVAR.

Jag tror min själ, att hela landet har blivit läsare!

DROSKKUSKEN.

Jag svarar inte för landet! Går ut.

*

IVAR.

Stadsbudet!

STADSBUDET mildare.

Vad är det om?

IVAR nedslagen.

Var ska jag få mat ifrån?

STADSBUDET.

Arbeta!

IVAR.

Men jag är student!

STADSBUDET.

Det är jag med!

IVAR.

Ni!

STADSBUDET.

Ja, det är ju alla människor nu för tiden, så det är ingenting att skryta med! Kontorister, aptekarläringar, löjtnantspojkar, alla...

IVAR.

Är det så?

STADSBUDET.

Så är det!

IVAR.

Var tog ni studenten?

STADSBUDET.

Jag fuskade i Västerås... så jag skäms egentligen tala om det! Ja, det var skamligt...

IVAR förlägen.

Ja så?

STADSBUDET.

Och det går igen nu, som ni ser!

IVAR.

Går igen!

STADSBUDET.

Allt går igen! Allt skoj går igen!

IVAR.

Är han läsare också?

STADSBUDET.

Vad menar han med läsare?

IVAR.

Jag menar... hm...

STADSBUDET.

Han vet inte vad han menar, bara pratar...

*

KORPORALEN
in från höger, utan att märka Ivar.

Stadsbudet!

IVAR

smyger småningom ut, baklänges bakom träd och gravvårdar.

STADSBUDET.

Det är jag!

KORPORALEN.

Är detta Klara kyrkogård?

STADSBUDET.

Ja, väl!

KORPORALEN.

Detta är Klara kyrkogård!...

AMALIA går över scenen.

KORPORALEN.

Nej, si en sån liten en!... Har stadsbudet sett en student?

STADSBUDET.

Det syns väl inte utanpå!

KORPORALEN.

Det syns inte utanpå!

Får syn på Ivar, som gömmer sig bakom ett träd. Korporalen lyfter sig på tårna, gapar förfärligt och stirrar.

Sik'en en!... Polis! Polis!

KONSTAPELN

låtsas jaga efter Ivar men låter honom springa.

Tag fast'en!

Halvhögt till Ivar.

Låt oss råkas på Djurgårdsslätten! Jag måste tala vid dig!

IVAR

nickar jakande och springer.

KORPORALEN springer efter.

Tag fast'en! Tag fast!

FEMTE TABLÅN.

Djurgårdsslätten.

Djurgårdsslätten, så att man ser Cirkus och därovanför Skansen med klockstapeln.

Till höger ett tält med kafé; bord, stolar, disk.

Kasperteatern står mitt på scenen, men ridån är nere.

Grupper av folk här och var.

LÅNGVIKEN (Fiskaren) sitter under tältet vid en kopp kaffe.

FRUARNE ANDERSSON, SJÖSTRÖM, LINDGREN, inträda högtidsklädda sätta sig under tältet och beställa kaffe som serveras av MIA.

FRU SJÖSTRÖM.

Ja, kära hjärtandes, det var inte i går jag kom till Djurgården. Jag tror min sann det är tjugufem år sen... fast jag inte har räkna efter så noga.

FRU LINDGREN.

Å kors, ja då har det blivit så förändrat så...

FRU SJÖSTRÖM.

Men si där ligger då Pohlsro, för det känner jag igen.

FRU LINDGREN.

Nej, det heter Alhambra...

FRU SJÖSTRÖM.

Å, gör det? Men där är magnegen för den är sig lik.

FRU LINDGREN.

Den heter cirkus...

FRU SJÖSTRÖM.

Cirkus! Så underliga namn de har på allting! Nå, men däruppe på berget, vad är det för en körka?

FRU ANDERSSON.

Vet fru Lindgren vad det är för en körka?

FRU LINDGREN.

Nej, si det vet jag inte!

FISKAREN skriker.

Det är en klockstapel, stapeln, på Skansen...

FRU SJÖSTRÖM.

En konstapel?

FISKAREN skriker.

En klock-stapel!

FRU SJÖSTRÖM.

Jag är inte döv, min lilla vän... Är det en skans? En fästning? Ja, jag har läst något i bladet om Stockholms befästningar av Mankell!

FISKAREN.

Nej, det är ju Skansen, Hazelius... Skansen vet ja.

FRU SJÖSTRÖM.

Heter han inte Mankell?

FRU LINDGREN.

Nej, för all del, han är dö för länge sen...

FRU SJÖSTRÖM.

Å, ä han dö? Han spelte orgerna i Klara... Jo han kunde spela han...

FRU ANDERSSON.

Nej, det var ju i Jakob, vet jag!

FRU SJÖSTRÖM.

Lilla fru Andersson, jag är konfirmerad i Klara, och där har jag hört Abraham Mankell spela orgorna... Det har jag!

FRU LINDGREN.

Ja, men det var en i Jakob med, fast jag inte minns vad han hette!

FRU SJÖSTRÖM.

I Jakob, han hette ju Lundberg vet ja!

FRU LINDGREN.

Nej, det var en Mankell, mente jag. Det var två Manklar som spelte...

FRU ANDERSSON.

A kors i all dar, var det två i Jakob...

FRU LINDGREN skrattar.

Nej, vet nån människa...

FRU SJÖSTRÖM.

Jag förstår ändå inte vad Manklarne hade med skansen att göra...

FISKAREN.

Nej, de hade ingenting med Skansen att göra... Det är Hazelius, generalen vet ja!

FRU SJÖSTRÖM.

Herrn ska inte upplysa mig om general Hazelius, för jag har en syster som tjänte hos honom, och han är död och begraven för länge sen!

FISKAREN.

Det var då för märkvärdigt... att jag kan missta mig så...

FRU LINDGREN utan bitterhet.

Ja, jag hör att vi är gamla... och det har vuxit oss över huvet; — — — Här kommer ungdom som kan lära oss nytt!

SOTARGOSSARNE I och II komma inåkande på cyklar, framkryssande mellan borden ända fram till disken. De äro rentvättade, fint klädda i sportdräkter.

FRU LINDGREN.

Kan unga herrarne säga oss vem som har byggt Skansen däroppe?

FISKAREN sticker in.

Är det inte lilla Hazelius?

SOTARGOSSEN I.

Ja, nog är han liten, men han har byggt det största huset i Stockholm.

FISKAREN.

Si där, jag hade rätt ändå!

FRU LINDGREN.

Tyst han... Till Sotargossen II. Inte är det generalen Hazelius?

SOTARGOSSEN II.

Känner inte fruarna doktor Hazelius, så är det deras skam.

FRU LINDGREN.

Det är ingen skam att vara gammal, mitt gryn... men vad ser jag, vad ser jag...

SOTARGOSSEN I.

Sotarmurrarne, va?

FRU SJÖSTRÖM.

Minsann, minsann!

SOTARGOSSEN II.

Ja, så står det till! — Vi skulle äta middag på Backen, men alla kyparne ha gjort strejk.

FRU ANDERSSON.

Kors i all min dar! Men polisen då, kan man inte skicka efter polisen!

SOTARGOSSEN I.

Varför skulle man göra det?

FRU LINDGREN.

När inte tjänare vill lyda, så måste man vara lite sträng mot dem...

SOTARGOSSEN II.

Ja, försök! För resten har kyparne rätt!

FRU SJÖSTRÖM.

Nej, hör på den lilla!

SOTARGOSSEN I.

Ja, visst har de rätt, när de bara vill bli behandlade som människor!

FRU LINDGREN.

Aldrig, i min levnads dagar kunde jag tro, att jag skulle få vara med om sådant! — Men det är de goda tiderna!

FRU SJÖSTRÖM.

Ja, det är de goda tiderna! Tänk, när pigorna en gång ska börja!

FRU LINDGREN. FRU ANDERSSON.

Ja, tänk!

FISKAREN.

De ha redan börjat! Och jag säger som den här unga skorstensfejaren. De ha rätt!

FRU SJÖSTRÖM.

Han, gamle mannen, som går på gravens brädd, han...

FISKAREN.

Jo, ser frun, det har en mycket enkel orsak; och det är den: min dotter tjänar — Vet ni vad det är att tjäna en kinkig fru? Ursäkta, det var inte meningen att såra, men vet ni vad en kinkig fru är?

SOTARGOSSEN I.

Herrn måtte visst vara lite gift?

FISKAREN reser sig vild.

Lite? Unge man, jag har varit gift tre gånger!

SOTARGOSSEN II.

Var det roligt?

FISKAREN
bittert, hånfullt, men resignerat.

Om det var roligt! — Låt oss tala om något annat!

FRU SJÖSTRÖM.

Ja, i synnerhet med ungdomen, för jag tycker det är skam av en gammal man att sitta och tala illa om äktenskapet och sina hustrur...

FISKAREN.

Har jag? Har jag sagt något!

FRU LINDGREN.

Tyst nu! Det är midsommarafton i dag!...

FRU SJÖSTRÖM.

Ja, vi hade så när glömt det, och att vi skulle till Friesens park. Ska vi betala och gå, då?

FRU ANDERSSON reser sig.

Ja, gärna!

FRU LINDGREN reser sig.

Så gå vi då!... Till Mia. Ajö, fröken Mia!

FRUARNE börja gå, efter att FRU SJÖSTRÖM betalat.

Skott från Skansen.

FRU LINDGREN.

Va? Skjuter de däroppe?

FRU SJÖSTRÖM.

Nå, men se nu, att det är en fästning efter de skjuter så! Till Fiskaren. Han är en spektakelmakare.

FISKAREN.

Ja, men det är inte Mankell...

FRU SJÖSTRÖM till Fru Andersson.

Nu vill han inbilla mig, att det inte är Mankell...

FRUARNE gå.

GREVEN in, sätter sig under tältet.

SOTARGOSSARNE cykla sin väg.

GREVEN till Fiskaren.

Det är Långviken, tror jag?

FISKAREN reser sig.

Ja, herr greven!

GREVEN.

Sitt ner, för all del! Sitt ner!

Torkar pannan med näsduken.

Det är varmt!

FISKAREN.

Behövs åt höet, herr greven.

GREVEN.

Det är sant! Man blir så van att klaga, att man slutligen klagar på det goda!

FISKAREN.

Gunås, så är det med oss lite var!

GREVEN.

Nå, Långviken, som är gammal och just inte haft så roligt i sin dar, hur ser livet ut när man blir äldre?

FISKAREN.

Ja, vad ska jag säga... det är sig nog likt, men man liksom förlorar minnet lite...

GREVEN.

Förlorar man minnet? Vilken lycka!

FISKAREN.

Si, jag kan inte säga, om det är ögona eller örona som sviker, för när jag läser bladet eller hör berättas något, så blir det alltid lite galigt...

GREVEN.

Det var inte så jag mente, men sorgerna, sorgerna, glömmer man dem också...

FISKAREN.

Sorgerna? Menar greven sorgen man får, då nån dör?

GREVEN.

Inte precis det!... Bekymren, olyckorna...

FISKAREN småler.

Dom, får man dras med... Det är enda sättet... för det har jag lagt märke till, att om jag klagar, får jag alltid sämre.

GREVEN.

Är det så? Är det så? — — — Ja, så är det' Man får dras me't! Och inte klaga!

*

POSITIVSPELAREN II har kommit in med positiv och en »tavla på stång». Han är åtföljd av EN GUMMA som bär en bunt visor.

GUMMAN

kommer fram till Greven och bjuder ut.

GREVEN

med fasa, men utan att se på visorna.

Nej, tack min vän!

GUMMAN går till Fiskaren.

Köp, en visa, snälla han!

FISKAREN.

Vad handlar det om?

GUMMAN läser från bladet.

»Om det fasliga mordet på Appelbergsgatan, då en högvälboren greve...»

GREVEN reser sig och faller.

Håll!

FISKAREN.

Å, Herre Gud, vad är detta! Fram till Greven. Hur är det, hur är det? Till Gumman. Gå, gå, gå sin väg! Till Mia. Hjälp mig; hit med ett glas vatten!

GUMMAN går.

MIA kommer med vatten.

GREVEN vaknar ur svimningen.

FISKAREN
går till Positivspelaren och ger honom pängar, under det han halvhögt förmår honom att avlägsna sig.

GREVEN
sätter sig upp och ser sig förvånad omkring.

Jag tror jag svimmade!

MIA.

Å ja, det är så varmt i dag!

GREVEN.

Var inte en fiskare här?

FISKAREN
som avlägsnat Positivspelaren, kommer tillbaka.

GREVEN.

Se, där är Långviken! — — — Var det inte någon annan här också?

FISKAREN.

Här är så mycket folk som om söndan i kyrkan. Men greven vill ju ha en droska? Fröken vinka hit en droska!

GREVEN.

Ja, så var det! Tänk, att man minns ingenting efter en svimning...

FISKAREN.

Är det inte väl det?

GREVEN.

Det bara svartnar för ögonen, och så är man borta! Ja, en droska, ja! Tänk, nu är jag alldeles bra,

och mycket lättare i sinnet än förut! Det är som efter en sjukdom, då man blir friskare än förut. Farväl, fröken; och Långviken, vi råkas på båten!

FISKAREN.

Det var då en lycka, att inte änkegrevinnan var med!

GREVEN.

Ja, vilken lycka! Hon skulle ha dött i den här värmen! Det var en lycka!

FISKAREN.

Man har tur ibland!

GREVEN.

Ja, ibland! Går ut.

*

FISKAREN till Mia.

Är det inte rysligt att se oskyldiga människor lida?

MIA.

Det var greven, alltså?

FISKAREN.

Det var sonen, ja, till den mördade...

MIA.

Har Långviken märkt, att alla människor känner varandra här i landet?

FISKAREN.

Har Mia märkt det också som är så ung!

MIA.

Måtte väl det! Emellertid: jag hade en kamrat, som tjänte hos gamla grevens, och hon sa till mig, när den rysliga historien skedde: rör inte i den saken; där finns tillräcklig grund för vår Herre att straffa!

FISKAREN.

Hon sa väl inge ont om den här greven; för han ä r en snäll man?

MIA.

Ja han ä r, jag tror det, men — han har icke alltid varit det!

FISKAREN.

Hm! hm! — Tänk, fröken Mia, när jag stod opp i dag morse, och solen sken så jag tyckte jorden var vackrare än nånsin, och människorna liksom snällare, så såg jag upp till den vita herrgårn, där två riktigt olyckliga människor bo; och så tänkte jag på, hur oskyldigt de ledo; och så tänkte jag: varför kan jag inte få tro Gud om gott! — — — När nu fröken Mia talar om det här med greven, att han inte alltid varit god... så tycker jag det är lugnare, att leva! För det finns rättvisa! Så tycker jag!

MIA.

Jag förstår vad han menar; och märkte han, hur greven blev kav lugn, när slaget träffade honom här...

FISKAREN.

Ackurat ja! Alldeles som om han fått räkningen kvitterad! Full valuta bekommen! Nu talar vi om annat, för där kommer en bekant, eller två till och med!

MIA.

Det tror jag det, för styrman är min kusin!

FISKAREN.

Jag tror alla människor är släkt också här i landet.

*

STYRMAN och MASKINISTEN in.

STYRMANNEN.

God dag, syster Mia! Har du något vått, för här är så torrt!

MIA.

Vad ska du ha, Lars?

MASKINISTEN pjollrigt, blygt.

Bara lite vatten, ingenting annat!

STYRMANNEN.

Ja, kom då; men i kväll ska vi ha något starkt.

MASKINISTEN.

Ja, i kväll, när vi slutat dagens arbete... för det är inte rätt, si, att dricka på dan.

MIA.

Tänk, vad mästern är för en förståndig karl!

MASKINISTEN.

Ja si, jag dricker aldrig på dagen... aldrig, och skulle jag gifta mig en gång, så skulle jag aldrig smaka något starkt mer!

STYRMANNEN.

Hör på, Mia; det är åt dig det där!

MASKINISTEN.

För si, säger jag: vill man ha hemmet, så får man avstå från krogen! Ettdera!

STYRMANNEN.

Det är ju en ängel, Mia!

MASKINISTEN.

Nej, jag är visst ingen ängel, men det som är rätt, skall vara rätt.

STYRMANNEN till Mia.

Säg något åt honom, Mia! Vad som hälst!

MIA.

Tyst du!

STYRMANNEN.

Jo, gör det, för annars tar han om det där om hemmet och krogen ett tag till!

MIA.

Hör han illa, efter du kan tala så där?

STYRMANNEN.

Nej vars, men han gör sig döv ibland!

MASKINISTEN.

Jag sa härom dan till min svåger, han på Vaxholm; jo, jag sa: ser du Ludvig, han heter Ludvig, den som går och gifter sig och ändå vill fortsätta ungkarlslivet, den gör inte rätt, för krogen är inte hemmet...

STYRMANNEN till Mia.

Hur ska jag klara det här! Karln ville ju fria till dig och jag skulle hjälpa på, men han kör ju fast, vet ja! — — — Fråga honom nånting om maskinen, då blir han talför!

MASKINISTEN.

Är det inte Långviken, som sitter där?

FISKAREN.

Jo, men, är det så!

MASKINISTEN.

Nå, hur går fisket då?

STYRMANNEN.

Mästerman! Mia vill tala med dig! Sitt inte och låtsas intressera dig för fisket nu!

MASKINISTEN.

Låtsas? Nej, jag låtsas inte, för det ska man aldrig göra! för det är inte rätt!

STYRMANNEN.

Äntligen! Där är Julius, och kappsäcken har han med!

*

JULIUS med kappsäcken.

FISKAREN.

Nå, kära Julius, nu är han väl ond på mig?

JULIUS.

Nej, Långviken, jag blir aldrig ond! Rädd var jag ute hos de kungliga, men det gick över.

FISKAREN.

Fick han inte fatt i Rosenbad sen?

JULIUS.

De hade ju rivit bort hela huset!

FISKAREN.

Kors hade de! Ja, det är ju inte gott att veta sådant.

MASKINISTEN

har stigit upp och fingrar förläget på tältduken och snörena.

STYRMANNEN.

Det är en rar duk, det där, mäster!

MASKINISTEN.

Jag tror, min själ, den är fyrskäftad; och den står bra i liken!

STYRMANNEN till Mia.

Nu håller han ner på dig Mia; lägg bi, så kommer han dikt an! Till Maskinisten. Och taljorna sen, sånt löpande gods har du aldrig sett förr. Till Mia. Hala in, nu, så har du honom långs me!

MASKINISTEN

har nu kommit fram till disken; tar mod till sig, tittar in i buffeten och frågar Fiskaren.

Tror Långviken, att det är karameller i de där burkarne?

MIA.

Ja, det är det, maskinisten!

STYRMANNEN.

Gå in, du, får du se!

MASKINISTEN till Julius.

Kan man tänka sig, Julius, att vi ska få en ny båt i kväll?

STYRMANNEN.

Hur ska Julius kunna tänka sig det? — — — Fråga Mia i stället om hon vill bli restauratris, för det är ändå hela ärendet?

MASKINISTEN till Mia.

Ja, ja, ja... det är det; det är hela ärendet; — Biter sig i fingerna. — ja, inte hela, men halva då?

MIA till Styrman.

Är det allvar, Lars?

STYRMANNEN.

Tycker du maskinisten är så skämtsam av sig? — Allvar är, att jag fått i uppdrag skaffa restauratris, och som jag vet du är en ordentlig och bra flicka, så antar jag dig. Mer vet jag inte ännu!

MIA.

Det är en lyckodag i dag, mer kan jag icke säga!

STYRMANNEN.

Ja, det är det! Men där kommer den där olyckan Ivar! Ska det aldrig bli karl av den!

*

IVAR

in; stukad hatt, solkig, uthungrad med glåmiga kinder; går fram till Julius.

Se, där har jag den idioten slutligen!

JULIUS fredligt.

Det är inte mitt fel...

FISKAREN.

Det är mitt fel, men det var inte min avsikt...

IVAR öppnar kappsäcken.

Här har jag pängarne äntligen! Till Mia. Kan jag få mat här?

MIA.

Mat? Kaffe och dopp har vi!

IVAR.

Det är inte mat! Jag får väl gå till Hasselbacken då!

MIA.

Men kyparne strejka överallt, så att ingenting serveras!

IVAR.

Strejkar de? Varför kallar man inte ut militär då!

STYRMANNEN.

Det är så ont om militär, herre, för de strejkar också. Jag menar — de skolkar!

IVAR snopen.

Jag förstår inte!

STYRMANNEN.

Fråga korporalen här...

IVAR.

Var, var är han?

STYRMANNEN.

Han står bakom buskarne där och lurar!

IVAR förtvivlad.

Ja, så må han komma! Jag orkar inte springa mer; och uthungrad är jag... kan jag inte få gömma mig därinne?

STYRMANNEN.

Herrn, som är så modig i munnen, inte ska herrn gå och gömma sig. Stå och strid! Parera och fall ut! Gör en fäktargest.

IVAR gråtfärdig.

Tänk, hur man jagat mig som ett vilt djur; man har slagit mig, slagit vatten på mig, hungrat mig och törstat ut mig!

ALLA skratta.

IVAR.

Och det skrattar ni åt!

STYRMANNEN.

Lilla herrn ska inte gråta; utan gå hem till pappa och mamma, så får han mat, fastän han skulle ha stryk egentligen!

IVAR.

Vet hut!

STYRMANNEN.

Det har jag lärt på, herre, men ni har det kvar ännu.

IVAR.

Tänk så oförskämd han är!

FISKAREN.

Det tycker jag inte man kan säga!

JULIUS.

Nej, det får jag också tillstå!

*

KONSTAPELN synes.

IVAR till Julius.

Tyst idiot!

KONSTAPELN till Ivar.

Se där har jag dig äntligen! Var inte rädd, jag ska inte arrestera dig!

IVAR.

Det vore mig också detsamma!

KONSTAPELN.

Kom och sätt dig här, få vi språka förstånd!

De sätta sig på en bänk till vänster så att de antagas ej bli hörda av de andra. Maskinisten står under följande scen vid disken och språkar med Mia. Styrman sjunker ner i en bekväm vilstol och drar en tidning över huvet för att ta en lur. Fiskaren och Julius språka sakta med varandra.

*

KONSTAPELN.

Ivar!

IVAR.

Förebrå mig nu!

KONSTAPELN.

Nej, vad skulle det tjäna till! Det vore ju att fördärva hela saken för dig!

IVAR.

Det är väl det du vill!

KONSTAPELN.

Tvärtom! Men jag måste tala om vårt mellanvarande för att komma på det klara... När vi för sex år sedan blevo studenter...

IVAR.

Så fuskade du mig igenom i latinskrivningen...

KONSTAPELN.

Ja! Det var ännu den tidens sed; det ansågs till och med vara något vackert, kallades god kamrat och sådant. Jag har sedan skämts åt det och fått

umgälla det; men du, som går med en falsk värdighet, byggd på ett i lag straffbart brott, du förhäver dig... vänta lite!... Men även om ditt studentbrev vore äkta, så anser vår tids människor det icke vara något märkvärdigt eller högaktningsvärt att ha fått uppfostran av mer eller mindre burgna föräldrar... Du har varit i utlandet sex år, och de fyra föregående levde du i landsorten. På dessa tio år har åskådningssättet så förändrats... till det bättre, att du är som en främling i ditt land. Ja, för mig står du som en överliggare från mediet av förra århundradet. Ser du, allt vad som deklamerades i vår ungdom och sjöngs om, och söps på, det har man nu sökt tillämpa i verkligheten, och mänskorna ha börjat behandla varandra mänskligare... Jaja, när man far fram som du, så blir man visad till rätta! — — — Nu ska jag tala om mig! — — — Jag började som du, men jag tog bara preliminären...

IVAR.

Du gick i borgen för mig, och kom illa ut!

KONSTAPELN.

Ja väl; och ditt obegripliga lättsinne, att låta papperen förfalla utan att varsko mig... det var också tidens sed!... störtade mig i alla fall!

IVAR något vekare.

Störtade jag dig?

KONSTAPELN.

Nå ja, det är glömt nu! Jag måste fara till Amerika! — — — Bortskämd, högfärdig, gammaldags, fick jag bryta ner hela min uppfostran och

göra om mig! Det var rysligt, och Amerika var för mig ett rysligt land, där jag dock lärde mycket gott och nyttigt! — — — Nåväl, jag kom hem igen; sökte denna plats som poliskonstapel och är snart kommissarie.

IVAR.

Jag kan inte neka, att det ligger något, stort, nästan...

KONSTAPELN.

Asch, det är bara du, som tycker det! Här hemma ha vi kommit så långt att ära allt arbete, och man anses icke stiga ner, därför att man tar sig till något nyttigt, ty allt nyttigt arbete är aktat, bara man uppför sig aktningsvärt! Framför allt aktningsfullt mot sin nästa!

IVAR.

Vad vill du nu säga mig med allt detta?

KONSTAPELN.

Jag vill som vän råda dig att vid tjugufyra år tänka på din framtid. Så som du far fram, går du rakt i undergången!

IVAR.

Jag har min okände välgörare, som hjälper mig fram till examen.

KONSTAPELN.

Ivar, jag känner din välgörare, och han har uppdragit åt mig meddela, att det är slut med understödet.

IVAR.

Varför det?

KONSTAPELN.

Därför, att han är greven, och därför att greven ombord på ångbåten åhörde hela ditt brutala uppträdande mot alla!

IVAR.

Var det han? Då är det slut med mig!

KONSTAPELN.

Nej!... Men har du icke kraft att ändra dig här hemma, så res ut och låt ändra dig!

IVAR.

Till Amerika?

KONSTAPELN.

Det är skolan! för oss!... Men du kan stanna hemma också!

IVAR.

Det vill säga, det börjar ett nytt för mig, i dag?

KONSTAPELN.

Ser så ut? — Men nu ha vi sista punkten! Du är kallad till mobiliseringen och har uteblivit — — — varför uteblir du?

IVAR orolig.

Det vill jag inte säga!

KONSTAPELN.

Det finns då något djupare motiv för, att du håller dig undan!

IVAR.

Jag hatar militärväsendet!

KONSTAPELN.

Det gör nog lite var, men lag är lag, och plikt är plikt, och mot sitt land...

IVAR.

Jag tycker inte om detta landet!

KONSTAPELN.

Du känner det inte! Och du har aldrig sett det!

IVAR.

Jag vill inte!

KONSTAPELN.

Emellertid, nu har jag förnyad order att anhålla dig, och som jag är misstänkt att ha låtit dig löpa där borta på Klara kyrkogård, hänger min befordran på detta. Jag måste alltså försäkra mig om din person.

IVAR.

Låt mig gå ensam, på hedersord!

KONSTAPELN.

På hedersord!

IVAR.

Ja!

KONSTAPELN.

Nåväl, vi ha ett par timmar på oss; bliv hos mig, eller gå vart du vill, men råka mig på Skansen om en timme. Har du sett Skansen?

IVAR.

Nej! Men jag ska komma dit! — — — Säg en sak, är du läsare?

KONSTAPELN.

Hm! Ja, om du så vill; liten smula, till husbehov, och framför allt: till eget bruk!

IVAR.

Kan du förlåta?

KONSTAPELN.

Andra, ja!

IVAR.

Har du verkligen förlåtit mig det onda jag gjort dig, så att du icke hämnas?

KONSTAPELN.

Fullkomligt!

IVAR.

Det fattar jag inte!

KONSTAPELN.

Det finns saker, som du inte fattar!

IVAR.

Hur kan du... hur kan du vara nöjd med en lott som din?

KONSTAPELN.

Jo, ser du, det går endast med lite läseri, du kallar!

IVAR.

Vart har livsglädjen tagit vägen?

KONSTAPELN.

Vilken livsglädje? Jag känner bara en: ett gott samvete!

IVAR.

Jag menar sången, glädjen...

KONSTAPELN.

Säg ut du: vinet, kvinnans lov, friheten, och den där smörjan... Det har vi bytt mot lite allvar, plikt, arbete, en sund kropp, egna hem, sjukvård, ålderdomsförsörjning, barnskydd.

IVAR.

Ni har blivit så fasligt allvarliga — och tråkiga!

KONSTAPELN.

För dig och de dina! Men livet är inte så muntert, och att leva det till slut, det är en stor konst! — — —

IVAR.

Det är ju som alla människor gick i bondånger...

KONSTAPELN.

Ja, våra fäder togo ruset och sönerna få gå med bondångern! Emellertid, nu lämnar jag dig på en stund och du infinner dig — på hedersord!

IVAR.

På hedersord!

KONSTAPELN går; IVAR närmar sig Styrmannen som vaknat.

IVAR.

Hör nu styrman, är konstapeln, där, läsare?

STYRMANNEN.

Inte ett spår!

IVAR.

Men han sa så!

STYRMANNEN.

Han skämta väl med herrn!

IVAR snopen.

Jaså! — — — Säg en sak; varför ser man inge fint folk på Djurgårn!

STYRMANNEN.

Det finns bara ett slags folk numera, vet inte herrn det?

IVAR.

Nä! — Det finns ju adliga ännu...

STYRMANNEN.

Jaa; maskinisten där till exempel är adelsman, men han har lagt bort sitt von, emedan han tyckte det var löjligt.

IVAR.

Är han adelsman?

STYRMANNEN.

Ja visst!

IVAR.

Finns inga herrar mer, som styr landet?

STYRMANNEN.

Jo, då! Folket, det vill säga, alla sätta till riksdagsmän som lagstifta, och riksdagsmännen sätta till ministrarne...

IVAR.

Vad gör ministrarne då?

STYRMANNEN.

De instämma med riksdagsmännen eller också få de gå...

IVAR.

Det har blivit så underligt, så...

STYRMANNEN.

Jojo!

IVAR.

Vad är det för ena, som kommer här?

STYRMANNEN.

Ja, si det är något att fundera på!

IVAR.

Är det inte Frälsningsarmén?

STYRMANNEN.

Jo visst! — — — Ja, det är inte mina favoriter, men de gör mycket gott. De där bastrummorna ha väckt många landsmän, som sover för länge om morgnarne!

IVAR.

Men det är hemskt!

STYRMANNEN.

Ja, visst är det hemskt, men... det är hemskt!

En trupp armister i uniformer: först män med trummor, sedan kvinnor med guitarrer. I eftertruppen synes en vit mössa.

IVAR.

Är det studenter med?

STYRMANNEN.

Ja, varför inte!

IVAR förvånad.

Studenter!

STYRMANNEN.

Och här kommer goodtemplarne! Dom tycker jag mer om, fast jag inte är absolutist! Har alltid mest beundrat de dygder jag saknar!... För tjugu år sen fanns inte en nykter människa i hela riket, nu finns det en halv million!

Goodtemplarnes tåg med fanor passerar. Instuckna ett par studentmössor.

IVAR.

Nyttigt är det visst, men roligt är det inte.

STYRMANNEN.

Det blir desto roligare efteråt, när vi nyktrat till! Det blir *så* roligt! — — — Men där kommer *mina* vänner!

IVAR.

Är det riktiga studenter?

STYRMANNEN.

De ä nog riktiga de! Och nyktra sen. Fulla studenter ha vi haft nog av!

Arbetarnes tåg, med röda fanor. De stanna och sjunga: »Arbetets söner».

Mel.: »Upp genom luften».

Arbetets söner, sluten er alla
till våra bröder i syd och i nord!
Hören I ej, hur mäktigt de skalla,
ut över världen befrielsens ord?
Ur den förnedrande
träldomens grift,
upp till en hedrande
ädel bedrift!

IVAR.

Det är ju förfärligt! Man kan bli rädd!

STYRMANNEN.

Jojo!

IVAR.

Vad vill dessa människor?

STYRMANNEN.

Detsamma som ni och jag, och alla andra! Hör på dem! De vet precis vad de vill!

IVAR.

Det är rysligt; men de ha rätt! Detta förestår oss alltså?

STYRMANNEN.

Ja, det kommer vi inte ifrån!... Detta kallas för nya Sverige!

IVAR.

Kallas det inte för unga Sverige?

STYRMANNEN.

Det går också an!... Tyst nu kommer Kasper!

Arbetarnes tåg har gått.

IVAR.

Jag tror det är en ny Kasper också?

STYRMANNEN.

Allting har blivit nytt, medan ni var borta, herre!

*

MANNEN med Kasperteatern kommer fram: slår på en liten trumma; HANS GUMMA går omkring med en tallrik.

STYRMANNEN.

Vad är meningen?

GUMMAN.

Zahlen! Zahlen! Sie müssen ja doch zahlen!

STYRMANNEN.

Zahlen! Ska man betala i förskott, då!

GUMMAN.

Jawohl!

MANNEN (Kasper).

Jo si, för annars gå de, innan det är slut!

STYRMANNEN.

Den där har inte sovit han; förstår sin tid och sina samtida! Zahlen! Zahlen!

De närvarande betala; folk samlas omkring Kasperteatern.

IVAR.

Bara inte Kasper blivit läsare också!

STYRMANNEN.

Vem vet! Det är nånting i luften!

*

EN SLUMSYSTER

in; går fram till Ivar och viskar något. Denne blir försagd och går ut, åtföljd av systern.

STYRMANNEN.

Håhå! Nu blev vi av med den.

FISKAREN.

Bara inte han går och blir läsare också!

*

LUISE och AMALIA

in, hålla varandra i handen.

LUISE.

Vi ä så glada, så glada!

STYRMANNEN.

Vad så, vad så?... Vi blev också så glada, när kandidaten for av!

AMALIA.

Det har hänt något så roligt, så roligt!

JULIUS.

Nå, säg då, för vi ha haft så tråkigt!

LUISE.

Nej, det ska vara en hemlighet till i kväll!

AMALIA.

Två hemligheter!

LUISE till Julius.

Nå, du har råkat Ivar?

JULIUS.

Ja!

LUISE.

Och hur är det nu?

JULIUS.

Jo, nu börjar han mjukna! Svensson vid polisen tycktes få makt med honom.

LUISE.

Så roligt, så roligt!

JULIUS.

Ja, men det sista var rent galet: det kom en slumsyster och hämtade honom.

LUISE.

Vart?

JULIUS.

Det fick vi inte veta!

STYRMANNEN till Maskinisten.

Har du klarat skivan nu?

MASKINISTEN.

Fröken Mia går med oss på Skansen sedan!

STYRMANNEN.

Så långt har du kommit då!

GUMMAN KASPER till de nykomna.

Zahlen! Zahlen!

KASPERMANNEN.

Bom, bom, bom, nu börjas det! Plats!

ALLA sätta sig.

*

KASPERSPELET.

(I Midsommar.)

PERSONER.

Kasper.
Hans hustru.
Offcern.
Fordringsägaren.
Mexikanaren.
Döden.
Frestaren.

OFFCERN

upp, fram till rampen och skyldrar med sabeln.

Skyldra ertz! Nu ska jag ha den äran presentera mig för det snälla herrskapen som offcern, så att inge misstag på person kommer att finna rum! Jag är alltså offcern! Se på mig nu!

FORDRINGSÄGAREN upp.

Och jag är fordringsägarn.

OFFCERN.

Han är min oskiljaktigaste vän! Om jag ville säga att jag syntes gott om honom, skulle jag icke säga sanningen. Men vad vill Fordringsägaren på midsommar afton, då jag inställt mina utbetalningar?

FORDRINGSÄGAREN.

Jag vill bara förbereda Kaspers entrée, så att han inte kommer in oförberedd, för då får han inga applåder!

OFFCERN.

Fordringsägarn! Ska vi inte mokka lite gräl så kniper vi applåden för Kasper!

FORDRINGSÄGAREN.

Näe! Inga applåder i första akten, för då bli vi inte inropade i sista!

OFFCERN.

Ja, men jag vill ha en applåd nu genast! — Skyldra ertz!

Stinger Fordringsägaren med sabeln.

FORDRINGSÄGAREN.

Offcern stinger ju mig med sabeln.

De brasa ihop: PUBLIKEN applåderar. FORDRINGSÄGAREN bugar sig. OFFCERN bugar sig också. De brasa ihop igen.

OFFCERN bugar sig.

Tack, min snälla herrskap!

FORDRINGSÄGAREN

ställer sig framför Offcern och döljer honom. De brasa ihop och försvinna.

Tack, min snälla herrskap för applåden!

PUBLIKEN.

Offcern! Offcern!

FORDRINGSÄGAREN

upp, bugar sig med handen på bröstet.

PUBLIKEN.

Nej! Offcern! Offcern ska in!

FORDRINGSÄGAREN.

Offcern är icke närvarande!

PUBLIKEN.

Offcern!

FORDRINGSÄGAREN.

Offcern är ute och organiserar en lagerkrans — på kredit förstås.

OFFCERN upp.

Det lyger du!

De brasa ihop och försvinna.

MEXIKANAREN upp.

Jag är Mexikanarn! min snälla herrskap! Min ursprung är lika dunkel som min uppgift vid den här teatern.

PUBLIKEN.

Ut med Mexikanarn! Fram med Kasper! Kasper!

MEXIKANAREN.

Kasper är icke närvarande, min snälla herrskap, men jag ska förbereda hans entrée, så kommer han snart.

PUBLIKEN.

Ut med Mexikanarn!

MEXIKANAREN.

Jag har visserligen aldrig varit publikens gunstling och oförstådd har jag vandrat min ensamma bana, oförstådd av mig själv och en otacksam värld!

STYRMANNEN.

Mexikanaren är sentimental! Ut med honom.

MEXIKANAREN.

Å hut!

PUBLIKEN.

Döda honom!

DÖDEN upp.

Jag ska bara presentera mig för den snälla herrskapen, så ska jag döda honom. — Jag är döden!

PUBLIKEN.

Det syns nog! Pil på honom!

DÖDEN far av med Mexikanaren.

FRESTAREN upp.

PUBLIKEN.

Usch nej! Inte den! på midsommarafton!

FRESTAREN.

Får jag presentera mig för herrskaperna!

PUBLIKEN.

Behövs inte! Ut med honom. Vi vill ha Kasper! Kasper!

FRESTAREN far upp i luften.

KASPER

upp med en pion i knapphålet, bugar sig.

PUBLIKEN applåderar.

Bravo, Kasper!

KASPER allvarligt.

Min snälla herrskap, det är midsommarafton ... och i känslan av den tacksamhet varje människa är skyldig ...

PUBLIKEN skrattar.

Bravo, Kasper!

KASPER sårad.

De skrattar?

PUBLIKEN.

Ja visst! Det är väl inte allvar heller?

KASPER värdigt.

Jo, lite allvar är det!

PUBLIKEN.

Bravo, Kasper! Opp och gyckla!

KASPER.

Gyckla! Ja! Det är rätt åt mig! Jag har gycklat bort mitt liv ...

PUBLIKEN.

Se så för tusan! Nu har Kasper blitt läsare! ... Skratta lite! Det gör så gott!

KASPER vred.

Ja, skratta, ja! Vad vill ni skratta åt? Åt andras elände och olyckor; åt elakheter och gemenheter...

PUBLIKEN.

Frun! Skicka efter frun! — Frun!

KASPER.

Frun är icke närvarande!

PUBLIKEN.

Ta in käringen och piska på'na!

KASPER.

Fy, såna människor! Fy!

PUBLIKEN.

Nä, nu är han tråkig! — Ned med Kasper!

Det kastas ett ägg i ansiktet på Kasper.

KASPER.

O, folkgunst! O publikens gunstling! — — — Nu får jag inge engagemang mer! Och frun... och barnen... är vi inte människor vi också!

STYRMANNEN.

Det är synd om Kasper! Inte skoja med Kasper!

KASPER.

Tack, ädle människovän!

MASKINISTEN.

Låt Kasper få permission på midsommarafton!

PUBLIKEN.

Bra! Kasper får permission!

JULIUS.

Leve, Kasper!

LUISE.

En applåd åt Kasper, på midsommarafton!

PUBLIKEN applåderar.

En applåd åt Kasper!

MASKINISTEN.

Så får han behålla sitt engagemang!

KASPER illmarigt.

Och kanske får påökt! Eller hur direktörn?

PUBLIKEN.

Han har gycklat med oss!

KASPER skämtsamt.

Det är ju Kaspers yrke! Inte sant, min snälla herrskap.

PUBLIKEN skrattar och applåderar.

Bravo, Kasper!

STYRMANNEN.

Jag tror han har drivit med oss!

MASKINISTEN.

Säker blir man aldrig på Kasper!

FRU KASPER upp.

PUBLIKEN.

Se frun! — Leve frun!

KASPER piskar upp Frun.

Vad har du här att göra. Jag har piskat på dig i trettisex år, men det biter ingenting på dig!

PUBLIKEN skrattar.

Bravo, Kasper!

KASPER allvarligt.

Vad grinar ni åt nu! Åt att jag piskar på min hustru! Är det något att skratta åt, ni dåliga människor?

STYRMANNEN.

Nej, nu tror vi inte mer på dig Kasper!

KASPER vred.

Ni tror inte, att jag har mänskliga känslor ... Ni tror inte, att det finns något gott i mig! Karolina — omfamna mig! och visa världen att även du kan uppskatta ett manligt hjärta!

FRU KASPER omfamnar Kasper.

Min, dyra make!

KASPER turnerar.

Högre!

FRU KASPER.

Min, dyra make!

KASPER skriker.

Högre! Tala högre! Kvinna! eller ska du min liv och kniv få pisk!

Han piskar henne.

PUBLIKEN applåderar.

Bravo, Kasper!

KASPER.

Si nu knep jag applåden! Tack, min snälla herrskap! Tack, tack! Tack så mycket, tusen tack!

SJÄTTE TABLÅN.

På Skansen.

Trakten kring dammarne i sammandrag. Till vänster renberget med lappkåtor, lappar och renar; runstenar; Offerholmen med svanor i dammen; Håsjöstapeln; Fatburen. I fonden på kullen Gustav Vasas byst klädd med rosor. Nedanför en stor majstång.

IVAR och LUISE in.

LUISE milt.

Ser du, hit gå vi ungdom, när vi vilja skåda vårt stora sköna land i sammandrag och känna oss hemma! Och vet du en sak till: här få vi på samma gång se utlandet, ty hit komma alla utländingar och lära oss både att tycka om vårt land och erinra oss, att vi också äro utländingar.

IVAR tämligen vekt.

Det kan nog vara som du säger, men mina tankar äro fjärran, och min framtid... ligger icke vidare ljus!

LUISE.

Vad har hänt i dag; vilka har du mött?

IVAR.

Fiender! Alla människor jag råkat äro fientliga, onda!

LUISE.

Ånej! Jag tycker alla människor äro så snälla i dag, som om solen lyst opp i sinnena och värmen smält ner hatet. Vem har du råkat?

IVAR.

Till exempel den där Andersson, pantlånarn, som vägrade en hungrig människa ett litet lån mot säkerhet.

LUISE.

Andersson? Den snällaste människa som finns. Jag råkade honom nyss, och han talte bara till ditt försvar.

IVAR.

Till mitt? Ja, det var med dig det!

LUISE.

Nå Ivar, du vill väl icke, att jag skall instämma i hans artighet... mot mig! Vem råkade du mer? Greven?

IVAR.

Jo, den är barmhärtig! Det är en ryslig människa som ser ut som om han mördat!

LUISE.

Ivar! Din välgörare talar du så om...

IVAR.

Nå den där Svensson i polisen, som tog sig friheten läsa lagen för mig och ville arrestera mig! Den är fin!

LUISE.

Vilken otur du har, att just häckla dem jag tycker mest om!

IVAR.

Tycker du om honom; så tycker du om den idioten Julius också!

LUISE.

Den tycker jag allra mest om, och han är en mycket klok gosse...

IVAR.

Och den där fräcka styrman...

LUISE.

Som är så allmänt avhållen av alla, att, att...

IVAR.

Ja, det syns, som om alla människor vore utmärkta i alla avseenden, och jag ensam en usling!

LUISE.

Ivar! Du är den olyckligaste människa jag känner, och det du nu sade är kanske hela sanningen?

IVAR.

Att jag ensam är uslingen!

LUISE.

Du sade't själv! det hårda ordet!

IVAR uppskakad.

Och detta från dig!

LUISE milt.

Efter du frågar mig, ja, ty jag kan icke ljuga!

IVAR efter en paus.

Du vet, att mina föräldrar bestämt dig till min maka...

LUISE.

Nej, det vet jag inte; i synnerhet som det är sed, att unga flickor bestämma om sina tycken själva!

IVAR.

Nya seder!

LUISE.

Ja, goda seder!... Men för att icke uppehålla tiden med onödigt tal om det, som ej kan ske, så bör du veta, att jag är trolovad med Julius.

IVAR rycker till.

Med den?

LUISE milt, men bestämt.

Ja! Och därmed är det samtalet om den saken slut! Så mycket heldre, som du i dag morse antydde, att dina känslor voro fästade vid en viss näsduk!

IVAR.

Det också!

LUISE.

Du, min barndomsvän, som växte så vackert i din faders trädgård, hur kom du att förlora rotfäste, så att du stannade, gick i knut och vissnade?

IVAR vekt.

Ja, säg det!

LUISE.

Vad tror du på?

IVAR.

På ingenting!

LUISE.

Har du hört sagan om silvertråden? Silvertråden, som blir så tunn ibland, men ändå under-

håller ledningen, förbindelse med det stora okända! All godhets och kärleks källa? Den som rycker av den i otålighet, han faller slutligen ner på jorden och äter jord, tills han blir jord igen! Men då är anden död! för evigt!

IVAR efter en paus.

Vet du!... Jag skulle ha lust att bli läsare! ibland!

LUISE.

Skulle du? Varför det?

IVAR.

Jag vet inte! tycker så bara!

LUISE ser på honom tigande.

IVAR.

Nu går jag!

LUISE.

Nej, du skall stanna och se på, hur vi leker.

IVAR.

Kan ni leka, stora människorna?

LUISE.

Ja, vi ha lärt oss det igen! Vi leker i våra minnen, att vi äro av ett stort mäktigt folk, som under lidanden tillkämpa oss liv; vi leker, att vi ännu ha en framtid, som måste vara frukten av en lång sorglig förtid...

IVAR.

Vad du säger klingar som sagor från barndomen vilka man trodde på, utan att egentligen tro på dem!... Luise har du någon glädje av att leva?

LUISE.

Ja, det har jag visst! När jag, om morgonen, då jag vaknat, utsövd stiger upp och ser att solen ännu belyser en kommande arbetsdag, och jag går till mitt arbete som ger mig livets villkor, då njuter jag av själva känslan att vara till! Njuter av något så enkelt som att natten är över och att det är dag igen!

IVAR.

Du är lycklig.

LUISE.

Gå, Ivar! och kom igen och bliv lycklig!

IVAR.

Det är, som om du talte ett främmande språk... som jag måste lära mig!

LUISE.

Men du ska tänka på det språket först!

IVAR.

Ja! Jag skall! Jag vill!... Emellertid måste jag stanna här en stund, efter som jag stämt möte med Svensson, på hedersord!

LUISE.

Ja, då måste du stanna.

IVAR.

Men Luise, låt mig vara ensam... jag har så mycket att tänka på!

LUISE.

Ja, min vän!... Giv mig din hand, Ivar, att vi icke äro ovänner!

IVAR räcker sin hand.

Här, Luise! utan bitterhet!

LUISE mottager hans hand.

Tack!

IVAR.

Men silvertråden är av!

LUISE.

Ack, se bara, luften är full med kopparträdar, som förena människohjärtan; börja med dem vackert, så kommer silvret sen, högre upp!

IVAR.

Du talar så vackert och så gott!

LUISE.

Vet du, vem som lärt mig det?

IVAR min.

LUISE.

Nej, det är... vi uttala aldrig det ordet mer, ty det är så missbrukat... och det är ingen lek, fastän den är så kär... Nu kan du gissa den charaden!... Farväl! Går ut.

IVAR
sätter sig avsides i förgrunden.

Farväl!

*

LINA
in i folkdräkt, får se Ivar.

Om ni visste, vilken sorg ni gjort mig?

IVAR.

Det vet jag inte.

LINA.

Vet ni icke, vad ni sade på ångbåten?

IVAR.

Jag pratade åtskilligt, men vad jag sade er var fullkomligt betydelselöst; där fanns icke någon mening i det!

RESTAURATRISEN in.

LINA till henne.

Han hade ingen mening i vad han sade! Tänk, så vi dummat oss!...

Till Ivar.

Emellertid, nu kan jag säga »mamma»!

IVAR.

Jag förstår fortfarande ingenting; men har jag gjort er ont, så förlåt mig!

LINA till Restauratrisen.

Det är synd om honom, bestämt är det; han ser så olycklig ut!

RESTAURATRISEN.

Det är synd om alla människor... Och om oss icke minst... Du vet icke nyheten?

LINA.

Nej!

RESTAURATRISEN.

Ångbåten skall säljas!

LINA.

Vad skall då bli av oss?

*

STYRMANNEN in.

RESTAURATRISEN till Styrman.

Styrman!

STYRMANNEN.

Javäl, fru Rundkvist! Jag har hört nyheten... båten är redan såld!

RESTAURATRISEN.

Redan?

STYRMANNEN.

Ja; men vad detta kan ha för följder för oss... det vet jag ännu icke!

*

STYRMANSHUSTRUN och DENNAS VÄN något utstyrda gå över scenen.

RESTAURATRISEN

ställer sig för att skymma framför Styrmannen.

STYRMANNEN.

Vad är det?

RESTAURATRISEN.

Ingenting! Se bara inte dit!

STYRMANNEN ser dit ändå.

Jaså! Min hustru och hennes vän!

RESTAURATRISEN.

Tänk, att icke ha någon skam i sig!

STYRMANNEN.

Det är rysligt! Men vad som förargar mig mest är, att jag skall betala blankläderskor åt vännen, då jag själv går i becksöm!

RESTAURATRISEN.

Hur kan ni stå ut med ett sådant liv!

STYRMANNEN.

På tjugu år vänjer man sig vid allt!

RESTAURATRISEN.

Då skall man vara en ängel!

STYRMANNEN.

Jo, vackra änglar! Nej, fru Rundkvist; jag har vad jag förtjänar; ty... det var jag, som en gång i min ungdom förledde henne! Ja!

RESTAURATRISEN.

Ni! Nej; det var nog gjort förut!

STYRMANNEN.

Vad säger ni? Vet ni vad ni säger?

RESTAURATRISEN.

Ja, det vet jag; och ni var oskyldig! Hör ni!

STYRMANNEN.

Varför skulle ni berätta detta nu? Jag gick så lugn, nästan nöjd och kvittade detta mot en gammal skuld! Nu däremot, nu är det vidrigt att leva! Fy!

RESTAURATRISEN.

Säg, inte så! Är det icke bättre att lida oskyldigt än skyldigt?

STYRMANNEN.

Nej; jag har aldrig trott på martyrer, har alltid hånat sådana, och nu skulle jag själv bli en sådan!

RESTAURATRISEN.

Då får ni kvitta detta mot något annat då!

STYRMANNEN.

Det var visdomsord. — — — Låt mig se, var jag skall skriva upp det!... Åjo, det finns nog

poster på debetsidan! Men det är i alla fall rysligt att behöva betala en annans laster med egna försakelser!

RESTAURATRISEN.

Det är rysligt alltihop, men därför ha vi kommit hit för att glömma det en stund, medan solen skiner och marken är grön!

De gå ut.

*

LUISE och JULIUS komma in, klädda i Vasatidens (1500) kostymer; sätta sig på en bänk i närheten av Ivar, men utan att märka honom.

JULIUS.

Som en annan människa känner jag mig, när jag kommit i den här dräkten... jag får andra tankar och andra känslor och tror mig i stånd att tala italienska, om jag fick se Gripsholms slott eller en positivspelare.

LUISE.

Ja, min furste!... Nu ska du säga signora åt mig!

JULIUS.

Signora!... Nu faller jag på knä!... Och så kysser jag din hand!

LUISE.

Ja, på ringfingret då!... Och sedan?

JULIUS.

Signora; jag har sovit på nio ärter och drömt, att jag var din brudgum och du min ungdoms brud, min enda kärlek, mitt allt på jorden... mitt gredelina midsommarsblomster, min kyska väpling, min blåa

linblomma, du tusensköna, du blåklint, du prästkrage, du fingerborgsört, du guldpudra, du min ljuva smultronblomma... nu har jag sagt namnen på nio midsommarsblomster, kom mitt vackra barn, och giv mig en kyss!

LUISE.

En kyss? En kyss!... Tusen!... Här ska du få!

Hon kysser honom mitt på mun flera gånger.

JULIUS.

Det kommer någon!

LUISE.

Låt dem komma, så ska jag föreställa min fästman! Men det där skulle jag ha sagt »Det kommer någon!»... Vet du varför jag älskar dig, Julius? Därför och därför och därför! Fick du vetat!

JULIUS.

Men vet du, varför jag älskar dig!

LUISE.

Inte älskar du mig?

JULIUS.

Inte?

LUISE.

Får jag se då!

JULIUS

lyfter henne på sina armar och kysser henne.

LUISE.

Det kommer någon!

JULIUS.

Ja, låt dem komma, solen ser oss, himlen ser oss och ler! varför skulle icke mänskorna få se vår

kärlek! Ring i stapeln, skjut, skjut med kanonerna, blås i lurarne, förkunna det för hela riket: jag älskar henne.

LUISE.

Vill du vara snäll och komma ner nu! Du är alldeles för högt oppe! Jag ser efter dig som en lärka, jag hör dig sjunga, men du är bara en prick...

JULIUS.

Är jag en lärka, jag trodde jag var en gråsparv... det trodde nog flera...

LUISE.

Tyst! Se på svanorna i dammen; somliga äro vita och somliga svarta; vad kunna de därför? Så äro människors öden...

JULIUS.

Förlåt, mig! Lyckan rusar som vin och kärleken är grym... Då jag älskar dig, börjar jag fatta vad hat är! Jag känner just nu ett behov att slakta någon och bränna upp honom med fett och hud på ett stenaltare...

LUISE.

Julius! Var är Julius?

JULIUS.

Här!

LUISE.

Nej, jag, jag hörde en annans röst och som nerifrån jorden.

JULIUS.

Varför kysste du mig; det skulle vi aldrig ha gjort.

LUISE.

Vad hände?

JULIUS efter en paus.

Jag har nyss läst i en bok, att två oskyldiga kroppar, kol och kväve, när de förenas, bilda ett rysligt gift. Vi ha fött giftet på våra läppar, och ur vår oskyldiga kärlek föddes hatet.

LUISE.

Så djupsinnig Julius har blivit!

JULIUS.

Idioten!... Det är du Luise, som väcker och eldar slumrande krafter... Ensam eller i andras sällskap... ja, då bär jag kappsäckar, till orätt ställe...

LUISE.

Nu går jag ifrån dig på en stund! Paus. ...Är detta kärleken?

JULIUS.

Ja, den grymma leken, som av två människoliv gör ett! Går till vänster.

*

LUISE
går till höger, stöter på Ivar.

IVAR.

Luise, jag hade icke för avsigt att lyssna, men ni ställde er och talade, så jag måste höra er... Nå väl: jag har misstagit mig på Julius och jag lyckönskar dig!

LUISE.

Allvarsamt?

IVAR.

På fullt allvar!... Går du?

LUISE.

Ja! Går.

IVAR.

Luise! Går efter.

*

FRUARNE ANDERSSON, SJÖSTRÖM och LINDGREN komma in med Fiskaren LÅNGVIKEN.

FRU SJÖSTRÖM.

Kors i allan dar, att vi skulle komma hit också!

FRU ANDERSSON.

Och det är ju alldeles som på landet, vet nån.

FRU LINDGREN.

Men inte är det någon befästning, fast det är kanoner.

FRU SJÖSTRÖM
pekar på Gustav Vasas byst.

Är det han, som har byggt det här?

FISKAREN.

Nej, det är Gustav Vasa!

FRU SJÖSTRÖM.

Har Gustav Vasa byggt den här skansen?

FISKAREN.

Nej, det är Hazelius!

FRU SJÖSTRÖM betraktar bysten.

Å, är det Hazelius?

FISKAREN skriker.

Nej, det är Gustav Vasa!

FRU SJÖSTRÖM.

Skrik inte, min goda han, för jag är inte döv!

FISKAREN.

Men frun förstår inte, vad jag säger!

FRU LINDGREN.

Si så, låt det vara bra nu! Så ska vi gå och se på grönsakerna.

De stanna vid trädgårdsstaketet till vänster.

Si där är persiljan, för den känner jag igen!

FRU ANDERSSON.

Nej, min goda fru Lindgren, det är visst ingen persilja, för det är morötter!

FRU LINDGREN.

Nej, men morötter är ju röda, vet ja.

FRU SJÖSTRÖM.

Ja inunder, ja, men det kan man inte se...

FRU ANDERSSON.

Jag har sålt morötter i fyrtio års tid och jag har alltid sett dem gula. Har jag rätt, fiskaren, är de gula eller röda?

FISKAREN.

Jag tycker de är gulröda, för röda det är rödbetorna...

FRU LINDGREN.

Låt dom vara gulröda nu, så få vi frid! Kom och se på björnarna i stället!

*

JULIUS in beväringsklädd.

Se där är Långviken!

FRU ANDERSSON.

Själva trädgårdsmästaren, nå då kan vi få höra, om morötterna är gula...

JULIUS.

Det ser man väl, att de är gula...

FRU ANDERSSON.

Va sa jag!

FRU LINDGREN.

Har vi nu nog av morötterna...

JULIUS.

Ja, nog kan vi tala om annat...

De dra sig åt höger.

*

MASKINISTEN och MIA från vänster.

MASKINISTEN

har bortlagt sin sävlighet, talar livligt och obesvärat.

Ja, Mia, jag är inte rolig och inte är jag vacker...

MIA.

Inte ska en man vara vacker...

MASKINISTEN.

Men du kan lita på mig, ty jag är prövad av livet...

MIA.

Det är vad jag gör, Gustav; men i dessa tider av osäkerhet och ovisshet...

MASKINISTEN.

Vad vill det säga?

MIA.

Jo, det är orätt att lova bort sig för hela livet, ty det är att lova mer, än man kan hålla, det är att vilja ge, vad man icke äger, det är orätt...

MASKINISTEN.

Nu mulnar det!

MIA.

Ja, det har stått och dragit länge, men vi råda icke över väder och vind... Du är tio år äldre än jag, och du har sett mera elände, men du har icke mod att lära av erfarenheten...

MASKINISTEN.

Vad du är rysligt klok!

MIA.

Kan man vara nog förståndig?

MASKINISTEN.

Vart vill du komma?

MIA.

Endast dit; bind icke bandet, så du ej kan knyta upp det; avlägg icke ed på det du vet ej vara sant! — — — Tänk på styrman och hans...

MASKINISTEN.

Ska jag tänka på styrman och hans... när jag tänker på dig; fy!

MIA.

Förstå mig!

MASKINISTEN.

Håll av mig!

MIA.

Det gör jag!

MASKINISTEN.

Gör du?

MIA.

Kom och dansa då?

MASKINISTEN.

Ja, låt gå!

MIA.

Men jag vill ha våfflor först!

MASKINISTEN.

Och kaffe!

MIA.

Med socker i...

MASKINISTEN.

Och mycke grädde!

MIA.

Är du snål?

MASKINISTEN.

Inte!

MIA.

För då luggar jag dig!

MASKINISTEN.

Jag har inge hår!

MIA.

Då luggar jag dig i örat! — — — Kom, min adelsman, ska jag visa dig för pängar!

Hon drar honom ut vid örat.

STYRMAN, RESTAURATRISEN och LINA hava obemärkt åhört det sista samtalet; skratta.

STYRMANNEN.

Nu är mäster fast!

RESTAURATRISEN.

Ja, hur ska det gå!

STYRMANNEN.

Det varar så länge det varar! Sommarn räcker icke längre än till hösten, men det är roligt om sommarn! — — — Nå men... där kommer ju själva greven med kandidaten.

De gå ut.

*

GREVEN och IVAR in.

GREVEN lugnt.

Nej, ni misstager er fullständigt på mina känslor... och jag är icke alls den ni tror mig vara... men, ni kunde ju utsträcka ert medlidande även till en greve! — — — Min skoltid inföll strax efter riddarhusets fall... Att den tiden vara adelsman inbragte ingen fördel eller glädje, må ni tro... Jag var en tämligen timid yngling, som hade lärt mig respektera alla människor, av vilken samhällsklass de än voro... jag ofredade ingen... men... tiderna hade förändrats... »Greven» var blivet ett öknamn på mig, jag behandlades som en idiot av lärarne, och kamraterna slogo mig, därför att jag var greve. Då fattade jag ett gränslöst hat mot de lägre klasserna, så att, när jag tillträdde fideikommisset, blev jag en bondplågare... så kom den dag, då mitt familjenamn blev vanärat... och resten vet ni!

IVAR milt.

Allt detta ni nu säger var mig obekant...

GREVEN.

Men ni skulle ha handlat och talat med större varsamhet...

IVAR.

Det är gott att säga det nu! — Emellertid, herr greve, jag tackar er för det som varit, ber er förlåta vad som icke blev av! Och så säger jag er farväl, ty nu går jag att börja ett nytt liv, begagnande vad jag i dag fått bittert lära!

GREVEN.

Bra! Och om vi ses igen, börja vi en ny bekantskap, på en ny räkning! — Farväl!

Drar sig uppåt fonden och ut.

IVAR går.

Farväl!

*

LUISE

in från vänster, klädd som i början av pjäsen.

JULIUS klädd som beväring.

LUISE.

Där är m i n Julius, igen!

JULIUS.

Och m i n Luise!

De omfamnas; utanför scenen höres sången av barnröster uppifrån klockstapeln.

Kom, du min vän i skogen,
kom, vid min sida sjung!

Skogen är evigt trogen,
våren är evigt ung.
Livet förgår som kvällens fläkt;
evig är vårens andedräkt.
Kom, du min vän i skogen,
vid min sida sjung! *

JULIUS ser uppåt.

Vet du vem som sjunger där uppe i luften?

LUISE.

Det är änglar!

JULIUS.

Eller barn!

LUISE.

Skolbarnen från Mälarstranden!

JULIUS.

Då är den gamle här!

LUISE pekar utåt.

Där är han!

JULIUS.

Och hon!

LUISE.

»Det kommer någon!»

JULIUS.

De äro välkomna!

*

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN med HUSTRU in.

LUISE emot dem.

God afton, snälla farbror och tant!

* Utgör andra versen av »Blommande sköna dalar».

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

God kväll, barn! Nu kom vi och överraska er!

HUSTRUN.

Här äro vi! Var är Ivar?

LUISE.

Mötten I honom icke?

HUSTRUN.

Nej!

JULIUS.

Då har han gått sin väg!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Jag har hört hans äventyr berättas av greven, och att han tagit ett avgörande steg, jag vet dock icke vilket!

HUSTRUN.

Och det sa du icke åt mig!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Du ska väl icke veta allt heller!

*

KONSTAPELN in orolig.

Se, god afton, direktörn! — — — Det var väl jag råkade er!

HUSTRUN förskräckt.

En polis! Vad står nu på?

KONSTAPELN.

Intet farligt, min bästa fru Lundberg! Jag hade en arresteringsorder på kandidaten...

HUSTRUN.

På min son, min olyckliga son...

KONSTAPELN.

Vänta lite, det är inte farligt! Det var bara som skolkare till mobiliseringen!

HUSTRUN.

Då blir han arkebuserad...

KONSTAPELN.

Ånej! Såna tider är det inte! Emellertid hade han av mig fått frihet på hedersord. Nu hör jag, att han brutit sitt ord och nyss synts halvspringande avlägsna sig nedre vägen! Detta är för mig farligare än för honom, ty jag kan förfela min befordran!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Har han brutit hedersord?

KONSTAPELN.

Ja, tyvärr!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Då vill jag icke veta av honom mer!

KONSTAPELN.

Vänta lite nu! Det finns nämligen anledningar tro att här föreligger ett missförstånd, som skall klaras till allmän tillfredsställelse!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Ni var hans vän från skolan, och han svek er!

KONSTAPELN.

Kanske han tvangs in i denna skeva ställning; jag vill tro det, ty det han i dag upplevat framkallade en total förändring i hela hans väsen...

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Säger ni det! O, att så vore!

KONSTAPELN.

Jag är nästan viss på att inom en halv timme han skall vara här själv eller ett brev från honom! Därför sätter jag mig här helt lugnt och väntar!

Sätter sig.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Den olycklige, stackaren!

HUSTRUN.

Sorgebarnet!

LUISE.

Jag svarar för Ivar, att han icke bryter ord!

HUSTRUN.

Gör du!

LUISE.

Jag har nyss talat vid honom!

*

SKOLLOVSKOLONIENS BARN in.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Där är mina småttingar!

EN BARNRÖST.

Hon kommer! Hon kommer!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Vem kommer?

EN BARNRÖST.

Maria!

ALLA BARNEN.

Maria!

*

AMALIA in, bärande MARIA, sommarklädd och frisk.

AMALIA

lägger ner Maria i barnskocken, där hon mottages, kysses och hissas sakta och varligt.

Här han I henne!

MARIA.

Jag var inte sjuk! Jag var inte sjuk.

BARNEN

taga i ring omkring Maria; sjunga och dansa.

*

STYRMANNEN, RESTAURATRISEN, LINA, därpå MASKINISTEN och MIA in, medan sången pågår; Restauraratrisen går fram till Trädgårdsmästaren och säger något, som man ej hör, men synes sprida glädje.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN till Styrman.

Låt mig gratulera kapten, till nya båten! Bättre sent än aldrig!

STYRMANNEN.

Tack, direktören! Det drömde jag aldrig, sedan jag satt bort skutan.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Han satt ju inte bort skutan...

STYRMANNEN.

Nej, det förstås, men olyckan är ingen rekommendation... De säger så här: Den där har otur, den akta vi oss för!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Akta oss nu, när han ska föra oss hem i natt! — Blir det restauration om bord?

STYRMANNEN.

Jo, då, och restauratris med! Eller vad säger min maskinist?

MASKINISTEN.

Mia svarar för sig själv, hon!

ANDERSSON
in, går fram till Trädgårdsmästaren och viskar.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Fru Rundkvist! Kamrern Andersson i nya ångbåtsbolaget ber få upplysa, att gamla båten är inköpt av den nya och att nya bolaget ber få behålla fru Rundkvist och fröken Rundkvist i deras befattningar.

RESTAURATRISEN.

Å, Gud! Även detta redde sig!

LINA till Andersson.

Tack, snälla kamrern!

*

FRUARNE ANDERSSON, SJÖSTRÖM, LINDGREN med LÅNGVIKEN.

FRU SJÖSTRÖM.

Jag förstår ingenting alls av det här. Inte har björnar vingar och fjädrar inte!

FISKAREN skriker.

Nej, det var örnar! Sa jag! Örnar!

FRU SJÖSTRÖM.

Skrik inte, min lilla vän, jag är inte döv!

FISKAREN.

Nej, men jag är lite döv, ser frun!

FRU SJÖSTRÖM.

Kors i all dar, jag kunde väl tro det. Men varför talte han inte om det?

FISKAREN.

Inte går man och talar om sina svagheter oombedd!

FRU LINDGREN.

En sådan gyckelmakare, den Långviken!

FRU ANDERSSON.

Nu ska vi akta oss för honom!

*

KORPORALEN in.

Vass dö! Är polisen här?

KONSTAPELN.

Jo men!

KORPORALEN.

Mycket har jag upplevat... ja nu är den fågeln flugen!

KONSTAPELN.

Har han sett honom då!

KORPORALEN.

Det var klart det! — — — Jag såg honom i droska fara opp till Göta gardes kasern!

KONSTAPELN.

Nå, men då är han inte bortflugen då!

KORPORALEN.

Jo, för mig förstås! Och mina tio kronor rök!

KONSTAPELN.

Men då är jag kommissarie!

KORPORALEN.

Vad har jag för gott av det?

KONSTAPELN.

Jo, han ska få tian av mig för handräckningen!

KORPORALEN.

Gud bevare kommissarien! Gnuggar händerna. Ha, tio krigare! Det är några liter, det! Haha!

*

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN
fram till Konstapeln.

Ivar har således överlämnat sig själv?...

KONSTAPELN.

I rättvisans händer, som det heter. Där sker honom intet ont! Det är dock bara förskolan till något nytt... som han grundar på!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Något nytt! Väl! Bara det icke blir vid det gamla!

KONSTAPELN.

Nej, det blir spritt nytt... det får han tala om själv!

*

Det ringer nu i klockstapeln; allmän andaktsfull tystnad.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN till Hustrun.

Det ringer helgsmål! — — — Sänd en suck med mig, hustru, till all god gåvas givare, som leder allt till en god utgång.

HUSTRUN.

»Ty han älskar allt, som är till, och hatar intet av det han gjort haver!»

*

Folk i dräkter från Vasatiden och även i folkdräkter samlas vid Gustav Vasas byst kring en sånganförare, som knackar och säger: »nu ta vi Nya folksången». När ringningen upphört stämma alla i och unisont följande sång med ord av Nyblæus och musik av Lindblad, dock med en liten textförändring *.

Jag vet ett land långt upp i höga Nord,
ej varmt, ej rikt som Söderns länder,
men hjärtan klappa där för fosterjord
och mandom bor på Siljans gröna stränder.
Och skogar susa där i dyster prakt,
och älvar brusa där från trakt till trakt.
Ett härligt land, ett härligt land,
I gode svenske män! I gode svenske män!
Och vem det landet en gång sett
han längtar dit, längtar dit igen!

* »Dalamän» ändrat till »svenske män» av författaren till pjäsen.

ANMÄRKNINGAR TILL TRETTIOTREDJE DELEN.

KASPERS FET-TISDAG. PÅSK. MIDSOMMAR.

Av i denna volym ingående dramer publiceras Kaspers Fet-tisdag härmed för första gång. Påsk utkom 1901 på C. och E. Gernandts förlag och 1910 i en andra upplaga på Björck och Börjessons förlag. Midsommar utgavs 1901 på C. och E. Gernandts förlag.

Kaspers Fet-tisdag har här tryckts efter en K. Dramatiska teatern tillhörig avskrift. Originalhandskriften till Påsk har ej kunnat finnas. K. Dramatiska teatern besitter emellertid en avskrift därav, som gett upplysning om ett antal tryckfel i tidigare upplagor. Originalhandskriften till Midsommar äges av bokförläggaren K. Börjesson och har av ägaren ställts till utgivarens disposition för kollationering med föregående upplaga.

Kaspers Fet-tisdag har uppförts på K. Dramatiska teatern 16 och 19 april 1901. Påsk har första gången uppförts 4 april—30 aug. 1901 på K. Dramatiska teatern 8 gånger. Sedermera har stycket spelats på Intima teatern 16 april 1908—27 nov. 1910 122 gånger och på Folkets hus teater i Stockholm fem gånger 24 mars—28 mars 1912. Midsommar har givits på Svenska teatern 17 april—21 april 1901 fem gånger.

KASPERS FET-TISDAG.

Skrivfel och ändringar i avskriften.

Sid. 7, (petit-)rad. 8—9: De sammanstöta mitt på scenen, låtsas att de icke sett varandra och uppge ett anskri. Avskriften har: — — låtsadt att de icke sett varandra etc. En felskrivning. Här har som mest antagligt riktiga läsart insatts ”låtsas”; förmodligen har ett ”s”, såsom ej sällan Strindbergs slut-s, av avskrivaren lästs som t och han därpå felstavat dt. Jfr anm. till sid. 11.

Sid. 8, rad 9: Ajös! Avskriften stavar på detta ställe: Adjös, men på alla övriga Ajös, Ajösen etc., en stavning som här konsekvent införts.

Sid. 10, rad 14: allesammans. I avskriften [antagligen bröllop]: alle allesammans [sedan ändrat med blyerts till alla — allesammans].

Sid. 11, (petit-)rad 7: KASPER går till trädet och låtsas telefonera. Avskriften har här ”låtsar”, men sid. 13, (petit-)rad 1 och sid. 32, rad 5: ”låtsas”. ”Låtsas” är Strindbergs vanliga form, som här konsekvent genomförts; ”låtsar” felläsning eller ändring av avskrivaren. Likaså ändring sid. 13, (petit-)rad 9 av ”låtsar” till ”låtsas”. Jfr i denna volym [Midsommar] sid. 142, rad. 6—7: låtsas känna honom, sid. 178, (petit-)rad 15: låtsas se ut, sid. 196, rad 9: låtsas, som om etc., enligt hskr. och uppl. 1.

Sid. 26, rad 1: DÖDEN. Kasper! Kasper! Avskrivaren har först med scenanvisning ”sjunger” felaktigt tillägnat Kasper själv detta utrop; sedermera har rättelse gjorts med blyerts tydligen enligt hskr., och ”sjunger”, som rätteligen blott hör till rad 2, har i konsekvens härmed borttagits i den nu tryckta texten.

Sid. 27, (petit-)rad 12: De boxas. Avskrivaren har först haft ”brottas”, sedermera har ”boxas”, som tydligen är den rätta läsarten, överskrivits med blyerts. (Petit-)rad 10 närmast ovanför anger: De brottas liv-

tag. Och (petit-)rad 14 nedanför: [OFFICERN]. Ger Kasper en box i pannan. Scenanvisningen ”de boxas” vill sålunda ange att de kämpande övergå från brottning till boxning.

Sid. 31, (petit-)rad 16: OFFICERN mornar sig. Så avskriften först. Därpå överskrivet med rött bläck ”kråmar sig”, som antagligen av någon läsare på teatern ansetts bättre.

Sid. 35, rad. 5—6: Så skall jag be att få säga de snälla herrskaperna . . . I avskriften först skrivet ”det snälla herrskapet”, därpå ”t” utraderat och ”rna” inskrivet; men ”det” har man glömt ändra till ”de”.

PÅSK.

K. Dramatiska teaterns avskrift av originalmanuskriptet till Påsk är gjord av teaterns avskrivare med anledning av överenskommelse om styckets uppförande. Ett flertal nedan angivna ändringar i avskriften till läsarter som förekomma i uppl. 1 visa att korrektur till första upplagan med rättelser av författaren sänts till teatern. Andra ändringar åter i avskriften, som ej förekomma i uppl. 1, äro tydligen gjorda på teatern; en stor del äro smärre regieändringar och ett par (sid. 75 och 119) bero på oförstådda skrivfel i avskriften. Avskriften ger bevis för ett antal meningsstörande tryckfel i tidigare upplagor, som i denna avlägsnats; då ändring i avskriften gjorts från en läsart, som är första upplagans, så föreligger skrivfel i originalet av författaren (sid. 43 och 115) eller en distraktion (sid. 103) eller en av dessa tautofonier som Strindberg var angelägen att avlägsna (sid. 102). Att sättare av uppl. 1 i dessa fyra fall kan ha urakt-låtit att följa gjord rättelse är ej särskilt anmärkningsvärt, men för övrigt kan ju också tänkas, att författaren först efter upplagans tryckning gett anvisning till ändring av dessa ställen eller något av dessa.

Tryckfel i föregående upplagor.

Sid. 43, rad. 5—6: jag längtar efter en sjö att få tvätta mig i. Så enligt ändring i Dramatiska teaterns avskrift. I uppl. 1—2 saknas "i": — — en sjö att få tvätta mig.

Sid. 48, (petit-)rad 1: FRU HEYST in från köket, i köksförkläde, skalande ett äpple. Så avskriften. I uppl. 1—2 saknas komma efter "köksförkläde".

Sid. 55, rad. 8—9: Fordringsägaren, han som kan ta våra möbler när som hälst. Så avskriften. Uppl. 1—2 ha felaktigt frågetecken efter "möbler".

Sid. 68, rad. 17—18: "Jag väntade det goda, och det onda kom; jag väntade ljuset, och mörkret kom!"... Citationstecknet framför "jag", här insatt enligt avskriften, saknas i uppl. 1—2.

Sid. 72, rad 13: Nej! Tvärtom! Utropstecken efter "Nej" enligt avskriften. Uppl. 1 har komma men det oaktat "Tvärtom" med versal begynnelsebokstav.

Sid. 80, (petit-)rad 10: FRU HEYST in; svartklädd. Semikolon efter "in" enligt avskriften. Uppl. 1—2 ha kolon.

Sid. 81, rad 9: Bättre hade varit, att jag ingen råkat! Utropstecken enligt avskriften. Uppl. 1—2 ha frågetecken.

Sid. 102, rad. 10—11: Detta känner Kristina och för att icke få hans onda över på sig etc. Så enligt ändring i avskriften. Uppl. 1: Detta känner Kristina p å s i g och för att icke få hans onda över p å s i g. Uppl. 2: — — få hans onda över sig. Strindberg har antagligen vid korrekturläsningen märkt tautofonien och överstrukit det första "på sig", vilken rättelse införts i avskriften, men ej iakttagits i uppl. 1. Läsarten i uppl. 2 kan möjligen även tillskrivas rättelse av Strindberg; dock har han knappast eljest, då ingen rättelse för övrigt förekommer, läst korrektur på uppl. 2.

Sid. 103, (petit-)rad 18: ELIS in från vänster. Så enligt ändring i avskriften. Uppl. 1—2: ELIS in från höger. Jfr sid. 99, (petit-)rad. 13—14: ELIS, som går ut till vänster.

Sid. 115, rad 19: Ni har rätt, tag allt! Det tillhör er! Så enligt ändring i avskriften. I uppl. 1—2 saknas "er": — — Det tillhör!

Sid. 123, rad 15: Utropstecknet vid replikens slut enligt avskriften. Uppl. 1—2 ha kolon.

Rättelser i Dramatiska teaterns avskrift iakttagna i uppl. 1.

Sid. 41, rad. 17—18: fars brottsliga handling. Avskriftens första läsart: — — handlingar.

Sid. 48, rad 12: den största av alla skälmarne! "Alla" inskrivet i avskriften.

Sid. 50, rad 17: Du vet ju, att gummor har sånt där för sig. Avskriftens första läsart: — — gumman etc.

Sid. 51, rad. 3—4: Nå, det är ju oskyldigt, och jag skall sätta det i vatten, så grönskar det. Avskriftens första läsart [felskrivning]: — — att jag skall sätta det i vatten etc.

Sid. 53, rad. 3—4: Jag har satt — — fastän jag visste. Avskriftens första läsart: — — fastän jag vet.

Sid. 56, rad. 14—15: Min herre, ni har rätt! Avskriftens första läsart [felskrivning]: Ni herre, ni har rätt!

Sid. 60, rad. 1—2: att hos dessa fattiga människor sitta av deras skuld. Avskriftens första läsart: att hos dessa fattiga människor äta av deras skuld.

Sid. 61, rad. 1—2: Ser du, så gick det för att du var så säker. Avskriftens första läsart: Ser du, det fick du för etc.

Sid. 62, rad. 19—20: att man kan bli dömd. Avskriftens första läsart: att en man etc.

Sid. 83, rad 7: att det skulle kunna finnas. I avskriften är "kunna" inskrivet.

Sid. 85, rad 18: Jag hör Lindkvist komma! Avskriftens första läsart: Jag hör Lindkvist, m a m m a!

Sid. 92, rad 2: om jag upptäckes. Avskriftens första läsart: om jag n u upptäckes. I föreg. mening: vad har jag nu gjort?

Sid. 93, rad 5: Varför gör du dig själv så illa. I avskriften är "dig" inskrivet.

Sid. 94, rad. 5—6: när de skulle komma och gripa far... I avskriften är "komma och" inskrivet.

— rad 16: då jag inte gjort ont. Avskriftens första läsart: då jag inte gjort o r ä t t.

Sid. 95, rad 13: Det är pendylen, där! Avskriftens första läsart: Det är pendylen, d u!

Sid. 111, rad. 6—7: han är så mångordig. Avskriftens första läsart: han är så mång s i d i g.

Sid. 112, rad 5: tillkännage mitt ämnade besök. Avskriftens första läsart: — — t i l l ämnade besök. Sedermera har i avskriften läsarten "ämnade" återställts till den ursprungliga, antagligen av någon som fann rättelsen egendomlig. Tydligen är det tautofonien "tillkännage — tillämnade", som förmått Strindberg att stryka det senare "till".

Sid. 117, rad 5: Det kan ni hindra! Avskriftens första läsart: Det s k a l l ni hindra!

Sid. 123, rad 8: biträdde som medlare! Avskriftens första läsart: t j ä n s t g j o r d e som medlare! Förut i samma replik: det g j o r d e s klart i går.

— rad 15: berätta er en historia, mycket kort! Avskriftens första läsart [antagligen felläsning av avskrivaren]: — — mycket k l a r t!

Sid. 124, rad. 7—10: När jag gick in genom förstugan, slogs en glasdörr upp — — och träffade min armbåge, så att rutan gick sönder. Avskriftens första läsart: — — och t r ä f f a r min armbåge, så att rutan g å r sönder.

Ej iakttagna ändringar i Dramatiska teaterns avskrift.

Sid. 49, (petit-)rad 21: Lägger paketet på bordet. I avskriften ändrat till: — — på skrivbordet.

Sid. 52, (petit-)rad 9: KRISTINA ser ut genom fonddörren. I avskriften ändrat till: — — ut genom fönstret. Jmfr sid 38, rad. 7—8: Hela förgrunden utgör en glasveranda — —. I mitten en stor dörr etc., samt rad. 14—15: Glasfönsterna i verandan, som upptager hela scenens bredd etc. Jmfr även sid. 94, (petit-)rad 8: BENJAMIN ställer sig vänd emot fonddörren, samt följande scenanvisning, (petit-)rad 12: BENJAMIN ser ut genom gardinerna.

Sid. 55, rad. 6—8: ELIS ser ut genom fönstret. Vet du, vem som kommer nu? KRISTINA ser ut genom fönstret; faller på knä förkrossad. Det är för mycket! ELIS. Fordringsägaren, han som kan ta våra möbler. I avskriften ändrat till: ELIS. — — Vet du, vem som kommer nu? Fordringsägaren... KRISTINA — —. ELIS: ... han som kan ta våra möbler. Uppflyttningen av "Fordringsägaren" till Elis' föregående replik innebär en försämring av replikskiftet.

Sid. 62, rad. 12—13: Vill du då att börja med upphöra döma människor. I avskriften ändrat till: Vill du då att börja med upphöra att döma människor. Strindberg utelämnar hälst "att" framför infinitiv.

Sid. 65, rad 1: Varför är du nyfiken, ja? I avskriften ändrat till: Varför är du nyfiken, då?

Sid. 75, rad 1: Ja, och emedan hon icke vågade. I avskriften ändrat till: "Ja, emedan hon" etc. från: "Ja och medan" etc. [skrivfel].

Sid. 84, rad 2: vid tretiden, kanske det var fyra. I avskriften ändrat till: — — kanske hon var fyra.

Sid. 88, rad 9: Ve oss! Struket i avskriften.

Sid. 94, rad 2: BENJAMIN reser sig. "Reser sig" struket i avskriften.

Sid. 95, rad 25—Sid. 96, rad 4: Den [sc. klockan] kunde inte lida musik, utan så fort Elis spelade på pianot, så började hon slå, det märkte vi alla, icke bara jag; och därför får hon sitta i köket, för hon var stygg! Men Lina tycker inte heller om den, för hon är inte tyst om nätterna, och så kan hon inte koka ägg efter henne... I avskriften ändrat till: — — så började den slå, — —; och därför får den sitta i köket, för den var stygg! Men Lina tycker inte heller om den, för den inte är tyst om nätterna, och så kan hon inte koka ägg efter den [först skrivet honom].

Sid. 106, rad. 2—3: nu röcks sista stödet. I avskriften ändrat till: nu rycktes det sista stödet.

Sid. 107, (petit-)rad 7: ELIS stående först orolig, sedan etc. I avskriften ändrat till: ELIS reser sig orolig.
— (petit-)rad 14: FRU HEYST sjunker ner i en stol. I avskriften ändrat till: FRU HEYST sjunker tillbaka i stolen.

Sid. 119, rad 2: och opinionen? pah, den... I avskriften, som först haft: "— — på den..." ändrat till: "— — ja den..."

Sid. 125, rad 12: jag kan inte hjälpa din far från sitt straff. I avskriften ändrat till: — — från hans straff.

Sid. 126, rad 1: Väl! I avskriften ändrat till: Gott!

MIDSOMMAR.

Originalmanuskriptet till Midsommar är en handskrift i kvart på enkelt gult papper, avdelad i 7 lägg, varav det första innehåller titel och personförteckning och vart och ett av de följande upptar en tablå. Det första lägget består av två opaginerade ark. På titelsidan har författaren skrivit "Midsommarsresan. Ett Allvarsamt Lustspel i Sex Tablåer av August Strindberg". "Midsommarsresan" är textat i

skönskrift, men underrubrik och författarenamn skrivna med Strindbergs vanliga stil; versalen M i ”Midsommarsresan” är fylld med röd krita, övriga bokstäver med blå. Den versala begynnelsebokstaven P i Personer är fylld med röd krita.

Pagineringen vidtar vid första textsidan i första tablån. Handskriften har 154 paginerade sidor; omslagen till varje lägg, på vilkas framsida skrivits tablåns nummer med sceneri: Vid Mälarstrand etc., ha ej medräknats vid pagineringen. En sida har dubbelpaginerats (148—149). Handskriften är nedskriven med marginal på bladens ena sida.

Till manuskriptet hör en pappärm, omgiven av ett pergamentsomslag. Omslagets framsida är särdeles fint utstyrd av författaren. En ram dragen med gul och grön krita har författaren i övre vänstra hörnet smyckat med en linnearanka med gröna blad och skära blommor och i ramens nedra vänstra hörn har han målat tre små tulpanplantor. Inom ramen har han textat titeln ”I Lövmarknan”; versalerna I och L äro målade med gul krita och de övriga bokstäverna med blå. Författaren har sålunda vid ett tillfälle tänkt sig denna titel, vid ett annat den inne i handskriften skrivna Midsommarsresan och först vid korrekturläsning bestämt sig för ”Midsommar”.

Kasperspelet i Midsommar ingår ej i handskriften; en rubrik ”Kasperspelet” med hänvisningstecken å manuskriptsidan 122 anger dess plats. Var manuskriptet till denna inskjutna pjäs hamnat, är ej känt.

Ett antal rättelser, vilka Strindberg gjort i ett exemplar av ”Midsommars” första upplaga, som han överlämnat till teaterdirektör Oscar Wennersten, ha här iakttagits. De äro att räkna som korrekturändringar till ny upplaga. Däremot ha några strykningar som Strindberg i samma exemplar gjort, ej följts, då dessa endast avse en förkortning

eller eljest lättande av regiesvårigheter för ett tillfälligt uppförande; en av Strindberg i marginalen skriven anmärkning ''utgår i nödfall'' visar den ungefärliga arten av dessa senare ändringar.

Tryckfel i uppl. 1.

Sid. 130, (petit-)rad 15: Distinktionskorporalen. Så hskr. Uppl. 1: -korpralen. I det följande har även uppl. 1 hela vägen ''korporalen'' enligt hskr. utom sid. 197 rad 6: korpralen lilla, enligt hskr. Denna sista stavning såsom avsiktlig har i denna uppl. bibehållits.

Sid. 131, (petit-)rad 15: förstukvist. Så hskr. Uppl. 1: förstugukvist.

Sid. 132, rad 16: modren. Så hskr. Uppl. 1: modern.

Sid. 133, rad 1: Det talade vi icke om! Utropstecken enligt hskr. I uppl. 1 punkt. Så har också i det följande, utan att särskild anmärkning gjorts, hskr:s utropstecken återställts, där uppl. 1 ersatt dem med punkt.

Sid. 138, rad. 1—2: Och ännu är han bara student efter sex års läsning i Tyskland. Så hskr. Uppl. 1: Och ännu är bara student etc. Lik.

Sid. 143, rad 16: Jaa... Så hskr. Uppl. 1: Joo... Läsfel. Jfr följ. anm.

Sid. 145, rad 5: Ja, det är greven? Så hskr. Uppl. 1: Jo, etc.

Sid. 148, rad 12: Alla ropa efter offer, men ingen vill brinna! Utropstecken enligt hskr. Uppl. 1 har frågetecken, slarvfel.

Sid. 150, rad. 1—3: Om nu denna andra — — får misstankar ——, så har du ju förstört två människors liv! Utropstecken enligt hskr. Frågetecken i uppl. 1.

Sid. 152, rad. 15—16: måndagarna: Så hskr. Uppl. 1: -ne.

Sid. 153, (petit-)rad 15 jämte flera ställen: peoner. Så hskr. här och överallt. Uppl. 1 här, sid. 162, (petit-)rad 10 och sid. 187, (petit-)rad 2: pioner, men sid. 183, (petit-)rad 1 har även uppl. 1: peoner enligt hskr.

Sid. 155, rad. 2—9 och Sid. 282, rad 14—Sid. 283, rad 6: Interpunktionen av den citerade dikten är rättad enligt 1904 års upplaga av Z. Topelius' Samlade skrifter, del 2, sid. 176: "Under rönn och syren".

— rad 17: den snälla direktörn. Så hskr. Uppl. 1: snälle.

Sid. 156, rad 1: grindarna. Så hskr. Uppl. 1: grindarne, men i följ. rad: grindarne, enligt hskr.

— rad 5: Å nej, då! Så hskr. Uppl. 1: Ah nej, då. Antagligen är pricken över söndertryckt.

Sid. 157, rad 14: Låt oss säga det, då! Så hskr. Uppl. 1 felkommaterar: Låt oss säga, det då!

Sid. 159, (petit-)rad 1: fiskkatse. Så hskr. här. Uppl. 1: fiskkasse. Sid. 138, (petit-)rad 20: kasse, även enligt hskr. I Kaspers Fettisdag "katse" överallt enligt avskriften.

— (petit-)rad. 15—16: KAPTENEN på ångbåten höres kommendera. Så hskr. Uppl. 1: — — hördes etc., slarvfel.

Sid. 162, (petit-)rad 12: — — Restauratrisens hytt; RESTAURATRISEN etc. Semikolon enligt hskr. Uppl. 1 har meningslöst kolon.

Sid. 166, till replikerna börjande rad 10 och rad 15: FISKAREN. Uppl. 1 har liksom hskr. på dessa två ställen LÅNGVIKEN som personbeteckning, men överallt eljest FISKAREN, vilken beteckning konsekvent genomförts i denna upplaga även här. I samma tablå, sid. 170, ovanför rad 1 och följ. har i hskr. först skrivits "Långviken" och "Fiskaren" sedan överskrivits. Att detta ej gjorts även vid textställena, sid. 166, är tydligen ren glömska.

Sid. 171, rad 5: min goda Långviken. Så hskr. Uppl. 1: min gode.

Sid. 173, rad 8: mordbrännarn. Så hskr. Uppl. 1: mordbrännaren.

— rad 14: Jo, så här: Förakta ingen. Så hskr. I uppl. 1 utropstecken i stället för kolon.

— rad 17: Vore det. Så hskr. Uppl. 1: Voro det.

Sid. 175, rad 11: skulle jag inte tala om'et. Så hskr. Uppl. 1: — — tala om det.

Sid. 178, rad. 9 och 10: opp. Så hskr. Uppl. 1: upp.

Sid. 179, (petit-)rad 4: tårarne. Så hskr. Uppl. 1: tårarna.

Sid. 181. Tredje tablån. Så hskr. Uppl. 1 har här Tredje akten, men överallt eljest även i uppl. 1 rubriceras pjäsens avdelningar som tablåer.

Sid. 182, rad. 6—7: Kanske konstapeln har någon att passa som ska komma med den båten [d. v. s. Björkfjärden]. Så hskr. I uppl. 1 är ”den” överhoppat.

Sid. 183, rad 5; min lilla vän. Så hskr. Uppl. 1: lille.

— rad 15: Ä, inte ä vi etc. Så hskr. Uppl. 1: Å etc.

Sid. 184, rad 8: Hörr nu, frun! Så hskr. Uppl. 1: Hör.

— rad 9: tjugo. Så hskr. uppl. 1: tjugu. Men samma sida, rad 18: tjugu enligt hskr.

Sid. 186, rad 4: gamla Pinello. Uppl. 1: gamle.

Sid. 187, (petit-)rad 1: NYA GOSSAR och FLICKOR in; de äro så överklädda etc. Så hskr. Uppl. 1 har meningslöst utropstecken för semikolon.

— (petit-)rad. 5—7: Ett ljusgrönt sken strålar ut från positivet och belyser följande.

Dansen upphör. Nu kommer ett tåg: 1:o Grönsaksfruarne etc. I uppl. 1 har första meningen ”Ett ljusgrönt sken” etc. felaktigt insatts efter ”tåg”. Meningen har senare i hskr. inskrivits ovanför den övriga scenanvisningen med avsikt att den skulle föregå denna. Sättaren, som ej förstått var den skulle stå, har godtyckligt insatt den på platsen i uppl. 1.

— (petit-)rad. 9—14: Bär- och Fruktfruarne, Fiskfruarne, Fruarne (flerestädes). Så hskr. Uppl. 1: -na.

Sid. 188, rad 14: kyrgård. Så hskr. Uppl. 1: kyrkogård. Likaså sid. 203, (petit-)rad 5. Däremot sid. 246, rad 7: kyrkogård, enligt hskr. och uppl. 1.

Sid. 189, rad 14: tjugofem. Så hskr. Uppl. 1: tjugufem.

Sid. 191, rad 4: pantlånarn. Uppl. 1: pantlånaren.

Sid. 193, rad 1: Och. Så hskr. Uppl. 1: Ock, slarvfel.

— rad. 6—7: Du har gott sällskap med mästern! Utropstecken enligt hskr. Uppl. 1 har frågetecken.

Sid. 195, rad 5: ett enda lite ögonblick. Så hskr. Uppl. 1: litet.

— rad. 15—16: mina pepparkakor tål nog åska, men regn tål de inte! Så hskr. Uppl. 1: — — t å l a nog — — t å l a de inte!

Sid. 196, rad. 8—9: men, hast du mir gesehen, så, går, de lymlarne etc. Så hskr. Sättaren av uppl. 1 har icke förstått avsikten med denna kommatering och satt: så går de lymlarne etc. Orden ''så'' och ''går'' är dessutom i hskr. utan att vara spärrade, skrivna med något större stil än omgivande text.

Sid. 197, rad 11: Jo, de va han! Om vårarna! Så hskr. Uppl. 1: Jo, de va han: om vårarna!, läsfel.

— (petit-)rad 13 och sid. 200, (petit-)rad 19: Det blixtar. Så hskr. Uppl. 1: blixtrar, tryckeriändring.

Sid. 201, rad 2: positivspelarn. Så hskr. Uppl. 1: -a r e n.

Sid. 202, (petit-)rad 2: barnskarorna — — komma in. Så hskr. Uppl. 1: komm e r, läsfel.

Sid. 203, (petit-)rad 1: Till vänster etc. Uppl. 1 har här: Klara kyrkogård. Till vänster etc. Men som Klara kyrkogård är närmaste rubrik ovanför, är upprepningen i raden överflödig och har här borttagits. Vid scenanvisningen i första tablån förekommer ingen sådan upprepning vare sig i hskr. eller uppl. 1. I hskr. förekomma tablårubrikerna på särskilt blad, vilket förklarar den onödiga upprepningens förekomst. Ovanstående gäller även sjätte tablån, där den överflödiga upprepningen av rubriken ''På Skansen'' här borttagits.

Sid. 204, rad 7: kära herre. Så hskr. Uppl. 1: kä r e.

Sid. 207, rad. 5—6: Fru, var inte rädd för människorna. Så hskr. Uppl. 1: Frun, etc. Jfr sid. 205, rad 2 i samma dialog: Omöjligt, kära fru.

Sid. 213, rad 16: Var råkas vi igen? Så hskr. Uppl. 1: Vad råkas etc.

Sid. 214, (petit-)rad 7: huvet. Så hskr. Uppl. 1: huvudet.

Sid. 215, rad 1: kärng. Så hskr. Uppl. 1: käring.

— rad 5: så ska jag lära dig. Så hskr. I uppl. 1 är ''så'' överhoppat.

Sid. 220, rad. 16—17: aptekarläringar. Så hskr. Uppl. 1: -lärlingar.

Sid. 223, rad 5: Pohlsro. Uppl. 1 och hskr: Pålsro. Det omtalade stället är det Pohlsro, varom läses i Lundins och Strindbergs Gamla Stockholm, sid. 65:

''På slätten nedanför Ludvigsro låg *Pohlsro.* Konditor Pohl — — hade på Djurgården öppnat ett konditori i en liten byggnad på gården till Cantzlerska egendomen, mellan 'Weyland[t]s' och 'Lewenhaupts'; men på hösten 1829 erhöll han besittningsrätt till en plats på andra sidan slätten, nedanför Hasselbacken, och den platsen utvidgades i början av 1830-talet samt bebyggdes med efter då varande förhållanden ganska stor kostnad.

Detta konditori var under många år det mest besökta på Djurgården. Byggnaden — — förändrades slutligen till det nu varande Alhambra.''

Sid. 224, rad 16: Heter han inte Mankell? Så hskr. Uppl. 1: H e t t e. Jfr svaret i följande replik. Nej, för all del, han [Mankell] är dö för länge sen . . .

Sid. 226, rad. 1—2: Det var då för märkvärdigt . . . att j a g kan missta mig s å. Spärrningen av ''jag'' och ''så'' enligt hskr., ej iakttagen i uppl. 1.

— rad 4: huvet. Så hskr. Uppl. 1: huvut.

Sid. 228, rad 6: Jo, ser frun. Så hskr. Uppl. 1: Ja, ser frun.

Sid. 229, (petit-)rad 6: FRUARNE. Så hskr. Uppl. 1: FRUARNA. Likaså samma sida (petit-)rad 13.

— rad. 9—10: FISKAREN. Ja, men det är inte Mankell ... FRU SJÖSTRÖM till Fru Andersson. Nu vill han inbilla mig, att det inte är Mankell [d. v. s. som byggt Skansen]. Uppl. 1 har meningslöst förvandlat Fiskarens replik: Ja, men ä r d e t inte Mankell ... Fruarna tro att det är Mankell, författare till skrifter om Stockholms befästande, som byggt Skansen, medan Fiskaren förfäktat att det är general Hazelius (jfr replikerna sid. 224, rad. 11—15 och sid. 225, rad. 16—17).

— (petit-)rad 15: SOTARGOSSARNE cykla sin väg. Så hskr. Uppl. 1 meningslöst: SOTARGOSSARNE cykla sin väg under tältet. Sättaren har insatt ”under tältet” från föregående rad i hskr.: GREVEN in, sätter sig under tältet.

Sid. 231, rad 1: Dom, får man dras med ... Det är enda sättet ... Kommat efter ”Dom” insatt enligt hskr., ej observerat eller förstått av sättaren till uppl. 1. — Punkterna efter ”enda sättet” här insatta enligt hskr., saknas i uppl. 1.

Sid. 234, rad 2: gamla grevens. Så hskr. Uppl. 1: gamle.

— rad. 17—18: så tycker jag det är lugnare, att leva! Komma efter ”lugnare” insatt enligt hskr., saknas i uppl. 1.

Sid. 235. Från och med scenen, som börjar rad 4, rubriceras Styrmannen i hskr. och uppl. 1 som Styrman, men då formen Styrmannen tidigare använts, har den konsekvent genomförts i hela skådespelet.

Sid. 239, rad. 1—2: det är hela ärendet; — Biter sig i fingerna. — ja inte hela, men halva då? Så hskr. Uppl. 1 har felaktigt kolon för semikolon efter ”ärendet” och ”fingern” för ”fingerna”.

Sid. 240, rad. 10—11: STYRMANNEN. Fråga korporalen här ... IVAR. Var, var är han? Så hskr. Uppl. 1: Var är han. Sättaren har antagligen ej förstått upprepningen och trott den vara bröllop.

Sid. 240, rad 13: Ja, så må han komma! Så hskr. Uppl. 1 har kolon i stället för utropstecken, läsfel.

Sid. 242, (petit-)rad 4: ej bli hörda. Så hskr. Uppl. 1: bliva.

Sid. 243, rad 2: du förhäver dig... Så hskr. Uppl. 1: dig... dig... Bröllop.

— rad 11: från mediet av förra århundradet. Så hskr. Uppl. 1: från med l e t av, läsfel.

Sid. 244, rad. 6—7: Jag kan icke neka, att det ligger något, stort, nästan... Komma insatt efter "något" enligt hskr., har utelämnats i uppl. 1.

Sid. 245, rad 8: Det är skolan! för oss! Det första utropet insatt enligt hskr., saknas i uppl. 1.

Sid. 248, rad. 5—6: Ja, våra fäder togo ruset och sönerna få gå med bondångern! Så hskr. Uppl. 1: bondång e r. Den bestämda formen "bondångern" svarar mot "ruset". Tryckeriändring.

— rad 9: Hör nu styrman, är konstapeln, där, läsare? Komma omkring "där" insatt enligt hskr., saknas i uppl. 1.

— rad 14: Djurgårn. Så hskr. Uppl. 1: Djurgården.

Sid. 251, efter rad 11. I uppl. 1 står här om arbetarnas tåg scenanvisningen »Gå ut.», saknas i hskr. Men sid. 252, (petit-)rad 5 angives enligt hskr. och uppl. 1: Arbetarnes tåg har gått. Den förra scenanvisningen har sålunda insatts genom ett förbiseende; dessutom vilar de närmast följande replikerna på förutsättningen att arbetarnas tåg fortfarande syns och hörs. Denna scenanvisning har därför här borttagits.

Sid. 252, rad 1: Ja, det kommer vi inte ifrån! Så hskr. Uppl. 1: Jo, läsfel.

Sid. 253, rad 6: Vad så, vad så? Så hskr. Uppl. 1: Vad då, vad då, läsfel.

Sid. 262, rad 1: hit gå vi ungdom, när vi vilja etc. Så hskr. Uppl. 1: "hit g å r" men bibehållet "vi vil j a" liksom rad 3: här f å vi, enligt hskr. Tryckeriändring.

Sid. 262, rad. 11—12: Alla människor jag råkat äro fientliga onda! Utropstecken enligt hskr. Uppl. 1 har meningslöst frågetecken.

Sid. 263, rad. 8—9: han talte bara till ditt försvar. Så hskr. Uppl. 1: — — bara till försvar; "lik".

Sid. 264, rad 6: a l l a. Spärrat enligt hskr. Spärrningen ej iakttagen i uppl. 1.

Sid. 265, rad. 9—10: Så mycket heldre, som du i dag morse antydde, att dina känslor voro fästade vid en viss näsduk! "Heldre" enligt hskr. Uppl. 1: hellre. Utropstecken enligt hskr. Uppl. 1 har meningslöst frågetecken.

Sid. 266, rad. 6—7: Jag skulle ha lust att bli läsare! ibland! Utropstecken efter "läsare" enligt hskr. Uppl. 1 har komma.

— rad 11: se på, hur vi leker. Så hskr. Uppl. 1: — — vi leka. Samma sida rad. 13 och 15 har även uppl. 1 enligt hskr. "vi leker".

Sid. 270, rad 10: icke. Så hskr. Uppl. 1: inte.

— rad 14: Hur kan ni stå ut med ett sådant liv! Utropstecken enligt hskr. I uppl. 1 frågetecken.

Sid. 271, rad 7: Vet ni vad ni säger? Så hskr. Uppl. 1 interpunkterar meningslöst: Vet ni; vad ni säger?

Sid. 273, rad. 3—4: midsommarsblomster. Så hskr. Uppl. 1: midsommarblomster, men sid. 272 rad 20 även i uppl. 1 den förra formen enligt hskr.

— rad 6: En k y s s? E n kyss! Frågetecken på första stället enligt hskr. Uppl. 1 har utropstecken.

— (petit-)rad 8: flera gånger. Så hskr. Uppl. 1: flere.

— rad 13: Men vet du, varför jag älskar dig! Utropstecken enligt hskr. Uppl. 1 har frågetecken.

Sid. 274, rad 2—3: förkunna det för hela riket: jag älskar henne. Så hskr. Uppl. 1 interpunkterar komma i stället för kolon och utropstecken [felläsning av ett komma i föregående rad ovanför punkten] i stället för punkt.

Sid. 274, rad 5: oppe. Så hskr. Uppl. 1: uppe.

— rad 8: flera. Så hskr. Uppl. 1: flere.

— rad 9: svanorna. Så hskr. Uppl. 1: svanarne.

Sid. 276, (petit-)rad 4: FRUARNE. Så hskr. Uppl. 1: FRUARNA.

— rad 12: Å. Så hskr. Uppl. 1: Ah. Likaså sid. 288, (petit-)rad 8.

Sid. 277, rad 2: min goda han. Så hskr. Uppl. 1: gode.

Sid. 279, rad 10: Vad du är rysligt klok! Utropstecken enligt hskr. Uppl. 1 har frågetecken.

— rad. 16—17: när jag tänker på dig; fy! Semikolon enligt hskr. Uppl. 1 har utropstecken.

Sid. 280, rad 9: och mycke grädde. Så hskr. Uppl. 1: mycket.

— rad 13, Jag har inge hår! Så hskr. Uppl. 1: — — inga hår.

Sid. 286, rad 5: Den olycklige, stackaren! Komma insatt enligt hskr., saknas i uppl. 1.

Sid. 287, rad 1: Här han I henne! Så hskr. Denna replik saknas i uppl. 1. Ett karaktäristiskt lik, som uppkommit genom att scenanvisningen till repliken skrivits in på högra delen av sidan och kommit att sträcka sig nedanför den korta repliken; sättaren har så från scenanvisningen hoppat ner till följande replik: Jag var inte sjuk.

— rad 9: De säger så här. Så hskr. Uppl. 1: De säga etc.

Sid. 290, rad. 7—8: I rättvisans händer, som det heter. Där sker honom intet ont. Så hskr. Uppl. 1: — — Det sker honom etc., antagligen läsfel.

Korrekturändringar av Strindberg till uppl. 1.

Sid. 130, (petit-)rad. 5—6: Amalia Andersson, skollärarinna. Andersson, hennes far. Hskr.: Amalia Hagberg, skollärarinna. Hagberg, hennes far. Likaså överallt eljes "Hagberg" utbytt mot "Andersson".

Sid. 131, (petit-)rad. 3—4: därbakom drivbänkar och växthus. Hskr.: därbakom trädgården med drivbänkar och växthus.

Sid. 137, rad 4: Och på midsommarafton! Hskr. har här frågetecken.

— rad 9: Och du ska följa med? Hskr.: — — ska följa henne? Jfr följ. anm.

— rad. 10—11: Ja, men i stan kommer den gröna vagnen imot och så tar doktorerna och låser in henne etc. Hskr.: — — imot henne etc. "Henne" struket för att undvika tautofoni [låser in henne]. Även i närmast föregående replik, rad 9, är "henne" antagligen borttaget med hänsyn till denna replik för att undvika ordets upprepning.

Sid. 154, rad 2: Men hon ska in i marknan. Hskr.: Men hon ska också in i marknan. "Också" borttaget — ej fullt lämpligt — för att undvika tautofoni, då föregående replik lyder: Riken är också sjuk?

Sid. 163, rad 12: Jag! Hur skulle etc. Hskr. har semikolon i stället för utropstecken.

Sid. 181, (petit-)rad 11: pickelhuvan. Hskr.: pickehuvan.

Sid. 183, rad. 5—6: men den där stora Södertäljekusen. Hskr.: men där stora, skrivfel.

Sid. 185, rad. 13—14: KONSTAPELN: — — Var så god! — FRU ANDERSSON: Nå, men du store etc. Hskr. har här några uteslutna repliker:

KONSTAPELN.

— — Var så god! — Det är andra tider här också!
Klockan slår tio i Riddarholmskyrkan.

FRU LINDGREN.

Ja, förlåt konstapeln, men det var tider då polisen — —

KONSTAPELN.

Säg ut! Jag vet det nog! eller rättare säg intet!

FRU ANDERSSON.

Nå, men du store etc.

Sid. 194, rad 2: och där fick han väl tag i en annan båt. Hskr.: — — nog tag en annan båt. ”Nog” i nästa sats: Han är nog i land sedan. ”Tag” överskrivet; först skrivet ”fatt”; ”i” insatt i korr.

Sid. 196, rad. 6—7: och regeringen? Ja, den vet man aldrig var man har... Hskr.: — — var den är!

Sid. 197, rad 4: Inte! Hskr.: Det var ett as! [Om Karl XII.]

Sid. 202, rad. 1—2: den ska vi sjunga lilla folksången för! ”Lilla” tillagt i korr.

— rad. 3—20. Andra versen i andra strofen av Dybecks sång: ljuda där i skog och dal, hade Strindberg i uppl. 1 givit oriktig lydelse: ”finns i gamla Sverige kvar”. Att denna läsart, upprepande andra versen i första strofen, var en oavsiktlig avvikelse, beroende på bristande minne, framgår av att Strindberg i regianvisningen ovanför anger att orden äro av Richard Dybeck; då han sid. 291 gör en textförändring i Nyblæus' sång har han anmärkt den. — Likaledes har Strindberg felskrivit: ”milda som en suck på grav” i stället för: ”som en tår på grav”, vilken läsart, som tillhör dikten sådan den av Dybeck offentliggjorts i denna version, här återställts.

Texten är kontrollerad och interpunkterad enligt den första tryckta och så vitt känt enda av Dybeck själv utgivna editionen av ”Mandom, mod och morska män” i denna version. Den är tryckt i det program Dybeck under titeln ”Aftonunderhållning med nordisk folkmusik” utgav till sin konsert 6 april 1852 på De La Croix's sal i Stockholm och står främst på programmet med följande titel och förutskickad anmärkning ”INLEDNINGSSÅNG. Melodien från Orsa i Dalarna. Chör. Orden nya av Dbk. Harmonien av L. Höijer”. Den sedermera så populära sången sjöngs sålunda vid detta tillfälle för första gången. Aftonbladet citerar i sin recension 8 april 1852 den andra strofen och uttalar som allmänomdöme om den framgångsrika konserten att den var ”en högtidskväll för alla vänner av den svenska folkvisan”. Vilken popu-

laritet ”Mandom, mod och morska män” strax erövrade ser man bäst därav att den blott ett par år därefter ingår i samlingar av mest kända svenska sånger eller folkvisor. Så påträffar man den i Vald Samling av studentsånger, saml. och utg. av A. I. Ståhl, 1855. Stycket går där under titel Folkmarsch från Orsa i Dalarne. Därefter publicerades dikten i den 1855 startade serien 300 Nordiska Folksånger, harmoniskt behandlade av J. N. Ahlström, Saml. 7. Enbart melodien är publicerad under titel ”Gånglåt, Orsa i Dalarna”, upptecknad av Dybeck, i Svenska Folkmelodier. Utgivna av Richard Dybeck. Häft. 4, 1855. I Allmänt Musiklexikon, utgivet av Tobias Norlind, uppgives att melodien är från Leksand och spelades den första kända gången omkring 1830, då ett gymnastikhus skulle uppföras, vid gymnasiet i Västerås av en Leksandsyngling. Från gymnasiet kom den till pastorsadjunkten i Orsa, Sernander, som meddelade den till Dybeck. Dybecks uppgift att gånglåten är från Orsa och den vanliga titeln Orsamarsch på dikten äro sålunda mindre egentliga. Senare har Dybeck i Runa, En skrift för Nordens fornvänner, andra samlingens tredje häfte, 1876, offentliggjort texten i en förändrad form, som ej vunnit burskap, Den lyder där med här företagen spärrning av avvikelserna:

Mod och mandom, morske män!
fins i gamla Sverige än,
kraft i arm och kraft i barm,
ungdomsvarm i bardalarm!
Ögon blå,
blommor små
tindra i det fria där;
Nord du kraft i liv och lem,
Nord, du milda hjärtans hem!

Toner än från forna dar,
ljuda där i skog och dal,
vilda som en storm på hav
milda som en suck vid grav!

Lyssnen då,
vänner på
hemländsk hundraårig sång,
lyssnen! älsken, lären den,
sjungen, sjung den själve sen!

Melodien och dikten gå här under rubriken ''Gånglåt'' och Dybeck anmärker om den förra: ''Upptecknad i Orsa sn av Dbk, men känd i nästan hela Öster Dalarne. Flera gånger allmängjord, ofta med sämre harmoni. Nedanstående är av J. E. Gille. Orden av Dbk.'' — Varianterna av verserna 6—8 i första strofen och av vers 4 i den andra har Dybeck dock redan tidigare gjort; så förekommer den i texten i Svenska sånger och visor, samlade och utgivna av Olof Eneroth, 1871.

Sid. 208, rad 10—11: Det var min far! Hskr. har frågetecken i stället för utropstecken, skrivfel.

Sid. 212, rad 14: Det var för galet! för galet! Hskr.: Det är för galet, för galet!

— rad. 16—17: nå, min ängel, vad tycker du om Waldteufels nyaste? ''Min ängel'' tillagt i korr.

Sid. 213, rad 15: nu går jag till Rosenbad med'en! Uppl. 1 och hskr. sakna apostrof: — — med en.

Sid. 216, rad 16: Ja, det är en gentil karl. Hskr. Ja, det är gentil karl.

Sid. 225, rad. 4—5: jag är konfirmerad i Klara, och där har jag hört etc. Hskr.: — — och där jag har hört, antagligen skrivfel.

Sid. 227, rad. 15—18: FRU LINDGREN. — — Men det är de goda tiderna! FRU SJÖSTRÖM. Ja, det är de goda tiderna! Tänk när pigorna en gång ska börja! Hskr.: FRU LINDGREN: Vi är gamla, vi är gamla! FRU SJÖSTRÖM. Tänk, när pigorna en gång ska börja!

Sid. 231, (petit-)rad 6: POSITIVSPELAREN II. Hskr.: En Positivspelare II.

Sid. 238, rad. 1—2: Ja, det är ju inte gott att veta sådant. ”Sådant” saknas i hskr.

Sid. 240, rad 1: Kaffe och dopp har vi! Hskr.: Kaffe och dop p a etc. Kan även vara tryckeriändring.

Sid. 248, rad 4: Det är som alla människor etc. Hskr.: — — som o m alla etc.

Sid. 250, rad. 11—12: Har alltid mest beundrat de dygder jag saknar! . . . Denna mening saknas i hskr.

Sid. 253, rad 1: Bara inte Kasper blivit läsare också! Hskr.: — — har blivit. Strindberg utelämnar gärna hjälpverb.

Sid. 262, (petit-)rad. 4—5: Nedanför en stor majstång. Denna scenanvisning saknas i hskr.

— rad 1: när vi vilja skåda. Hskr.: — — vilja se. Utbyte av ”se” till ”skåda” gjort för att undvika tautofoni, då ”ser” förekommer i samma rad.

Sid. 266, rad. 18—19: som sagor från barndomen vilka man trodde på. Hskr.: — — som man; ändring för att undvika tautofoni.

Sid. 267, rad. 1—3: När jag, om morgonen, då jag vaknat, utsövd stiger upp och ser att solen ännu belyser en kommande arbetsdag etc. Hskr.: När jag, isynnerhet om morgonen, då jag vaknat utsövd kanske dock från svåra drömmar stiger upp och ser att solen ännu belyser, kanske bakom moln ofta, en kommande arbetsdag etc.

— rad 12: Men du ska t ä n k a på det språket. Spärrningen av ”tänka” saknas i hskr.

Sid. 270, (petit-)rad 9: skymma framför Styrmannen. Hskr.: skymma för Styrmannen.

Sid. 275, rad. 2—4: Jag har nyss läst i en bok, att två oskyldiga kroppar, kol och kväve, när de förenas, bilda ett rysligt gift. Hskr.: Jag har nyss läst i k e m i n att — — bilda d e t r y s l i g a b l å s y r e g i f t e t. ”Kol och kväve” i hskr. överstruket med blåkrita.

Sid. 277, (petit-)rad 6: vid trädgårdsstaketet. Hskr.: vid ett trädgårdsstaket.

Sid. 278, rad 6: Har vi nu nog av morötterna... Hskr.: Har vi nog nu etc. Följande replik lyder: Ja, nog kan vi tala om annat. Det är möjligt Strindberg omkastat ordningen mellan "nog" och "nu" och därmed gjort "nog" mindre betonat för att göra tautofonien [nu nog — nog kan vi] mindre märkbar.

Sid. 280, rad. 14—15: Kom, min adelsman! Hskr.: Kom min valross!

Sid. 281, rad. 20—21: så att, när jag tillträdde fideikommisset, blev jag en bondplågare. Hskr.: — — jag blev etc.

Sid. 282, rad. 12 och 13: Där är m i n Julius, samt: Och m i n Luise! Spärrningen saknas i hskr.

Sid. 287, rad 2: Jag var inte sjuk! Jag var inte sjuk. I hskr. upprepas ej repliken. Strindberg låter flickan upprepa sina ord i sin iver. Bröllop är mindre antagligt; märk att utropstecken står på första och punkt på andra stället.

Sid. 291, (petit-)rad. 4—5: en sånganförare, som knackar och säger: »nu ta vi Nya folksången». Relativsatsen med yttrandet saknas i hskr., som sätter punkt efter "sånganförare".

— rad. 3—12: Den citerade strofen ur Gustav Nyblæus' Dalkarlasång har här interpunkterats enligt texten i författarens bok Vers och prosa, Stockholm 1890. Slutraderna som eljest vid sång bruka uttänjas till fyra enligt läsarten hos Strindberg lyda i originaltexten:

Ett härligt land, I g o d e dalamän!
och vem det sett, han längtar dit igen.

— Efter nuvarande slutet har hskr. följande fortsättning, pag. i hskr. 152—154:

ALLA på scenen ropa.

Doktor Hazelius! Doktorn! Doktorn ska in!

DOKTORN in från vänster.

ALLA applådera.

DOKTORN talar grammatikaliskt.

Mina vänner! Dagen till ära skall jag be att få bjuda på ett litet trolleri, jag också. Må jag det?

ALLA.

Ja, ja, så gärna!

DOKTORN.

Varen så goda och dragen eder tillbaka mina vänner!

ALLA draga sig åt sidorna.

DOKTORN ropar uppåt taket.

Är Malmberg klar?

EN RÖST.

Klart!

DOKTORN.

Låt gå då?

Det mörknar på scenen; som förvandlas till det inre av ett berg. Vid ett stort runt bord sitta sovande de sju kungarne: Som ordförande Gustav Vasa; Carl IX, Gustav II Adolf, Carl X, Carl XI, Carl XII, Gustav III. Musiken spelar: Ädla skuggor. När musiken tystnar, höres en trumvirvel i fjärran. Kungarne vakna.

GUSTAV I.

Är det tider än?

EN RÖST uppifrån.

Icke än! Men snart nog!

ALLA se uppåt.

GUSTAV I.

Jag tror att Gullhjelmarne i Ålleberg ha vaknat.

CARL IX.

Åtminstone röra de på sig!

GUSTAV I.

Vad står på?

Ringer i ordförandens klocka.

GULLHJELMSRIDDAREN in.

Trumvirvel.

GUSTAV I.

Vad är detta?

GULLHJELMSRIDDAREN.

En trumvirvel!

GUSTAV I.

Står krig för dörren?

GULLHJELMSRIDDAREN.

Nej, konung! Det är bara en liten appell, en lystringssignal!

GUSTAV I.

Har det hänt något? Förtälj oss!

GULLHJELMSRIDDAREN.

Så litet att förtälja, där ej något hänt;
så mycket att befara, mer ändock att hoppas;
det löper rykten, dunkla än och hastigt vederlagda,
men rykten dock — om — om — om — allt och intet!
Tillräckligt dock att störa hundraårig sömn,
och väcka eftertanken, kalla upp till plikter
glömda under veklig fredstid — — —
Din fråga konung kan jag ej besvara;
ty jag vet intet, äger icke spådomsgåvan —
Dock gamla vise tänka mycket nu om tider,
och — börja se tillbaks i hävdagömmorna
att hämta lärdom för det vardande — — —
Det säges . . . att en stund kan komma — — —

Paus.

Och när den stunden kommit, då — kung Gösta
man ville riva dig ur sarkofagen,
om Carl — den nionde — fick föra bilan,
att röja murkna stammar utur kronoparken;
då, Gustav Adolf, lär oss samla, icke söndra
de sinnen ofördragsamhet och tvedräkt redan splittrat,
då ha vi bruk för våra Carlar stora, små,
den elfte mest, som kunde göra pängar och soldater.

GUSTAV III avbryter.

Och tolfte då?

GULLHJELMSRIDDAREN.

Han även! — Hans Pultāva och ditt Anjăla — — —
Nog sagt! Vi vänta eder alla, ädla skuggor;
men under tiden, och till dess, till stunden ingen vet,
god natt igen! Och drömmen storhetsdrömmar,
ty även drömmar stundom sannas,
det vet kung Gösta; som sin djärvsta ungdomsdröm
fullbordad såg: ett fritt och stort och enigt Sverige!

Musiken spelar åter: Ädla skuggor.

KUNGARNE somna in.

Fonden faller, det blir mörkt.

Changemang: Samma dekoration av Skansen. Doktorn applåderas: bugar sig under applåder. Ridån faller.

Ändring i hskr.

Sid. 223, (petit-)rad 5. Grupper av folk här och var. I hskr. har först skrivits: Grupper av folk i svenska nationaldräkter stå här och var. Det uteslutna har överstrukits med blåkrita.

Ändringar av Strindberg, i ett direktör Wennersten tillhörigt bokexemplar, iakttagna i denna uppl.

Sid. 138, rad 12: Må-de? Uppl. 1: Må de?

Sid. 155, rad 11: till erkänsla. Uppl. 1: till tack. "Tack" förekommer å föregående rad.

Sid. 176, rad 4: När såna där få sitta här så! "Där" och "här" ej spärrade i uppl. 1.

Sid. 180, rad. 1—2: KORPORALEN skriker. Tag fast honom! Det var han! Vid en ventil med huvet utanför. Är det stora Essingen! etc. I uppl. 1 saknas den första regieanvisningen och följande replik: KORPORALEN vid en ventil med huvet utanför. Är det stora Essingen! etc.

Sid. 206, rad 5: RESTAURATRISEN. Men vad skall flickan kalla mig? Uppl. 1: RESTAURATRISEN torkar tårarna. Men vad skall etc. Förut ej angivet att hon gråter.

Sid. 209, rad. 18—19: tryckerifaktorn. Uppl. 1: faktorn.

Sid. 213, rad 12: Jo, du, det var... Viskar. Uppl. 1: Jo, du, det var prinsen!

Sid. 224, rad. 8—11: FISKAREN skriker. Det är en klockstapel, stapeln, på Skansen... FRU SJÖSTRÖM. En konstapel? FISKAREN skriker. En klock-stapel! FRU SJÖSTRÖM. Jag är inte döv etc. De två mellersta replikerna inskrivna i W:s exemplar. Uppl. 1: FISKAREN skriker. Det är en klockstapel, stapeln, på Skansen... FRU SJÖSTRÖM. Jag är inte döv etc.

Sid. 236, rad. 8—9: annars tar han om det där om hemmet och krogen ett tag till! Uppl. 1: — — och krogen igen!

Sid. 242, rad. 8—9: jag måste tala om vårt mellanvarande. Uppl. 1: jag måste gå igenom vårt mellanvarande.

Sid. 243, rad 18: jag tog bara preliminären... Uppl. 1: jag tog hovrätten!

Sid. 244, rad. 20—21: han har uppdragit åt mig meddela, att det är slut. Uppl. 1: han har uppdragit åt mig meddela dig, att det är slut.

Sid. 256, (petit-)rad. 11, 12 och 14 samt Sid. 257, (petit-)rad 4: De brasa ihop. Uppl. 1: De brassa ihop.

Sid. 266, rad 15: tillkämpa oss liv. Uppl. 1: tillkämpa oss personligt liv.

Strykningar i direktör Wennerstens exemplar för uppförande på scenen.

Sid. 187, (petit-)rad. 5—23. Dansen upphör — — Mandolinata. I marginalen skrivet: Utgår i nödfall!

Sid. 200, (petit-)rad 17—Sid. 202, (petit-)rad 3: Tittar uppåt gravkoret — — kring statyn. Struket. Strykningen ehuru ej gjord, bör även innefatta konstapelns följande replik och Dybecks sång, som i uppl. 1 står på följande sida.

Sid. 208, rad 18: Jag hade — — t. o. m. Sid. 209, rad 27: — — mirakulöst sätt... Struket.

Sid. 210, rad 21—Sid. 211, rad 2: Det måtte inte ha — — något sådant. Struket.

Sid. 220, rad. 1—3: på gardena — — på Långholmen! Struket.

Sid. 226, rad 4: Här kommer ungdom — — Sid. 229, rad 5: — — fröken Mia. Struket.

Sid. 229, (petit-)rad 15: SOTARGOSSARNE cykla sin väg. Struket på grund av ovanstående uteslutning.

Sid. 242, rad 11: Så fuskade du — — Sid. 243, rad 18: bara preliminären... Struket.

Sid. 244 rad. 8—13: Här hemma — — nästa. Struket.

Sid. 247, rad. 16—19: Säg ut — — barnskydd. Struket.

Sid. 248, rad 9: Hör du styrman — — Sid. 252, rad 4: Det går också an!... Struket.

Sid. 252, (petit-)rad 5. Struken.

Sid. 270, (petit-)rad 7: STYRMANSHUSTRUN — — Sid. 272, rad 6: — — marken är grön. Struket. Den följande scenanvisningen: De gå ut., som i uppl. 1 felaktigt placerats som inledande följande scens scenanvisning, bör därmed naturligtvis även strykas.

Sid. 281, rad. 11—16: Att den tiden — — hade förändrats... Struket.

JOHN LANDQUIST.

